

Банківські операції і технології

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Банківські операції і технології

Навчально-методичний посібник

Укладачі: О.М. Гладчук, М.Г. Марич,
А.В. Марич, М.П. Фецишин

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2024

УДК 336.717(076)
Б 231

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
(протокол №12 від 02.09.2024 р.)

Рецензенти:

Максим ЖИТАР, доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів Київського столичного університету імені
Бориса Грінченка.

Ольга ПОПЕЛО, доктор економічних наук, доцент, професор
кафедри менеджменту та адміністрування Національного університету
«Чернігівська політехніка» МОН України.

Б 231 **Банківські операції і технології** : навч.-метод. посіб. /
уклад.: О.М. Гладчук, М.Г. Марич, А.В. Марич, М.П. Федишин.
Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 254 с.
ISBN 978-966-423-907-0

Видання містить практичні ситуації та алгоритми їх
розв'язування; перелік питань, згрупованих у тестові завдання за
варіантами з курсу «Банківські операції і технології».

Для студентів вищих навчальних закладів економічних
спеціальностей усіх форм навчання.

УДК 336.717(076)

ISBN 978-966-423-907-0 © Чернівецький національний університет,
імені Юрія Федьковича, 2024

Уклаачі:

© Гладчук О.М., 2024

© Марич М.Г., 2024

© Марич А.В., 2024

© Федишин М.П., 2024

ЗМІСТ

<i>ВСТУП</i>	4
<i>МОДУЛЬ 1. Базові операції банківських установ</i>	
Тема 1. Суть і основні види операцій банку.....	5
Тема 2. Операції банків із формування власного капіталу.....	15
Тема 3. Операції банків із залучення коштів.....	32
Тема 4. Операції банків із запозичання коштів.....	47
Тема 5. Операції банків із обслуговування платіжного обороту.....	59
Тема 6. Операції банків із готівкою.....	71
Тема 7. Електронні послуги банків із використанням пластикових карток.....	84
Тема 8. Кредитні операції банків.....	95
Тема 9. Особливості операцій із надання та погашення окремих видів кредиту.....	110
<i>МОДУЛЬ 2. Операції банків з цінними паперами й іноземною валютою, банківські послуги та технології</i>	
Тема 10. Операції банків з векселями.....	122
Тема 11. Операції банків з цінними паперами.....	137
Тема 12. Економіко-правові та організаційні основи здійснення банками операцій в іноземній валюті.....	153
Тема 13. Торговельні та неторговельні операції банків в іноземній валюті.....	168
Тема 14. Операції банків в іноземній валюті на міжбанківському ринку.....	181
Тема 15. Операції з надання банківських послуг.....	194
Тема 16. Банківські технології та інформаційні системи в роботі банків.....	208
Тема 17. Використання internet-технологій у діяльності банків.....	218
Тема 18. Операції банків із забезпечення фінансової стійкості банку.....	228
<i>РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА</i>	246

ВСТУП

У сучасному світі банки як універсальні фінансові посередники здійснюють широкий асортимент операцій, забезпечуючи взаємозв'язки між усіма економічними суб'єктами. Банківські продукти, послуги і технології стали невід'ємною ланкою соціально-економічного розвитку країни загалом.

Операції банківських установ та інформаційні технології, які вони використовують, динамічно розвиваються та удосконалюються у відповідь на запити клієнтів і можливості НТП. Саме тому все актуальнішим стає підвищення рівня підготовки банківських працівників із надання банківських продуктів і послуг, використовуючи сучасні інформаційні й автоматизовані технології. Працівники банківських установ повинні зуміти грамотно проконсультувати клієнтів, максимально задовольнивши їх необхідними банківськими продуктами і послугами.

Вивчення курсу «Банківські операції і технології» є важливою складовою підготовки висококваліфікованих фахівців з фінансів, банківської справи, страхування і фондового ринку, обов'язковою дисципліною професійної підготовки здобувачів за першим «бакалаврським» рівнем вищої освіти.

Метою навчальної дисципліни «Банківські операції і технології» є: формування у здобувачів теоретичних знань і практичних навиків у сфері банківських операцій, послуг і продуктів, пов'язаних із використанням автоматизованих банківських систем і сучасних технологій.

У цьому практикумі до кожної з тем наведено перелік питань для практичної та самостійної підготовки, алгоритми розв'язування практичних ситуацій, умови типових практичних ситуацій та чотири варіанти тестових завдань по десять запитань у кожному з них.

Практикум допоможе здобувачам глибше вивчити особливості здійснення різноманітних банківських операцій із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Тема 1. Суть і основні види операцій банку

- 1.1. Суть і класифікація банківських операцій.
- 1.2. Пасивні банківські операції їх суть, характеристика та класифікація.
- 1.3. Суть і види активів банку й активних банківських операцій.
- 1.4. Характеристика комісійно-посередницьких операцій банків.

Завдання для самоперевірки знань

1. Скласифікуйте банківські операції за функціональною ознакою.
2. Визначте, за якими групами можуть бути класифіковані банківські операції щодо своєї економічної сутності.
3. Поясніть у чому полягає головне завдання менеджменту пасивних операцій банку.
4. Визначте характерні відмітності комісійно-посередницьких операцій банків.
5. Скласифікуйте всі можливі банківські операції на пасивні та активні.

Тестові завдання до теми 1

Варіант 1

1. Які з наведених банківських операцій активні?

- А) залучення коштів на рахунки юридичних та фізичних осіб;
- Б) лізинг;
- В) розрахунково-касові операції;
- Г) кредити, отримані від інших банків.

2. Операції, пов'язані з формуванням власного капіталу та ресурсної бази банку, що забезпечують проведення кредитних операцій з метою досягнення запланованих показників дохідності та є запорукою ліквідності й платоспроможності, – це:

- А) пасивні операції;
- Б) активні операції;

- В) комісійні операції;
- Г) посередницькі операції.

3. Ресурси банку – це:

- А) сукупність грошових коштів, які перебувають у розпорядженні банку і використовуються для виконання певних операцій;
- Б) сукупність коштів клієнтів, що акумулюються банком на депозитах;
- В) грошові кошти, акумульовані банком шляхом отримання кредитів від інших банків, центрального банку, а також розміщення позик на грошовому ринку, через випуск власних боргових цінних паперів;
- Г) відповіді Б) і В) правильні.

4. Якій економічній категорії відповідає таке визначення: комплекс взаємопов'язаних дій (угод), що здійснюються банками, яким чинним законодавством надане виняткове право їх здійснення:

- А) консультаційні послуги банку;
- Б) банківські операції;
- В) активні операції банку;
- Г) банківські послуги.

5. До якого виду банківських операцій відноситься одержання банком позики на міжбанківському ринку?

- А) активних банківських операцій;
- Б) стабілізаційних банківських послуг;
- В) пасивних банківських операцій;
- Г) комісійно-посередницьких послуг банку.

6. Пасивні операції банків — це операції:

- А) із розміщення наявних у банку ресурсів;
- Б) за допомогою яких банки формують свої грошові ресурси для проведення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій;
- В) у процесі яких банки розміщують наявні у них власні,

залучені і позичені ресурси у різні види активів з метою отримання прибутку і забезпечення своєї ліквідності;
Г) з розпорядження грошовими ресурсами клієнтів.

7. Залежно від специфіки банківської діяльності банківські операції поділяються на:

- А) традиційні та нетрадиційні;
- Б) платні та безоплатні;
- В) базові та додаткові;
- Г) активні, пасивні та комісійно-посередницькі.

8. Традиційні банківські операції поділяють на такі типи операцій:

- А) депозитні, кредитні, валютні;
- Б) депозитні, кредитні, касові;
- В) депозитні, розрахункові та обмінні;
- Г) депозитні, кредитні, касово-розрахункові.

9. Основні групи активів банків – це:

- А) каса, валюта, надані кредити, нерухомість;
- Б) каса, надані кредити, інвестиції та інші активи;
- В) валюта, кредитний портфель, земельні ділянки та приміщення;
- Г) жодної правильної відповіді.

10. Трестові банківські операції – це:

- А) активні банківські операції;
- Б) пасивні банківські операції;
- В) комісійно-посередницькі банківські операції;
- Г) базові банківські операції.

Варіант 2

1. Які з наведених банківських операцій пасивні?

- А) формування портфеля цінних паперів;
- Б) участь коштами банку в господарській діяльності підприємств;
- В) емісія власних цінних паперів;
- Г) надання споживчих кредитів населенню.

2. Операції консультативного характеру, що виконуються банками за рахунок їх високої інформативності, глибоких професійних знань персоналу, володіння новітніми технологіями, а також операції, де банки діють за рахунок та в інтересах клієнтів, – це:

- А) пасивні операції;
- Б) нетрадиційні операції;
- В) комісійно-посередницькі операції;
- Г) додаткові операції.

3. Отримання банком кредиту від Нацбанку України – це:

- А) активна операція банку;
- Б) пасивна операція банку;
- В) стабілізаційна операція банку;
- Г) комісійно-посередницька операція банку.

4. Суть активних операцій банку - це розміщення банківських ресурсів у:

- А) інвестиції та різні види вкладів;
- Б) кредити;
- В) придбання необоротних активів;
- Г) усі відповіді правильні.

5. Депозитні операції банків відносять до:

- А) пасивних банківських операцій;
- Б) активних банківських операцій;
- В) інвестиційних банківських операцій;
- Г) касових банківських операцій.

6. Залежно від оплати за надані операції та послуги виділяють такі банківські операції:

- А) платні та безоплатні;
- Б) базові та додаткові;
- В) традиційні та новітні;
- Г) активні та пасивні.

7. До активів комерційних банків відносять:

- А) депозити фізичних осіб та карткові рахунки;
- Б) кошти на кореспондентському рахунку у центральному банку;
- В) фонди економічного стимулювання та цільові вклади;
- Г) усі відповіді правильні.

8. Ресурси банку поділяють на такі групи:

- А) власні, інвестовані, кредитні;
- Б) власні, позичені, валютні;
- В) власні, залучені, позичені;
- Г) жодної правильної відповіді.

9. Чим комісійно-посередницькі операції банку відрізняються від його активних і пасивних операцій?

- А) не мають такого масштабного характеру;
- Б) не супроводжуються формуванням і розміщенням ресурсів;
- В) не приносять доходу банку;
- Г) усі відповіді правильні.

10. Формування власного капіталу банку – це:

- А) активна банківська операція;
- Б) пасивна банківська операція;
- В) початкова банківська операція;
- Г) базова банківська операція.

Варіант 3

1. Які операції банків належать до комісійно-посередницьких?

- А) касово-розрахункові операції;
- Б) торговельно-комісійні;
- В) консультаційні послуги;
- Г) усі відповіді правильні.

2. Пруденційні нормативи банківської діяльності поділяються на:

- А) нормативи капіталу, нормативи інвестування, нормативи

- ліквідності, нормативи кредитного ризику;
- Б) нормативи ліквідності, нормативи збалансованості, нормативи регулювання;
 - В) нормативи адекватності, нормативи стабільності, нормативи інвестування, нормативи ліквідності;
 - Г) нормативи ліквідності, нормативи збалансованості.

3. За економічною суттю і призначенням банківські операції поділяються на:

- А) базові та додаткові;
- Б) активні, пасивні та комісійно-посередницькі;
- В) кредитні, депозитні та консультаційні;
- Г) правильної відповіді немає.

4. Банк може здійснювати банківську діяльність після:

- А) реєстрації в НБУ;
- Б) формування мінімально необхідного згідно законодавства статутного капіталу;
- В) отримання ліцензії на здійснення відповідних банківських операцій;
- Г) одержання свідоцтва про державну реєстрацію.

5. До якого виду операцій банків належать розміщення вкладів і депозитів?

- А) активних банківських операцій;
- Б) пасивних банківських операцій;
- В) комісійно-посередницьких банківських операцій;
- Г) усіх вищеперелічених.

6. Дії банківської установи, спрямовані на забезпечення її функціонування, з одного боку, як суб'єкта підприємницької діяльності, з іншого - як фінансового посередника, який здійснює властиві йому функції, – це:

- А) банківський моніторинг;
- Б) банківська операція;
- В) банківська послуга;
- Г) усі відповіді правильні.

7. Залежно від суб'єкта одержання (клієнта) банківські операції поділяються на:

- А) операції банків, що здійснюються для юридичних осіб;
- Б) операції, спрямовані на задоволення потреб клієнтів та отримання прибутку;
- В) операції банків, що здійснюються для фізичних осіб;
- Г) правильні відповіді А) та В).

8. Операції банку із залучення грошових коштів або банківських металів від вкладників на їхні рахунки у банку на договірних засадах або депонування грошових коштів вкладниками з оформленням їх ощадними сертифікатами – це:

- А) кредитні банківські операції;
- Б) інвестиційні банківські операції;
- В) депозитні банківські операції;
- Г) емісійні банківські операції.

9. До пасивів комерційних банків відносять:

- А) платіжні документи в процесі інкасування;
- Б) інвестиції в цінні папери;
- В) основні засоби банку;
- Г) усі відповіді правильні.

10. У чому полягають цілі банку при здійсненні активних операцій?

- А) задоволення потреб своїх клієнтів;
- Б) отримання доходу;
- В) забезпечення власної ліквідності;
- Г) усі відповіді правильні.

Варіант 4

1. Операції з розміщення банками власного капіталу та залучених ресурсів необхідного рівня ліквідності – це:

- А) пасивні операції;
- Б) активні операції;
- В) комісійні операції;
- Г) посередницькі операції.

2. Банківські операції – це:

А) операції, за допомогою яких банки формують свої грошові ресурси для проведення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій;

Б) операції, у процесі яких банки розміщують наявні у них власні, залучені і позичені ресурси у різні види активів з метою отримання прибутку і забезпечення своєї ліквідності;

В) вкладення банку у безпосередньо ліквідні активи;

Г) ряд дій, спрямованих на реалізацію економічних завдань банку як суб'єкта ринкових відносин, предметом яких є рух грошових коштів, цінних паперів, дорогоцінних металів або зобов'язання з їхнього переміщення, що здійснюється на підставі укладених договорів згідно з чинним законодавством.

3. Банківські ресурси - це:

А) кошти банку розміщені при проведенні активних операцій для отримання прибутку;

Б) сукупність власних, залучених і цільових фінансових коштів банку, що перебувають у безпосередньому його розпорядженні і використовуються на його розсуд для здійснення повномасштабної банківської діяльності;

В) сукупність власних та залучених фінансових коштів банку, що перебувають у безпосередньому його розпорядженні і використовуються на його розсуд для здійснення повномасштабної банківської діяльності;

Г) сукупність капіталу та зобов'язань банку, які він використовує на власний ризик і на власний розсуд.

4. Комісійно-посередницькі операції банку – це:

А) операції, що проводяться банком за певну плату у вигляді комісії і супроводжуються не формуванням чи розміщенням ресурсів, а переміщенням уже наявних у банку коштів клієнта за його розпорядженням;

Б) операції банків, пов'язані з обміном однієї валюти на іншу, що передбачає купівлю і продаж банком іноземної валюти за національну;

В) операції банків, пов'язані з управлінням майном та виконанням інших послуг за дорученням і в інтересах клієнта на правах його довіреної особи;

Г) консультування клієнтів з питань організації і ведення бухгалтерського обліку, застосування законодавчих актів,

здійснення операцій з іноземною валютою та цінними паперами.

5. Залучення банком коштів на депозит від юридичних і фізичних осіб – це:

- А) активна банківська операція;
- Б) пасивна банківська операція;
- В) активно-пасивна операція;
- Г) комісійно-посередницька банківська операція.

6. Активні операції банків – це:

- А) операції, за допомогою яких банки формують свої грошові ресурси для проведення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій;
- Б) операції, у процесі яких банки розміщують наявні у них власні, залучені і позичені ресурси у різні види активів з метою отримання прибутку і забезпечення своєї ліквідності;
- В) вкладення банку у безпосередньо ліквідні активи;
- Г) операції, у процесі яких банки розміщують наявні у них ресурси у різні види цінних паперів та валют.

7. Базові банківські операції поділяються на:

- А) депозитні операції;
- Б) розрахункові операції;
- В) кредитні операції;
- Г) усі відповіді правильні.

8. До нетрадиційних банківських операцій відносять:

- А) операції з надання в користування сейфів та операції з дорогоцінними металами;
- Б) гарантійні, посередницькі, консультаційні послуги банків;
- В) консалтингові банківські послуги та довірчі (трастові) операції банків;
- Г) усі відповіді правильні.

9. До пасивних операцій банків НЕ належать:

- А) отримання банками кредитів;
- Б) депозитні вкладення до банку;
- В) формування власного капіталу банку;
- Г) жодної правильної відповіді.

10. Здійснення будь-яких банківських операцій обов'язково супроводжується:

А) кредитуванням;

Б) валютним обслуговуванням;

В) касово-розрахунковим обслуговуванням;

Г) консультуванням.

Тема 2. Операції банків із формування власного капіталу

- 2.1. Економічна суть і види ресурсів банку. Власний капітал банку.
- 2.2. Статутний капітал банку та порядок його формування.
- 2.3. Резервний капітал, спеціальні фонди й інші резерви як компоненти власного капіталу банку.
- 2.4. Роль прибутку у формуванні власного капіталу.
- 2.5. Нерозподілений прибуток як складова власного капіталу.
- 2.6. Регулятивний капітал та його вплив на формування власного капіталу банку. Складові регулятивного капіталу.

Завдання для самоперевірки знань

1. Охарактеризуйте особливості формування статутного капіталу акціонерного комерційного банку.
2. Визначте структуру й основні функції капіталу банку.
3. Визначте методику розрахунку нормативу достатності регулятивного капіталу банку.
4. Опишіть методику розрахунку регулятивного капіталу банку.
5. Опишіть методику розрахунку нормативів достатності капіталу 1-го рівня і основного капіталу 1-го рівня.

При розв'язуванні практичних ситуацій цієї теми варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Для визначення розміру регулятивного капіталу банку згідно з Постановою НБУ №196 потрібно:
 - 1) розрахувати суму основного капіталу банку 1-го рівня підсумувавши усі його складові і відняти вирахування з основного капіталу 1-го рівня;
 - 2) розрахувати суму складових додаткового капіталу банку 1-го рівня за мінусом вирахувань з нього.
 - 3) розрахувати капітал банку 2-го рівня, підсумувавши його складові за мінусом вирахувань із нього.
 - 4) визначити суму регулятивного капіталу банку:

$$\text{PK} = \text{K1} + \text{K2}, \quad (2.1)$$

де, PK – регулятивний капітал банку;

K1 – капітал банку 1-го рівня;

K2 – капітал банку 2-го рівня.

$$\text{K1} = \text{OK1} + \text{ДК1} \quad (2.2)$$

де, OK1 – основний капітал 1-го рівня;

ДК1 – додатковий капітал 1-го рівня.

Складові ОК1:

- прості акції/паї в зареєстрованому статутному капіталі банку;
- емісійні різниці (емісійний дохід), отримані за власними простими акціями;
- нерозподілений прибуток (минулого і звітного року, фінансова допомога);
- резервний та інші фонди, які формуються за рахунок чистого прибутку банку та інше.

Вирахування з ОК1:

- непокриті збитки минулих років і збиток звітного року;
- активи, які не мають матеріальної форми;
- вкладення у власні інструменти ОК1 і вкладення в інструменти ОК1 установ фінансового сектору;
- відстрочені податкові активи;
- перевищення суми вирахувань з ДК1 над сумою складових ДК1 (від'ємне значення ДК1);
- нараховані неотримані доходи;
- непокритий кредитний ризик;
- вартість непрофільних активів (нерухомість, застава і т.п.).

До додаткового капіталу 1-го рівня належать:

- власні інструменти ДК1, до яких належить інструмент з умовами списання / конверсії.

Вирахування з ДК1:

- вкладення у власні інструменти ДК1;
- вкладення в інструменти ДК1 установ фінансового сектору;
- від'ємне значення капіталу 2 рівня.

До складових капіталу 2-го рівня банк уключає власні інструменти К2, якими є:

- привілейовані акції,
- субординований борг (у формі іменних облігацій),
- емісійні різниці (емісійний дохід), отримані за привілейованими акціями.

Вирахування з К2:

- вкладення у власні інструменти К2;
- вкладення в інструменти К2 установ фінансового сектору;
- величину перевищення нормативу Н9 у попередніх періодах.

Банк вираховує значні (більше 10%) прямі, опосередковані (через фін посередники) і синтетичні вкладення (через деривативи чи заставу), що перевищують порогові суми.

5) Мінімальний розмір регулятивного капіталу українських банків становить 200 млн грн.

2. Для розрахунку нормативу достатності регулятивного капіталу (НРК) потрібно:

- 1) визначити суму регулятивного капіталу банку (РК);
- 2) розрахувати суму активів банку, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику, які вказані у пункті 1.3 Інструкції НБУ №368;
- 3) визначити сукупну експозицію під ризиком за наступною формулою:

$$\text{➤ } \text{CE} = \text{КР} + \text{ОР} * 10 + \text{РР} * 10 + \text{Рі} - \text{НРК} \quad (2.3)$$

де, CE - сукупна експозиція під ризиком;

КР - сукупний розмір активів, зважених за ступенем кредитного ризику;

ОР - мінімальний розмір операційного ризику;

РР - мінімальний розмір ринкового ризику;

Рі - сукупний розмір різниць, які виникають внаслідок переміщення інструментів до банківської/торгової книги;

НРК - непокритий кредитний ризик.

4) розрахувати значення нормативу достатності регулятивного капіталу (НРК) розраховується за такою формулою:

$$\text{➤ НРК} = \text{РК} * 100\% / \text{СЕ}, \quad (2.4)$$

5) Згідно з Інструкцією НБУ №368 норматив достатності регулятивного капіталу банку (НРК) має становити не менше
до 31 грудня 2024 року - 8,5% від сукупної експозиції під ризиком;
до 30 червня 2025 року - 9,25% від сукупної експозиції під ризиком;
із 01 липня 2025 року - 10% від сукупної експозиції під ризиком.

3. Для розрахунку нормативу достатності капіталу 1-го рівня (НК1) потрібно:

$$\text{➤ НК1} = \text{К1} * 100\% / \text{СЕ} \quad (2.5)$$

Згідно з Інструкцією НБУ №368 норматив достатності капіталу 1-го рівня (НК1) має становити не менше 7,5% від сукупної експозиції під ризиком.

4. Для розрахунку нормативу достатності основного капіталу 1-го рівня (НОК1) потрібно:

$$\text{➤ НОК1} = \text{ОК1} * 100\% / \text{СЕ} \quad (2.6)$$

Згідно з Інструкцією НБУ №368 норматив достатності основного капіталу 1-го рівня (НОК1) має становити не менше 5,625% від сукупної експозиції під ризиком.

Практична ситуація №1

Розрахуйте розмір регулятивного капіталу банку і порівняйте його із нормативними вимогами НБУ, використовуючи наступні дані:

- прості акції в зареєстрованому статутному капіталі банку – 185,8 млн грн;
- емісійний дохід, отриманий за власними простими акціями банку – 8,1 млн грн;
- нерозподілений прибуток банку – 12,1 млн грн;
- фінансова допомога банку – 12,3 млн грн;
- резервний фонд банку – 47,8 млн грн;
- інструмент з умовами списання / конверсії банку – 11,7 млн грн;
- привілейовані акції банку – 33,6 млн грн;
- субординований борг банку – 12,5 млн грн;
- емісійний дохід, отриманий за привілейованими акціями банку – 0,8 млн грн;
- непокриті збитки минулих років – 28,4 млн грн;
- активи банку, які не мають матеріальної форми – 27,1 млн грн;
- непокритий кредитний ризик банку – 3,2 млн грн;
- вкладення у власні прості акції банку (викуп) – 4,6 млн грн;
- вкладення прості акції інших банків – 16,3 млн грн;
- відстрочені податкові активи – 2,9 млн грн;
- нараховані неотримані доходи – 4,2 млн грн;
- вартість непрофільних активів (нерухомість, інші активи - застава) – 6,8 млн грн;
- вкладення банку у власний інструмент з умовами списання / конверсії (викуп) – 3,1 млн грн;
- вкладення банку в інструменти з умовами списання / конверсії інших банків – 10,2 млн грн;
- вкладення у власні привілейовані акції банку (викуп) – 1,7 млн грн;
- вкладення в привілейовані акції інших банків – 4,1 млн грн.

Практична ситуація №2

Розрахуйте розмір регулятивного капіталу банку і порівняйте його із нормативними вимогами НБУ, використовуючи наступні дані:

- прості акції в зареєстрованому статутному капіталі банку – 205,8 млн грн;
- вкладення у власні прості акції банку (викуп) – 6,3 млн грн;
- вкладення прості акції інших банків – 12,4 млн грн;
- емісійний дохід, отриманий за власними простими акціями банку – 2,1 млн грн;
- нерозподілений прибуток банку – 5,4 млн грн;
- відстрочені податкові активи – 1,2 млн грн;
- непокриті збитки минулих років – 10,8 млн грн;
- непокритий кредитний ризик банку – 2,7 млн грн;
- вкладення банку в інструменти з умовами списання / конверсії інших банків – 4,9 млн грн;
- резервний фонд банку – 48,7 млн грн;
- привілейовані акції банку – 45,3 млн грн;
- вкладення у власні привілейовані акції банку (викуп) – 2,8 млн грн;
- емісійний дохід, отриманий за привілейованими акціями банку – 1,2 млн грн;
- активи банку, які не мають матеріальної форми – 16,3 млн грн;
- субординований борг банку – 10,5 млн грн;
- перевищення нормативу Н9 у попередньому періоді – 0,3 млн грн.

Практична ситуація №3

Розрахуйте нормативи капіталу банку і порівняйте їх із нормативними вимогами НБУ, використовуючи наступні дані:

- регулятивний капітал банку – 355 млн грн;
- капітал банку першого рівня – 286 млн грн;
- основний капітал банку першого рівня - 215 млн грн;
- мінімальний розмір операційного ризику – 1,2 млн грн;
- мінімальний розмір ринкового ризику – 0,6 млн грн;
- сукупний розмір різниць, які виникають внаслідок переміщення інструментів до банківської/торгової книги – 3,2

млн грн;

- непокритий кредитний ризик банку – 1,3 млн грн;

- активи банку:

- готівкові кошти – 125,3 млн грн;
- банківські метали – 1,8 млн грн;
- активи за операціями з Національним банком – 148,5 млн грн;
- кредити, що надані органам державної влади – 64,0 млн грн;
- боргові цінні папери органів місцевого самоврядування - 58,3 млн грн;
- іпотечні кредити, надані фізичним особам та включаються до складу іпотечного покриття – 257,2 млн грн;
- кредити, що надані органам місцевого самоврядування – 42,2 млн грн;
- зобов'язання з кредитування, які надані банкам – 18,8 млн грн;
- довгострокові кредити, що надані іншим банкам – 108,5 млн грн;
- кредити, що надані суб'єктам господарювання – 1698,5 млн грн;
- споживчі кредити, які надані фізичним особам – 1153,6 млн грн;
- запаси матеріальних цінностей – 14,7 млн грн;
- основні засоби – 435,2 млн грн.

Тестові завдання до теми 2

Варіант 1

1. Відповідно до можливості прогнозування розміру банківські ресурси поділяються на:

А) ресурси прямого та непрямого прогнозування;

Б) постійні та тимчасові ресурси;

В) ресурси, що мобілізуються банком і придбані в інших банках;

Г) прогнозовані та непрогнозовані ресурси.

2. Власний капітал банку - це:

- А) кошти на депозитних, поточних рахунках клієнтів банку;
- Б) сукупність власних і залучених грошових коштів, розміщених з метою одержання прибутку;
- В) сума коштів, яка формується під час діяльності банку та залишається в розпорядженні банку після вирахування всіх податків;
- Г) фонд ресурсів, внесених засновниками, акціонерами банку, і які їм належать.

3. Норматив достатності регулятивного капіталу банку визначається як:

- А) Регулятивний капітал * 100% / Сукупна експозиція під ризиком;
- Б) (Регулятивний капітал + Сукупна валютна позиція) * 100% / Активи, зважені за ступенем ризику;
- В) (Регулятивний капітал + Активи) * 100% / Сукупна валютна позиція;
- Г) регулятивний капітал * 100% / (Активи, зважені за ступенем ризику + Сукупна валютна позиція + Мінімальний розмір операційного ризику банку*10 – Непокритий кредитний ризик).

4. Суть оперативної функції власного капіталу банку полягає у:

- А) страхуванні вкладів і депозитів, що гарантує певний захист інтересів кредиторів банку у разі його ліквідації або банкрутства;
- Б) можливості використання власного капіталу в період початку функціонування банку, що надає можливість за рахунок власних ресурсів профінансувати придбання основних засобів, оренду приміщення та початок фінансової діяльності;
- В) визначенні відповідного розміру капіталу банку при встановленні пруденційних нормативів регулювання діяльності банків з боку НБУ і визначенні особливостей функціонування банку;
- Г) праві акціонерів банку брати участь у процесі його діяльності або ліквідації.

5. Формування та збільшення статутного капіталу банку може здійснюватися шляхом:

- А) грошових внесків;
- Б) випуску акцій;
- В) отримання кредитів від НБУ та інших банків;
- Г) жодної правильної відповіді.

6. Ресурси комерційного банку – це:

- А) кошти, які банк використовує для здійснення своїх пасивних операцій;
- Б) залучені кошти банку, які він використовує для здійснення своїх активних операцій;
- В) сукупність грошових коштів, які є у розпорядженні банку і використовуються ним для здійснення активних операцій;
- Г) грошові кошти, внесені акціонерами, з метою забезпечення його економічної самостійності та фінансової стійкості.

7. Яке співвідношення між власним капіталом банків і їх залученими ресурсами в Україні?

- А) 1:50;
- Б) 1:35;
- В) 1:20;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. Які функції власного капіталу банку?

- А) захисна, регулююча, стимулююча;
- Б) захисна, оперативна, стимулююча;
- В) захисна, оперативна, регулююча;
- Г) контрольна, оперативна, стимулююча.

9. Від чого залежить розмір власного капіталу банку?

- А) від розміру статутного капіталу банку, резервного капіталу банку та кількості випущених ним акцій;
- Б) від розміру специфіки клієнтури банку, розміру статутного капіталу банку, характеру активних операцій банку;
- В) від розміру статутного капіталу банку, вимог правління

банку, кількості випущених акцій банком;
Г) жодної правильної відповіді.

10. Резервний капітал банку – це:

- А) кошти, які банк використовує для здійснення страхування власних операцій;
- Б) кошти банку, які він використовує для покриття непередбачених збитків за всіма статтями активів і позабалансовими зобов'язаннями;
- В) сукупність грошових коштів, які є у розпорядженні банку і використовується ним для здійснення активних операцій;
- Г) грошові кошти, внесені акціонерами, з метою забезпечення його економічної самостійності та фінансової стійкості.

Варіант 2

1. Регулятивний капітал банку - це:

- А) кошти, отримані в результаті діяльності банку;
- Б) один із найважливіших показників діяльності банку, який складається з основного та додаткового капіталів;
- В) кошти, внесені засновниками для регулювання діяльності банку;
- Г) капітал, який знаходиться в розпорядженні банку і використовується ним для здійснення кредитних та інвестиційних операцій.

2. Для розрахунку достатності регулятивного капіталу банку його активи поділяються за ступенем ризику на такі групи:

- А) 1 група ризику – 0%, 2 група ризику – 20%, 3 група ризику – 50%, 4 група ризику – 100%, 5 група ризику – 150%;
- Б) 1 група ризику – 0%, 2 група ризику – 10%, 3 група ризику – 35%, 4 група ризику – 50%, 5 група ризику – 75%; 6 група ризику - 100%;
- В) 1 група ризику – 0%, 2 група ризику – 10%, 3 група ризику – 20%, 4 група ризику – 35%, 5 група ризику – 50%, 6 група ризику – 75%, 7 група ризику - 100%;
- Г) жодної правильної відповіді.

3. Суть регулюючої функції власного капіталу банку полягає у:

- А) страхуванні вкладів і депозитів, що гарантує певний захист інтересів кредиторів банку у разі його ліквідації або банкрутства;
- Б) можливості використання власного капіталу в період початку функціонування банку, що надає можливість за рахунок власних ресурсів профінансувати придбання основних засобів, оренду приміщення та початок фінансової діяльності;
- В) визначенні розміру капіталу банку при встановленні пруденційних нормативів регулювання діяльності банків з боку НБУ і визначенні особливостей функціонування банку;
- Г) праві акціонерів здійснювати регулювання діяльністю банку.

4. Відрахування до резервного капіталу банку здійснюють із суми:

- А) отриманих банком доходів за відповідний календарний період;
- Б) здійснених банком витрат на проведення активних операцій за відповідний календарний період;
- В) отриманого банком прибутку;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. За рахунок яких джерел коштів банки створюють свої спеціальні фонди?

- А) отриманих банком доходів за певний календарний період;
- Б) здійснених банком витрат на проведення активних операцій за відповідний календарний період;
- В) отриманого банком прибутку;
- Г) жодної правильної відповіді.

6. За резидентністю власний капітал поділяють на:

- А) приватний, державний, колективний;
- Б) балансовий, нормативний;
- В) національний, іноземний;
- Г) жодної правильної відповіді.

7. Нормативне значення мінімального розміру

регулятивного капіталу банку для новостворених банків:

- А) не менше ніж 500 млн. грн.;
- Б) не більше ніж 10%;
- В) не менше ніж 200 млн. грн.;
- Г) не більше ніж 25%.

8. Власний капітал банку НЕ охоплює:

- А) статутний капітал;
- Б) резервний капітал;
- В) додатковий капітал;
- Г) нерозподілений прибуток.

9. Яка із зазначених складових належить до основного капіталу банку?

- А) розкриті резерви.
- Б) субординований борг;
- В) результат переоцінки основних засобів;
- Г) гібридні капітальні інструменти.

10. Хто встановлює мінімальний розмір регулятивного капіталу банку?

- А) Верховна Рада України;
- Б) НБУ;
- В) збори акціонерів;
- Г) правління акціонерного банку.

Варіант 3

1. До основного капіталу банку НЕ належить:

- А) розкриті резерви банку;
- Б) привілейовані акції банку;
- В) статутний капітал банку;
- Г) фінансова допомога акціонерів банку.

2. Нерозкриті резерви банку - це:

- А) звичайні не забезпечені банком боргові капітальні інструменти, які за умовою договору не можуть бути заборані з

банку раніше 5 років;

Б) резерви і фонди, створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку та оприлюднені у фінансовій звітності банку;

В) фонд, що створюється під невизначений ризик при проведенні активних банківських операцій;

Г) резерви, що не відображаються в опублікованому балансі банку, які повинні мати такі самі якість і природу, як і розкритий капітальний резерв.

3. Субординований борг банку - це:

А) довгострокові боргові зобов'язання, які в разі ліквідації або банкрутства боржника мають бути погашені після задоволення вимог усіх інших кредиторів;

Б) резерви і фонди, створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку та оприлюднені у фінансовій звітності банку;

В) звичайні не забезпеченні банком боргові капітальні інструменти, які за умовою договору не можуть бути заборані з банку раніше 5 років;

Г) сума заборгованості банку перед своїми кредиторами.

4. Розмір відрахувань банку до резервного фонду повинен складати:

А) 5% від доходу до досягнення 25% розміру статутного капіталу;

Б) 120 млн. грн.;

В) 5% від прибутку до досягнення 25% розміру регулятивного капіталу;

Г) 200 млн. грн.

5. До нормативів капіталу банку НЕ належить:

А) норматив достатності основного капіталу 1-го рівня банку;

Б) норматив мінімального розміру статутного капіталу банку;

В) норматив достатності регулятивного капіталу банку;

Г) жодної правильної відповіді.

6. Суть захисної функції власного капіталу банку полягає у:

- А) страхуванні вкладів і депозитів, що гарантує певний захист інтересів кредиторів банку у разі його ліквідації або банкрутства;
- Б) можливості використання власного капіталу в період початку функціонування банку, що надає можливість за рахунок власних ресурсів профінансувати придбання основних засобів, оренду приміщення та початок фінансової діяльності;
- В) визначенні відповідного розміру капіталу банку при встановленні пруденційних нормативів регулювання діяльності банків з боку НБУ і визначенні особливостей функціонування банку;
- Г) захисті прав акціонерів банку в процесі його діяльності.

7. Залежно від часу використання банківські ресурси поділяють на:

- А) постійні та запозичені;
- Б) постійного та непрямого прогнозування;
- В) постійні та тимчасові;
- Г) власні, залучені та запозичені.

8. Власний капітал банку - це:

- А) грошові кошти, отримані власниками банку від НБУ з метою забезпечення його економічної самостійності;
- Б) грошові кошти, внесені акціонерами і засновниками банку з метою забезпечення його економічної самостійності;
- В) грошові кошти, залучені акціонерами та кредити інших банків з метою забезпечення його економічної діяльності;
- Г) сукупність грошових коштів, які є у розпорядженні банку і використовуються ним для здійснення активних операцій.

9. До нормативів капіталу банку, встановлених Національним банком України, відносяться нормативи:

- А) Н1, Н2, Н3;
- Б) НРК, НК1, НОК1;
- В) Н7, Н8, Н9;
- Г) Н10, Н11.

10. Норматив достатності капіталу 1-го рівня банку має становити не менше ніж:

- А) 50% основного капіталу;
- Б) 5,625% від сукупної експозиції під ризиком;
- В) 7%;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 4

1. Відповідно до чинного законодавства, мінімальний розмір регулятивного капіталу діючих банків має становити не менше:

- А) 300 млн. грн.;
- Б) 500 млн. грн.;
- В) 200 млн. грн.;
- Г) жодної правильної відповіді.

2. До додаткового капіталу банку належить:

- А) статутний капітал банку;
- Б) розкриті резерви банку;
- В) субординований борг;
- Г) вкладення в асоційовані й дочірні підприємства.

3. Розкриті резерви банку - це:

- А) резерви і фонди, створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку та оприлюднені у фінансовій звітності банку;
- Б) резерви, що не відображаються в опублікованому балансі банку, які повинні мати такі самі якість і природу, як і розкритий капітальний резерв;
- В) звичайні не забезпеченні банком боргові капітальні інструменти, які за умовою договору не можуть бути забрані з банку раніше 5 років;
- Г) фонд, що створюється під невизначений ризик при проведенні активних банківських операцій.

4. До основних функцій власного капіталу банку НЕ належить:

- А) платіжно-розрахункова;
- Б) захисна;
- В) оперативна;
- Г) регулююча.

5. Розмір регулятивного капіталу банку визначається як:

- А) Капітал 1-го рівня + Капітал 2-го рівня;
- Б) Основний капітал - Додатковий капітал;
- В) Капітал 1-го рівня - Капітал 2-го рівня;
- Г) Основний капітал + Додатковий капітал – Вирахування.

6. До вирахувань з основного капіталу 1-го рівня банку включають:

- А) непокриті збитки минулих років;
- Б) капітальні вкладення у матеріальні активи;
- В) інвестиції в асоційовані та дочірні компанії;
- Г) субординований борг.

7. Нормативне значення нормативу достатності регулятивного капіталу для діючих банків має бути не менше ніж:

- А) 25%;
- Б) 200 млн. грн.;
- В) 10%;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. До 1-ї групи активів банку зі ступенем ризику 0% належать:

- А) основні засоби банку;
- Б) кошти у Національному банку України;
- В) кредити надані фізичним особам;
- Г) боргові цінні папери органів місцевого самоврядування.

9. Валютна позиція банку - це:

- А) співвідношення вимог і зобов'язань банку в кожній іноземній

- валюти та в кожному банківському металі;
- Б) позиція банків щодо встановлення валютних курсів;
 - В) купівля - продаж іноземної валюти на валютному ринку;
 - Г) позиція банків щодо валютного коридору НБУ.

10. При формуванні статутного капіталу банку у формі акціонерного товариства перший випуск цінних паперів має повністю сформуватися із:

- А) простих акцій;
- Б) облігацій внутрішньодержавної позики;
- В) привілейованих акцій;
- Г) жодної правильної відповіді.

Тема 3. Операції банків із залучення коштів

- 3.1. Види депозитів та їх характеристика.
- 3.2. Суть та види банківських сертифікатів.
- 3.3. Критерії оптимальної депозитної політики.
- 3.4. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.
- 3.5. Особливості вкладів до запитання.
- 3.6. Суть та значення страхових банківських вкладів.

Завдання для самоперевірки знань

1. Визначте, які операції банків належать до депозитних.
2. Дайте характеристику банківському сертифікату.
3. Назвіть характерні ознаки ощадного вкладу.
4. Опишіть методiku розрахунку простих та складних процентів з банківських депозитів.
5. Що таке ефективна річна процентна ставка?

При розв'язуванні практичних ситуацій цієї теми варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Для визначення загального розміру вкладу клієнта (за методами «факт/факт», «факт/360», «30/360») потрібно:

1. *Визначити кількість днів дії депозитного договору за одним із указаних методів:*

метод «факт/факт» (англійський) передбачає, що для розрахунку використовується фактична кількість днів у місяці та році;

метод «факт/360» (французький) - для розрахунку використовується фактична кількість днів у місяці, але умовно в році 360 днів;

метод «30/360» (німецький) - для розрахунку використовується умовна кількість днів у році - 360, у місяці – 30.

2. *Розрахувати суму нарахованих відсотків клієнта за такою формулою:*

$$\text{➤ } I = P * i * n, \quad (3.1)$$

$$\text{➤ } n = t / K \quad (3.2)$$

де, I – сума нарахованих процентів;

P – базова сума вкладу;

i – проста ставка процентів;

n – тривалість вкладу в роках;

t – тривалість вкладу у днях;

K – кількість днів у році.

3. Розрахувати загальну суму вкладу клієнта за наступною формулою:

$$\text{➤ } S = P + I = P (1 + i * t/K) \quad (3.3)$$

2. Для визначення суми нарахованих процентів за складним відсотком потрібно:

$$\text{➤ } I = S - P = P[(1 + i_n)^n - 1] \quad (3.4)$$

$$\text{➤ } S = P * (1 + i_n)^n \quad (3.5)$$

Складні проценти можуть нараховуватись також декілька раз на рік (наприклад, за місяцями, кварталами, півріччям). Сума вкладу з процентами (нарощена сума) при терміні вкладу n років буде дорівнювати:

$$\text{➤ } S = P \cdot \left[\left(1 + \frac{i}{m} \right)^{mn} - 1 \right], \quad (3.6)$$

де, m — кількість періодів нарахування в одному році, яка за щомісячного нарахування капіталізованих відсотків буде дорівнювати 12;

i — номінальна річна ставка процентів;

i_n — ставка процентів за період нарахування.

$$\text{➤ } i_n = i / m \quad (3.7)$$

3. Для визначення реального доходу вкладника за складним відсотком та з урахуванням темпу інфляції потрібно номінальну суму вкладу розділити на індекс інфляції:

$$\text{➤ } S_p = S_n / I_n \quad (3.8)$$

де, S_n — номінальна сума вкладу з нарахованими процентами;
 I_n — індекс інфляції, який може бути визначено за формулою:

$$\text{➤ } I_n = (1 + p)^n \quad (3.9)$$

де, p — рівень інфляції;
 n — кількість періодів, за які враховуються рівні інфляції.

4. Для визначення діючої ставки складних процентів, якщо вони нараховуються щомісячно, щоквартально чи за півріччя, потрібно номінальну процентну ставку поділити на кількість періодів нарахування процентів:

- 12 — для щомісячного нарахування відсотків;
- 4 — щоквартального нарахування відсотків;
- 2 — якщо відсотки нараховуються за півріччя.

5. Для порівняння ефективності або вартості активних та депозитних операцій банку, що здійснюються за різними методами використовують ефективну процентну ставку.

Ефективна ставка простих процентів розраховується за формулою:

$$\text{➤ } i_e = I(D) / P * n \quad (3.10)$$

де, $I(D)$ — сума нарахованих процентів або отриманого доходу;
 P — сума витрачена на здійснення операцій (сума базового вкладу);
 n — тривалість операції в роках, яка може бути визначена і в днях як співвідношення t / K .

При цьому, якщо термін залучення депозитних вкладів

складає один рік, значення ефективної ставки процентів буде відповідати значенню номінальної річної ставки простих процентів, тобто: $i_e = i$.

Ефективна річна ставка при нарахуванні складних процентів розраховується за наступною формулою:

$$\text{➤} \quad i_e = \frac{\left(1 + \frac{i}{m}\right)^{mn} - 1}{n} = \frac{\left(1 + \frac{i}{m}\right)^{mn} - 1}{t} \cdot K \quad (3.11)$$

Практична ситуація №1

Банком „Зелений” залучені грошові кошти у сумі 56 тис. грн. під ставку 18% річних із щомісячним нарахуванням. Визначте загальний розмір вкладу клієнта банку на кінець установленого періоду англійським, французьким та німецьким методом. Термін вкладу з 12.07 – по 15.11.

Практична ситуація №2

Банком „Жовтень” залучені грошові кошти у сумі 400 тис. грн. під ставку 19% річних із щомісячним нарахуванням. Визначте загальний розмір вкладу клієнта банку на кінець установленого періоду методом факт/факт, 30/360. Термін вкладу – з 14.01 – по 18.05.

Практична ситуація №3

Банком „Університет” залучені грошові кошти у сумі 30 тис. грн. під ставку 20% річних із щомісячним нарахуванням. Визначте загальний розмір вкладу клієнта банку на кінець установленого періоду методом факт/360, 30/360. Термін вкладу – з 21.05 – по 28.08.

Практична ситуація №4

Банком „Фламінго” залучені грошові кошти у сумі 120 тис. грн. під ставку 18% річних із щомісячним нарахуванням. Визначте загальний розмір вкладу клієнта банку на кінець встановленого періоду методом факт/факт, факт/360, 30/360. Термін вкладу – з 14.08 – по 12.12.

Практична ситуація №5

Вкладник планує покласти в банк кошти, щоб накопичити за рік 55000 грн. Банк нараховує проценти за депозитами за ставкою 15% річних. Визначте необхідну суму вкладу за рік.

Практична ситуація №6

Банк нараховує складні проценти за номінальною ставкою 19% річних. Визначте діючу ставку складних процентів, якщо складні проценти нараховуються щомісячно, щоквартально і за півріччя.

Практична ситуація №7

Депозит у розмірі 50000 грн. покладено в банк на 3 роки. Визначте суму нарахованих процентів за цей термін, якщо річна ставка складних процентів складає 18%.

Практична ситуація №8

Вклад у сумі 25000 грн. покладено в банк на півроку з щомісячним нарахуванням складних процентів за номінальною ставкою 19% річних. Визначити реальний дохід вкладника, якщо рівень інфляції складає 2 % на місяць.

Практична ситуація №9

Клієнт бажає відкрити депозит у банку у нього є дві альтернативи:

- 1) покласти гроші в банк “А”, який пропонує сплачувати щомісяця 3%;
- 2) банк “В” пропонує 18% річних з щоквартальною сплатою.

Який варіант найбільш вигідний клієнту?

Практична ситуація №10

Банк нараховує складні проценти на вклади за номінальною річною ставкою 16%. Визначити вартість залучених коштів при їх розміщенні терміном на 1 рік і порівняти з діючою простою ставкою — 18%, якщо складні проценти нараховуються: за півріччя, щоквартально, щомісячно.

Тестові завдання до теми 3

Варіант 1

1. Залучені ресурси банку це:

- А) кошти, що акумулюються банком на певних умовах на різних видах рахунків клієнтів;
- Б) кредитна заборгованість банку, що виникла внаслідок попередніх операцій і має бути погашена у визначений термін;
- В) кошти на депозитних і поточних рахунках клієнтів;
- Г) усі відповіді правильні.

2. Особливостями строкових депозитів є:

- А) чітко встановлений строк зберігання;
- Б) використання для здійснення поточних платежів;
- В) при достроковому вилученні депозиту банк застосовує штрафні санкції;
- Г) правильні відповіді А) і В).

3. Початковий збір до Фонду гарантування фізичних осіб сплачується у розмірі:

- А) 1% статутного капіталу банку-учасника;
- Б) 3% суми депозитних вкладів банку-учасника;
- В) 2% статутного капіталу банку-учасника;
- Г) 2% суми депозитних вкладів банку-учасника.

4. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб має право вживати до учасників Фонду такі заходи впливу:

- А) переводити учасників до категорії тимчасових учасників Фонду;
- Б) виключати банки, філії іноземних банків з числа учасників Фонду;
- В) у разі виявлення допущених учасником порушень норм Закону вносити пропозиції про застосування Національним банком України до такого учасника заходів впливу;
- Г) усі відповіді правильні.

5. Депозити до запитання – це:

- А) кошти клієнта, що розміщуються на поточному рахунку в банку і призначені для здійснення розрахунків та платежів виробничого і споживчого характеру;
- Б) грошові кошти, акумульовані банком шляхом отримання кредитів від інших комерційних банків, центрального банку, а також розміщення позик на грошовому ринку, тобто через випуск власних боргових цінних паперів;
- В) матеріальні активи, що використовуються тривалий час у господарському обороті банку;
- Г) вкладення банку у безпосередньо ліквідні активи.

6. Під банківським депозитом розуміють:

- А) грошові кошти в національній чи іноземній валюті чи банківські метали передані їх власником або іншою особою за його дорученням у готівковій чи безготівковій формі на рахунок власника для зберігання на певних умовах;
- Б) матеріальні активи, що використовуються тривалий час в господарському обороті банку;
- В) грошові кошти, що формуються суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами і використовуються банком для економіки і соціальних потреб;
- Г) грошові кошти кредиторів та інвесторів, мобілізовані банками на певних умовах на міжбанківському та фондовому ринках.

7. Основним джерелом формування залучених банківських ресурсів є:

- А) касові операції банку;
- Б) комісійні операції банку;
- В) вкладні операції банку;
- Г) усі відповіді правильні.

8. При розрахунку нарахованих відсотків за депозитом, використовуючи номінальну відсоткову ставку, банк:

- А) у перші періоди несе витрати, завищені відносно поточної вартості сумарних зобов'язань за депозитом, які включають

номинал плюс відсотки;

Б) розподіляє витрати відповідно до поточної вартості депозиту в окремі періоди і зараховує фактичні витрати банку до відповідної суми зобов'язань за депозитом, включаючи відсотки за ним, у визначений час;

В) використовує номінальний курс грошової одиниці вкладу;

Г) жодної правильної відповіді.

9. До яких операцій банків належать розміщення вкладів і депозитів?

А) до активних операцій;

Б) до пасивних операцій;

В) до комісійно-посередницьких операцій;

Г) жодної правильної відповіді.

10. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб не відшкодовує гарантовану суму за вкладами, розміщеними:

А) членами наглядової ради, ради директорів і ревізійної комісії банку, іноземного банку, вклади яких у банку, філії іноземного банку є недоступними;

Б) акціонерами, частка яких перевищує 10 відсотків статутного капіталу банку;

В) вкладниками, які на індивідуальній основі отримують від банку пільгові відсотки та мають фінансові привілеї, що призвели до погіршення фінансового стану банку;

Г) усі відповіді правильні.

Варіант 2

1. Що не відносять до залучених ресурсів банку?

А) позики Національного банку України;

Б) кошти на рахунках банків-кореспондентів;

В) кошти на депозитних та поточних рахунках клієнтів;

Г) жодної правильної відповіді.

2. Залежно від категорії вкладників депозити поділяють на:

А) депозити резидентів та депозити нерезидентів;

- Б) строкові та безстрокові депозити;
- В) депозити фізичних та депозити юридичних осіб;
- Г) депозити накопичувальні та депозити умовні.

3. Депозитний процент за строковими депозитами залежить від:

- А) терміну вкладу;
- Б) облікової ставки НБУ;
- В) динаміки ставок на грошовому ринку;
- Г) усі відповіді правильні.

4. Депозитні сертифікати за способом оформлення поділяють на:

- А) разові та серійні;
- Б) іменні та на пред'явника;
- В) строкові та до запитання;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Операції банку із залучення грошових коштів або банківських металів від вкладників на їх рахунки у банку на договірних засадах, або депонування грошових коштів вкладниками з оформленням їх ощадними сертифікатами – це:

- А) кредитні операції банку;
- Б) інвестиційні операції банку;
- В) депозитні операції банку;
- Г) емісійні операції банку.

6. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб підзвітний:

- А) Кабінету Міністрів України;
- Б) Верховній Раді України;
- В) Національному банку України;
- Г) правильні відповіді А) і В).

7. Гранична сума відшкодування коштів за вкладами, яку виплачує Фонд гарантування вкладів фізичних осіб:

- А) не обмежується;
- Б) не більше 200 тис. грн.;
- В) не більше 600 тис. грн.;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. Банки-учасники Фонду гарантування вкладів фізичних осіб зобов'язані:

- А) розміщувати у всіх приміщеннях, до яких мають доступ вкладники, інформацію про систему гарантування вкладів;
- Б) надавати інформацію про види вкладів, що підлягають гарантуванню Фондом, обсяги і порядок їх відшкодування;
- В) сплачувати початковий, регулярний та спеціальний збір;
- Г) усі відповіді правильні.

9. До депозитних ресурсів банку належать:

- А) субординований капітал, кошти на поточних рахунках, кошти на вкладних рахунках, кошти від випуску ощадних (депозитних) сертифікатів та облігацій;
- Б) кошти на поточних рахунках клієнтів, кошти на вкладних рахунках клієнтів, кошти від випуску ощадних (депозитних) сертифікатів та облігацій;
- В) кошти на поточних рахунках клієнтів, кошти на вкладних рахунках клієнтів, кошти від випуску ощадних сертифікатів, кредити, отримані в інших банках;
- Г) кошти на поточних і вкладних рахунках клієнтів, кошти від випуску ощадних (депозитних) сертифікатів.

10. Депозит – це:

- А) вклад у грошовій формі, розміщений у банку юридичною або фізичною особою;
- Б) гроші, перераховані з одного банку до іншого;
- В) кошти на розрахункових рахунках підприємств;
- Г) кошти в депозитарних скриньках.

Варіант 3

1. Залежно від строку та порядку повернення депозити поділяють на:

- А) депозити безумовні та депозити умовні;
- Б) строкові депозити та депозити на вимогу;
- В) депозити фізичних та депозити юридичних осіб;
- Г) усі відповіді правильні.

2. Нараховані проценти за депозитами можуть сплачуватися:

- А) авансом;
- Б) щомісяця, щокварталу або щороку;
- В) після закінчення строку дії договору;
- Г) усі відповіді правильні.

3. Кошти, що залучені на депозит без визначеного строку погашення та поповнюються і використовуються власниками залежно від потреби – це:

- А) строкові депозити;
- Б) депозити до запитання;
- В) тимчасові депозити;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Джерелами формування коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб є:

- А) початкові, спеціальні та регулярні збори з банків-учасників;
- Б) кошти, внесені Національним банком України;
- В) доходи, одержані від інвестування коштів;
- Г) усі відповіді правильні.

5. Залучені ресурси банку охоплюють:

- А) кошти на депозитних рахунках банківських клієнтів;
- Б) залишки коштів на поточних рахунках клієнтів;
- В) кошти на рахунках банків-кореспондентів;
- Г) усі відповіді правильні.

6. Незалежно від обраного методу розрахунку відсотків на вклад при визначенні кількості днів:

- А) враховується перший день і не враховується останній день угоди;
- Б) враховується перший день і останній день угоди;
- В) не враховується перший день і враховується останній день угоди;
- Г) не враховується перший день і не враховується останній день угоди.

7. В якому році створено Фонд гарантування вкладів фізичних осіб в Україні?

- А) 2001 р.;
- Б) 1998 р.;
- В) 2000 р.;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. Депозитними операціями банків називаються:

- А) пасивні операції банків із залучення грошових коштів;
- Б) пасивні операції банків по формуванню банківських ресурсів;
- В) активні операції банків із залучення грошових коштів юридичних і фізичних осіб у національній та іноземних валютах у формі вкладів шляхом їх зарахування на відповідні рахунки на певних умовах;
- Г) жодної правильної відповіді.

9. Кошти Фонду гарантування вкладів фізичних осіб:

- А) не включаються до Державного бюджету України;
- Б) включаються до Державного бюджету України;
- В) включаються до резервного фонду бюджету;
- Г) включаються до спеціального фонду бюджету.

10. За яким методом визначення кількості днів для нарахування відсотків за депозитом береться умовна кількість днів у місяці та році?

- А) метод «факт/факт»;
- Б) метод «факт/360»;
- В) метод «30/360»;
- Г) метод «31/365».

Варіант 4

1. Грошові кошти, внесені у банк клієнтами, зберігаються на їх рахунках і використовуються згідно з укладеною угодою та законодавством, – це:

- А) кредит;
- Б) депозит;
- В) інвестиції;
- Г) кліринг.

2. Нараховані проценти за депозитами бувають:

- А) прості та складні;
- Б) умовні та безумовні;
- В) регресивні та прогресивні;
- Г) інтервальні та хронологічні.

3. Кошти, що зберігаються на окремих депозитних рахунках у банку протягом строку, який визначається у депозитній угоді, – це:

- А) строкові депозити;
- Б) депозити до запитання;
- В) накопичувальні депозити;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. За допомогою випуску яких цінних паперів відбувається залучення коштів банком?

- А) депозитний сертифікат;
- Б) ощадний сертифікат;
- В) банківський вексель;
- Г) усі відповіді правильні.

5. Керівними органами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб є:

- А) адміністративна рада;
- Б) виконавча дирекція;
- В) наглядова комісія;
- Г) правильні відповіді А) і Б).

6. Розмір регулярного збору до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від нарахувань у національній валюті становить:

- А) 0,5% від загальної суми вкладів, включаючи нараховані закладами відсотки;
- Б) 0,6% від суми банківських доходів;
- В) 0,8% від загальної суми вкладів, включаючи нараховані закладами відсотки;
- Г) 1% від статутного капіталу.

7. Вкладник набуває право на одержання гарантованої суми відшкодування коштів за вкладами за рахунок коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у межах граничного розміру відшкодування коштів за вкладами:

- А) до прийняття рішення про ліквідацію банку;
- Б) після прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку;
- В) після оголошення банку банкрутом;
- Г) після ліквідації банку.

8. Що означає термін «залучені ресурси банку»?

- А) це кошти, які акумулюються банком на певних умовах на різних видах рахунків клієнтів;
- Б) це сукупність грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні банку і використовуються ним для здійснення активних операцій;
- В) це запаси готівки, що зберігаються у сховищах банків з метою поповнення оборотних і операційних кас банківських установ;
- Г) це сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для виконання своїх функцій та операцій.

9. Строкові вклади - це:

- А) вклад у грошовій формі, розміщений у банку юридичною або фізичною особою;
- Б) кошти клієнта, які розміщуються на рахунку в банку на певний визначений договором термін і які можуть бути зняті з цього рахунка тільки після закінчення даного терміну або після попереднього повідомлення банку;
- В) грошові кошти, акумульовані банком шляхом отримання кредитів від інших комерційних банків, центрального банку, а також розміщення позик на грошовому ринку, тобто через випуск власних боргових цінних паперів;
- Г) кошти, що залучені на депозит без визначеного строку погашення та поповнюються і використовуються власниками залежно від потреби в цих коштах.

10. При розрахунку нарахованих відсотків за депозитом використовуючи фактичну відсоткову ставку, банк:

- А) у перші періоди несе витрати завищені відносно поточної вартості сумарних зобов'язань за депозитом, які включають номінал плюс відсотки;
- Б) розподіляє витрати відповідно до поточної вартості депозиту в окремі періоди і зараховує фактичні витрати банку до відповідної суми зобов'язань за депозитом, включаючи відсотки за ним, у визначений час;
- В) використовує фактичний курс грошової одиниці вкладу;
- Г) жодної правильної відповіді.

Тема 4. Операції банків із запозичення коштів

- 4.1. Міжбанківське кредитування.
- 4.2. Порядок проведення банками операцій на відкритому ринку.
- 4.3. Порядок рефінансування банків НБУ.
- 4.4. Механізм емісії банками облігацій.
- 4.5. Суть стабілізаційного кредиту.
- 4.6. Загальні умови проведення операцій прямого репо.
- 4.7. Загальні умови проведення операцій з депозитними сертифікатами.
- 4.8. Загальні умови проведення операцій з купівлі/продажу державних облігацій України.

Завдання для самоперевірки знань

1. Охарактеризуйте напрями формування стратегії формування ресурсної бази комерційного банку.
2. Поясніть суть поняття «міжбанківські розрахунки».
3. Визначте, що виступає необхідною передумовою здійснення міжбанківських розрахунків в Україні.
4. Дайте характеристику механізму проведення міжбанківських розрахункових операцій.
5. Назвіть і охарактеризуйте особливості управління запозиченими коштами банку.

Тестові завдання до теми 4

Варіант 1

1. Основними елементами запозичених ресурсів банків є:

- А) міжбанківські кредити та кредити Національного банку України;
- Б) випуск власних боргових зобов'язань;
- В) випуск короткострокових боргових цінних паперів (крім субординованого боргу) та міжбанківські кредити;
- Г) правильні відповіді А) та Б).

2. Кредитами рефінансування є:

- А) кредити овернайт, стабілізаційні кредити;
- Б) кількісні та процентні тендери;
- В) операції РЕПО;
- Г) усі відповіді правильні.

3. Національний банк може прийняти рішення про підтримання ліквідності банку, якщо банк дотримується таких вимог:

- А) строк діяльності - не менше, ніж один рік після отримання ліцензії Національного банку України на здійснення банківських операцій і відповідного письмового дозволу;
- Б) має ліцензію Національного банку України на здійснення відповідних банківських операцій і письмовий дозвіл;
- В) має активи, які можуть бути прийняті Національним банком України у заставу та здійснює своєчасне погашення одержаних від Національного банку України кредитів і сплату процентів за користування ними;
- Г) усі відповіді правильні.

4. Обсяг наданого Національним банком України кредиту рефінансування не має перевищувати:

- А) 50 % розміру регулятивного капіталу банку;
- Б) 100% розміру статутного капіталу банку;
- В) 30% розміру регулятивного капіталу банку;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Процентна ставка за кредитами овернайт із забезпеченням устанавлюється в розмірі:

- А) облікової ставки НБУ + 2 процентних пункти;
- Б) облікової ставки НБУ + 1 процентний пункт;
- В) облікової ставки НБУ;
- Г) жодної правильної відповіді.

6. Кількісний тендер - це:

- А) тендер, під час оголошення якого банки у своїх заявках до Національного банку України зазначають ціну (процентну

ставку), за якою вони погоджуються одержати кредит рефінансування або розмістити кошти;

Б) тендер, під час оголошення якого банки у своїх заявках зазначають ціну (процентну ставку), за якою вони погоджуються одержати кредит рефінансування (або розмістити кошти), або Національний банк України наперед встановлює ціну (процентну ставку);

В) тендер, на якому Національний банк України наперед визначає кількість банків, які можуть бути рефінансовані;

Г) тендер, на якому Національний банк України наперед встановлює ціну (процентну ставку), за якою банки можуть одержати кредити рефінансування або розмістити в НБУ.

7. За способом виплати доходу облігації поділяються на:

А) відсоткові, цільові та дисконтні;

Б) відсоткові та цільові;

В) відсоткові та дисконтні;

Г) цільові, дисконтні та безвідсоткові.

8. Банки можуть емітувати такі цінні папери:

А) ощадні (депозитні) сертифікати;

Б) облігації;

В) фінансові векселі;

Г) усі відповіді правильні.

9. Який вид міжбанківських кредитів становить 80-85% у їх загальній структурі?

А) взаємні кредити комерційних банків;

Б) державне кредитування комерційних банків;

В) кредитування Національним банком України комерційних банків;

Г) кредитування Національним банком України суб'єктів господарської діяльності.

10. На який із цих вид не поділяються міжбанківські кредити за терміновою ознакою?

А) одноденні, або нічні - строком на 1 день;

- Б) надкороткі - від 1 дня до 7 днів;
- В) довгострокові – від 1 року;
- Г) короткі - від 10 днів до місяця.

Варіант 2

1. Операції банків із запозичення коштів передбачають:

- А) недепозитне формування банківських ресурсів;
- Б) акумулювання депозитних коштів;
- В) депозитні та недепозитні методи залучення ресурсів;
- Г) жодної правильної відповіді.

2. Основними формами міжбанківських кредитів є:

- А) міжбанківські позики на основі кредитного договору, залишки коштів на кореспондентських рахунках, заброньовані на певний термін під узгоджений банківський процент, платіжний кредит у формі овердрафту за кореспондентським рахунком;
- Б) міжбанківські позики, залишки коштів на кореспондентських рахунках централізовані кредити, що надходять для підтримання певних галузей народного господарства, та централізовані кредити, що розподіляються на аукціонній основі;
- В) міжбанківські позики, переоблік і перезастава цінних паперів у НБУ;
- Г) міжбанківські позики на основі кредитного договору, залишки коштів на кореспондентських рахунках, заброньовані на певний термін, платіжний кредит у формі овердрафту, централізовані кредити для підтримання певних галузей народного господарства та централізовані кредити, що розподіляються на аукціонній основі, переоблік і перезастава цінних паперів у НБУ.

3. Процентна ставка за кредитами овернайт без забезпечення встановлюється в розмірі:

- А) облікової ставки НБУ + 3 процентних пункти;
- Б) облікової ставки НБУ + 1 процентний пункт;
- В) облікової ставки НБУ;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Три среди підряд проводяться тендери з таким строком рефінансування:

- А) до 360 днів;
- Б) до 90 днів;
- В) до 14 днів;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Пряме РЕПО – це:

- А) кредитна операція, пов'язана з продажем облігацій на умовах зворотного викупу;
- Б) кредитна операція, пов'язана з купівлею НБУ державних облігацій з портфеля комерційного банку з подальшим зобов'язанням комерційного банку викупити їх за обумовленою ціною на обумовлену дату;
- В) депозитна операція, пов'язана з продажем Національним банком зі свого портфеля державних облігацій з одночасним зобов'язанням зворотного їхнього викупу в комерційного банку за обумовленою в договорі ціною та на обумовлену дату;
- Г) кредитна операція, пов'язана з продажем Національним банком зі свого портфеля державних облігацій.

6. Мінімальна номінальна вартість облігації не може бути:

- А) меншою, ніж 100 гривень;
- Б) меншою, ніж 1 гривня;
- В) меншою десяти гривень;
- Г) меншою, ніж одна копійка.

7. Банківський вексель – це:

- А) цінний папір, за яким банк виступає платником і має безумовні грошові зобов'язання сплатити визначену суму векселедержателю у визначений строк;
- Б) цінний папір, що визначає відносини позики між власником та емітентом і підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові її номінальну вартість;
- В) цінний папір, що посвідчує внесення його власником грошей та підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові номінальну вартість цього цінного паперу у передбачений строк і виплатити дохід;

Г) цінний папір, за яким банк виступає одержувачем і який засвідчує безумовне грошове зобов'язання сплатити банкові визначену суму у визначений строк.

8. Дисконтні банківські облигації – це:

А) облигації, виконання зобов'язань за якими дозволяється товарами або послугами відповідно до вимог, встановлених умовами таких облигацій;

Б) облигації з фіксованим строком погашення, єдиним для всього випуску;

В) облигації, що розміщуються за ціною, нижчою, ніж їхня номінальна вартість;

Г) облигації, за якими передбачається виплата відсоткових доходів.

9. Між банком-кредитором і банком-позичальником при одержанні кредиту укладається кредитна угода, в якій обумовлюється:

А) термін і сума кредиту, порядок його погашення;

Б) рівень процентної ставки (трішки вищий від облікової ставки НБУ);

В) право банку-кредитора у разі невчасного погашення кредиту на безспірне списання боргу з кореспондентського рахунка боржника;

Г) усі відповіді правильні.

10. Що належить до переваг залучення ресурсів за допомогою емісії банківських облигацій?

А) після емісії облигацій у результаті зміни ситуації на грошовому ринку ставка позичкового процента може стати нижчою від визначеного процента виплат за облигаціями;

Б) проценти, які виплачуються за облигаціями, зараховуються на збільшення валових витрат банку;

В) чинним законодавством не допускається емісія облигацій для формування і поповнення статутного капіталу банку, а також для покриття збитків, пов'язаних з банківською діяльністю;

Г) емісія облигацій пов'язана із суттєвими витратами, спричиненими підготовкою до емісії, обслуговуванням та погашенням облигаційної позички.

Варіант 3

1. До запозичених банківських ресурсів не належать:

- А) коррахунок НБУ в банку та кредити від НБУ;
- Б) кошти на вимогу інших банків і строкові депозити інших банків;
- В) строкові кошти фізичних осіб і суб'єктів господарської діяльності;
- Г) кредити отримані від інших банків.

2. Міжбанківські кредити поділяються на:

- А) взаємні кредити та кредитування Національним банком України;
- Б) прямі міжбанківські кредити та кредити НБУ;
- В) взаємні кредити, кредити НБУ та кредити іноземних банків;
- Г) жодної правильної відповіді.

3. Учасниками міжбанківського ринку кредитних ресурсів є:

- А) Національний банк України та його регіональні управління;
- Б) Національний банк України, його підрозділи, комерційні банки, їхні філії та відділення;
- В) комерційні банки, їхні філії та відділення;
- Г) Національний банк України, комерційні банки та суб'єкти господарської діяльності.

4. До кредитів рефінансування не належать:

- А) кредити овернайт;
- Б) кількісні та процентні тендери;
- В) кредити у формі овердрафту;
- Г) стабілізаційні кредити.

5. Стабілізаційний кредит – це:

- А) кредит Національного банку України, що може надаватися комерційному банку на підтримку вживання заходів фінансового оздоровлення для забезпечення його ліквідності на визначений строк;
- Б) кредит, наданий комерційному банку Національним банком

України за оголошеною процентною ставкою через постійно діючу лінію рефінансування строком на один робочий день;
В) кредит Національного банку України, що може надаватися комерційному банку на підтримку вживання заходів фінансового оздоровлення для забезпечення його ліквідності строком на один робочий день;
Г) жодної правильної відповіді.

6. Облігація – це:

А) цінний папір, що визначає відносини позики між власником та емітентом і підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові її номінальну вартість;
Б) цінний папір, що посвідчує внесення його власником грошей та підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові номінальну вартість цього цінного паперу у передбачений строк і виплатити дохід;
В) цінний папір, за яким банк виступає платником і має безумовні грошові зобов'язання сплатити визначену суму у визначений строк;
Г) цінний папір без установленого строку обігу, що засвідчує дольову участь у статутному капіталі товариства.

7. Запозичені ресурси банківських установ – це:

А) кошти, що акумулюються банком на певних умовах на рахунках клієнтів;
Б) кошти, отримані банком на умовах кредитування для здійснення необхідної діяльності на принципах платності, строкості, забезпеченості, поверненості та цільового характеру;
В) сукупність грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні банку і використовуються ним для здійснення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій;
Г) жодної правильної відповіді.

8. При укладанні договору міжбанківського кредиту банк-позичальник повинен надати банку-кредитору таку інформацію:

А) значення пруденційних нормативів на останню дату;

- Б) фінансову звітність;
- В) перелік активів, що можна використати як заставу позики;
- Г) усі відповіді правильні.

9. Найбільш поширені способи кредитування (рефінансування) банків:

- А) редисконтування векселів;
- Б) ломбардний кредит (кредит під заставу цінних паперів);
- В) операції РЕПО;
- Г) усі відповіді правильні.

10. Один банк не може одержати:

- А) менше, ніж 50 процентів обсягу коштів, запропонованих на тендері з підтримання ліквідності банків;
- Б) більше, ніж 50 процентів обсягу коштів, запропонованих на тендері з підтримання ліквідності банків;
- В) менше, ніж 60 процентів обсягу коштів, запропонованих на тендері з підтримання ліквідності банків;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 4

1. Запозичені ресурси банківських установ характеризуються такими юридично-правовими формами:

- А) кредити від інших банків і кредити від НБУ;
- Б) кредити від інших банків і цінні папери субординованого боргу;
- В) кредити від інших банків та НБУ, цінні папери субординованого боргу;
- Г) жодної правильної відповіді.

2. Для запозичення коштів банки здійснюють емісію:

- А) акцій та облігацій;
- Б) облігацій та ощадних (деPOSITНИХ) сертифікатів;
- В) облігацій та банківських векселів;
- Г) простих векселів та ощадних (деPOSITНИХ) сертифікатів.

3. Міжбанківський ринок кредитних ресурсів – це:

- А) система, що забезпечує купівлю-продаж кредитних ресурсів між банками;
- Б) ринок, на якому тимчасово вільні грошові ресурси кредитних установ залучаються банками у формі міжбанківських депозитів;
- В) система, що забезпечує реалізацію відносин між банківськими установами з приводу розміщення власних тимчасово вільних грошових ресурсів у формі кредитів;
- Г) система, що забезпечує купівлю-продаж вільних кредитних ресурсів між комерційними банками та комерційними банками і НБУ.

4. Міжбанківські кредити за терміновою ознакою можна поділити на:

- А) одноденні, надкороткі та короткі;
- Б) короткі та надкороткі;
- В) короткострокові та довгострокові;
- Г) короткострокові, середньострокові та довгострокові.

5. Яку мету переважно переслідує недепозитне залучення кредитних ресурсів?

- А) задоволення додаткового попиту клієнтів на кредит;
- Б) покриття розриву ліквідності банку;
- В) одержання додаткового прибутку;
- Г) збільшення ресурсної бази банку.

6. Рефінансування банків – це:

- А) операції, що передбачають оздоровлення банківських установ;
- Б) фінансова підтримка банківських установ НБУ та іншими комерційними банками;
- В) операції з надання банкам кредитів у встановленому НБУ порядку;
- Г) використання кредитних коштів на погашення кредитної заборгованості.

7. Кредит овернайт – це:

- А) кредит, наданий комерційному банку Національним банком України за оголошеною процентною ставкою через постійно діючу лінію рефінансування строком на один робочий день;
- Б) кредит, що може надаватися банку на підтримку вживання заходів фінансового оздоровлення на визначений Національним банком України строк;
- В) короткостроковий кредит, наданий комерційному банку іншими банками за оголошеною процентною ставкою;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. Процентний тендер – це:

- А) тендер, під час оголошення якого банки у своїх заявках до Національного банку України зазначають ціну (процентну ставку), за якою вони погоджуються одержати кредит рефінансування або розмістити кошти;
- Б) тендер, під час оголошення якого банки у своїх заявках зазначають ціну (процентну ставку), за якою вони погоджуються надати кредит рефінансування, або Національний банк України наперед встановлює ціну (процентну ставку);
- В) тендер, на якому Національний банк України наперед визначає кількість банків, які можуть бути рефінансовані;
- Г) тендер, на якому НБУ встановлює процентну ставку, за якою банки можуть одержати кредити рефінансування.

9. Зворотне РЕПО – це:

- А) кредитна операція, що пов'язана з продажем облігацій на умовах зворотного викупу;
- Б) кредитна операція, що пов'язана з купівлею НБУ державних облігацій з портфеля банку з подальшим зобов'язанням банку викупити їх;
- В) депозитна операція, що пов'язана з продажем НБУ зі свого портфеля державних облігацій з одночасним зобов'язанням зворотного їхнього викупу в комерційного банку за обумовленою в договорі ціною та на обумовлену дату;
- Г) кредитна операція, що пов'язана з продажем Національним банком зі свого портфеля державних облігацій.

10. Стабілізаційний кредит надається НБУ за ставкою, яка:

А) не вища, ніж облікова ставка НБУ;

Б) не нижча, ніж облікова ставка НБУ + 3 % пункти;

В) не нижча, ніж облікова ставка НБУ + 2 % пункти;

Г) жодної правильної відповіді.

Тема 5. Операції банків з організації розрахунків та обслуговування платіжного обороту

- 5.1. Безготівковий оборот грошей та роль банків у його організації. Платіжні системи.
- 5.2. Ведення рахунків клієнтів.
- 5.3. Основи організації безготівкових міжгосподарських розрахунків.
- 5.4. Характеристика окремих форм безготівкових розрахунків.
- 5.5. Відкриття, обслуговування поточних рахунків у банках.
- 5.6. Специфіка поточних рахунків типу «Н» і «П».
- 5.7. Суть кореспондентського рахунку, рахунки «ностро» і «лоро».

Завдання для самоперевірки знань

1. Які банківські рахунки відкриваються підприємствами в Україні?
2. Охарактеризуйте, які основні вимоги та особливості відкриття цих рахунків.
3. Які банківські рахунки відкриваються фізичними особами?
4. Дайте характеристику рахункам типу «Н» та «П» та умовам їх функціонування.

Тестові завдання до теми 5

Варіант 1

1. У системі електронних платежів міжбанківські розрахунки можуть здійснюватися через такі системи:
 - А) внутрішньобанківську платіжну систему (ВПС); двосторонні прямі кореспондентські відносини.
 - Б) комбінацію систем ВПС і СЕП;
 - В) міжнародні системи електронних розрахунків, наприклад SWIFT;
 - Г) усі відповіді правильні.

2. Кореспондентський рахунок банку – це:

- А) рахунок, у якому зазначено безумовне грошове зобов'язання однієї особи щодо сплати іншій особі визначеної суми коштів у визначений строк;
- Б) рахунок, що виконує функцію засобу ідентифікації, за допомогою якого держателем ініціюється переказ коштів з відповідного рахунку;
- В) рахунок одного банку, відкритий в іншому банку для можливості здійснення подальших взаємних операцій;
- Г) рахунок, на якому відображається письмове розпорядження власника поточного рахунку банкові виплатити вказану суму грошей визначеній особі.

3. Сукупність платежів без використання готівки, що відбуваються у вигляді перерахування відповідних сум через рахунки у банках, – це:

- А) грошовий обіг;
- Б) безготівковий грошовий обіг;
- В) готівковий грошовий обіг;
- Г) платіжний оборот.

4. Банки мають право відкривати такі види рахунків:

- А) поточні і депозитні;
- Б) платіжні і розрахункові;
- В) кредитні і депозитні;
- Г) поточні, вкладні, ескроу.

5. Міжбанківські розрахунки - це:

- А) система безготівкових розрахункових операцій зі списання та зарахування коштів на банківські рахунки за грошовими вимогами та зобов'язаннями, що виникають між банківськими установами чи їхніми клієнтами у процесі діяльності;
- Б) договірні відносини між банківськими установами, мета яких полягає у здійсненні платежів за дорученням один одного;
- В) система готівкових розрахункових операцій, які проводяться між банками;
- Г) процес списання та зарахування коштів на банківські рахунки

за грошовими вимогами та зобов'язаннями, що виникають між банківськими установами чи їхніми клієнтами в процесі діяльності.

6. Поточні рахунки клієнтів банків не можуть закриватися в такому випадку:

- А) у разі зниження облікової ставки НБУ;
- Б) на підставі рішення відповідного органу (ліквідаційної комісії, управителя майна);
- В) у разі смерті власника рахунку - фізичної особи та фізичної особи-підприємця (за заявою третьої особи, зокрема спадкоємця);
- Г) на підставі заяви клієнта.

7. Акредитив – це:

- А) операції з комерційними та фінансовими документами або тільки з комерційними;
- Б) розрахункова операція, яка здійснюється через подання телеграфного платіжного доручення одного банку іншому;
- В) зобов'язання банку здійснити за дорученням клієнта-імпортера й відповідно до його вказівок розрахунок з експортером проти надання останнім необхідних фінансових і комерційних документів;
- Г) сукупність банківських операцій з прийняття готівкових коштів від клієнтів і зарахування їх на банківські рахунки.

8. Що належить до переваг безготівкового грошового обороту порівняно з готівковим?

- А) прискорюється обіг грошових коштів суб'єктів господарювання;
- Б) зменшується кількість готівки в обігу, внаслідок чого значно скорочуються суспільні витрати обігу, пов'язані з друкуванням, перевезенням і зберіганням готівкових грошей;
- В) збільшуються можливості держави щодо регулювання грошової сфери;
- Г) усі відповіді правильні.

9. Рух, тобто переміщення розрахункових документів між підприємствами, організаціями та установами, між ними і банком, а також між різними установами банків – це:

- А) розрахунково-касове обслуговування;
- Б) електронні розрахунки;
- В) безготівкові розрахунки;
- Г) документообіг.

10. Рахунок «Лоро» - це:

- А) кореспондентський рахунок, відкритий на ім'я банку в закордонному банку-кореспонденті;
- Б) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у вітчизняному банку;
- В) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у третій кредитній установі;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 2

1. Кореспондентські відносини – це:

- А) сукупність визначених законом рахунків, норм, правил, а також механізмів та процедур їх застосування всіма суб'єктами грошового обороту;
- Б) договірні відносини між банками з метою виконання кожним із них для іншого певних операцій та послуг, пов'язаних з розрахунками між клієнтами та за власними відносинами;
- В) письмове доручення одержувача грошей своєму банку стягнути вказану суму коштів з платника і зарахувати на його рахунок;
- Г) жодної правильної відповіді.

2. Якого типу рахунки банк відкриває представництвам відповідно до законодавчих актів України?

- А) рахунок «Ностро»;
- Б) рахунок «Лоро»;
- В) валютні рахунки;
- Г) поточні рахунки.

3. Рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній

основі для зберігання грошей, які передаються клієнтом в управління на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент і підлягають поверненню клієнту, – це:

- А) вкладний (депозитний) рахунок;
- Б) кредитний рахунок;
- В) кореспондентський рахунок;
- Г) поточний рахунок.

4. Для дострокового розірвання дії договору банківського вкладу або повернення частини вкладу за бажанням вкладника – фізичної особи вкладник:

- А) зобов'язаний повідомити про це у банк шляхом подання заяви;
- Б) зобов'язаний прийти у банк особисто з паспортом;
- В) нічого не зобов'язаний нікому повідомляти;
- Г) за бажанням може повідомити банк по телефону.

5. Безготівкові розрахунки - це:

- А) грошові розрахунки, які здійснюються шляхом запису за рахунками у банку, коли грошові кошти списуються з рахунка платника і зараховуються на рахунок отримувача.
- Б) розрахунки, які здійснюються без використання готівки між банківськими установами;
- В) розрахунки, які здійснюються в натуральній формі між клієнтом та постачальником;
- Г) грошові розрахунки, які здійснюються шляхом запису за рахунками на підприємстві, коли грошові кошти списуються з рахунка платника і зараховуються на рахунок отримувача.

6. Організаційно безготівкові розрахунки поділяються на:

- А) фактичні та заплановані;
- Б) міжбанківські та міжгосподарські;
- В) міжгосподарські та міждержавні;
- Г) міжрегіональні та міжбанківські.

7. Документ, інформація в якому подана у формі електронних даних, включаючи відповідні реквізити розрахункового документа, що може бути сформований,

переданий, збережений і перетворений на візуальну форму подання електронними засобами, – це:

- А) цифровий документ;
- Б) платіжний документ;
- В) електронний платіжний документ;
- Г) електронний розрахунковий документ.

8. Сукупність платежів, що здійснюються із застосуванням готівкових коштів, - це:

- А) грошовий обіг;
- Б) безготівковий грошовий обіг;
- В) готівковий грошовий обіг;
- Г) платіжний оборот.

9. Які рахунки НЕ є поточними?

- А) рахунки типу «Н»;
- Б) рахунки типу «П»;
- В) накопичувальні рахунки виборчих фондів;
- Г) вкладні рахунки.

10. Рахунок Ностро - це:

- А) кореспондентський рахунок, відкритий на ім'я банку в закордонному банку-кореспонденті;
- Б) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у вітчизняному банку;
- В) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у третій кредитній установі;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 3

1. Рахунок Востро - це:

- А) кореспондентський рахунок, відкритий на ім'я банку в закордонному банку-кореспонденті;
- Б) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у вітчизняному банку;
- В) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у третій кредитній установі;
- Г) жодної правильної відповіді.

2. Платіжний оборот - це:

- А) частина грошового обороту, в якому гроші функціонують як засіб платежу, але не використовуються для погашення боргових зобов'язань;
- Б) частина грошового обороту, в якому гроші функціонують як спосіб отримання прибутку;
- В) частина грошового обороту, в якому гроші функціонують як міра вартості;
- Г) частина грошового обороту, в якому гроші функціонують як засіб платежу і використовуються для погашення боргових зобов'язань.

3. Безготівковий грошовий оборот - це:

- А) сукупність платежів без використання готівки, які здійснюються у вигляді перерахування сум через рахунки у банківських установах;
- Б) частина платежів без використання готівки, які здійснюються лише між фізичними та юридичними особами;
- В) сукупність усіх грошових платежів і розрахунків в економіці;
- Г) сукупність платежів, які здійснюються з використанням готівки.

4. Поточний рахунок - це:

- А) рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України;
- Б) рахунок, що виконує функцію засобу ідентифікації, за допомогою якого держателем цього інструмента ініціюється переказ коштів з відповідного рахунку;
- В) рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для накопичення грошей;
- Г) рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для здійснення розрахунків з постачальниками.

5. Рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зарахування на рахунок коштів та перерахування

їх або видачі коштів готівкою у випадках, передбачених законодавством України, особі, зазначеній клієнтом, чи повернення таких коштів клієнту за настання підстав, передбачених договором, - це:

- А) платіжний;
- Б) поточний;
- В) ескроу;
- Г) вкладний.

6. Платіжна система, в якій платіжна організація є резидентом, і яка здійснює свою діяльність і забезпечує проведення переказу грошей винятково в межах України, – це:

- А) міжнародна платіжна система;
- Б) європейська платіжна система;
- В) внутрішньодержавна платіжна система;
- Г) вітчизняна платіжна система.

7. Основною передумовою проведення посередницьких операцій банками є:

- А) наявність необхідних кредитних ресурсів;
- Б) необхідність відкриття банками рахунків клієнтам у національній та іноземній валютах;
- В) необхідність акумулювання високоліквідних активів банками;
- Г) правильні відповіді А) та В).

8. Хто має право відкривати рахунки для забезпечення своєї господарської діяльності і власних потреб у будь-яких банках України відповідно до власного вибору?

- А) суб'єкти господарювання, іноземні представництва та фізичні особи;
- Б) нерезиденти-інвестори;
- В) іноземні представництва;
- Г) усі відповіді правильні.

9. Вкладні рахунки клієнтів закриваються:

- А) після закінчення терміну дії договору банківського вкладу, при залученні термінових вкладів;
- Б) після повернення коштів вкладнику, при залученні депозитів до запитання;
- В) при достроковому розірванні договору банківського вкладу клієнт повинен подати відповідну заяву;
- Г) усі відповіді правильні.

10. Міжбанківський переказ коштів, - це:

- А) сукупність платіжних організацій та відносин, які з'являються між ними при здійсненні переказу коштів;
- Б) переказ коштів між банками в безготівковій формі, що зумовлений потребою виконання платежів клієнтів чи власних зобов'язань банків за допомогою електронних розрахункових документів;
- В) договірні відносини між банками для здійснення платежів за дорученням один одного щодо обслуговування клієнтів і проведення міжбанківських операцій;
- Г) система безготівкових розрахункових операцій зі списання та зарахування коштів на банківські рахунки за грошовими вимогами та зобов'язаннями, що з'являються між банками або їх клієнтами під час свого функціонування.

Варіант 4

1. Грошовий оборот – це:

- А) сукупність усіх грошових платежів і розрахунків, що відбуваються в економіці;
- Б) частина грошових платежів, що відбуваються в банку;
- В) частина розрахунків, що відбуваються в економіці;
- Г) сукупність усіх грошових платежів, що відбуваються в банку.

2. Державна банківська платіжна система, що забезпечує проведення міжбанківського переказу через кореспондентські рахунки банків - резидентів у НБУ із використанням електронних засобів прийому, обробки,

передачі та захисту інформації у файловому режимі або режимі реального часу, – це:

- А) НСМЕП НБУ;
- Б) СЕП НБУ;
- В) внутрішня платіжна систему (ВПС) банку;
- Г) платіжна система банків кореспондентів.

3. Готівковий грошовий оборот – це:

- А) частина грошового обороту, в якому гроші функціонують як засіб платежу і використовуються для погашення боргових зобов'язань;
- Б) сукупність платежів без використання готівки, які здійснюються у вигляді перерахування сум через рахунки у банківських установах;
- В) сукупність платежів, які здійснюються з використанням готівкових грошей;
- Г) сукупність усіх грошових платежів і розрахунків, що відбуваються в економіці.

4. Безготівкові розрахунки поділяються за об'єктами розрахунків, тобто залежно від сфери застосування, на такі дві групи:

- А) розрахунки за товарними операціями та розрахунки за нетоварними операціями;
- Б) розрахунки з надання кредитів та депозитів;
- В) відповіді А) і В) правильні;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. При здійсненні розрахунків клієнти можуть застосовувати систему «клієнт-банк», яка забезпечує:

- А) передачу повідомлень між клієнтами та банком у зашифрованому вигляді за допомогою сертифікованих засобів захисту;
- Б) автоматичне ведення та захист протоколу від модифікації, передавання розрахункових документів між банком і клієнтом;
- В) автоматичне архівування протоколу наприкінці дня;
- Г) відповіді А) і Б) правильні.

6. Механізм організації безготівкових розрахунків охоплює:

- А) сукупність принципів їхньої організації;
- Б) сукупність вимог щодо їхньої організації, які впливають із конкретних умов господарювання;
- В) форми та способи проведення безготівкових розрахунків;
- Г) усі відповіді правильні.

7. Дистанційне розпорядження вважається переданим клієнтом і прийнятим банком до виконання, якщо клієнт:

- А) для доступу до системи ввів правильне значення засобу ідентифікації;
- Б) увів код операції та всі параметри, які запитує система;
- В) підтвердив це розпорядження;
- Г) усі відповіді правильні.

8. Платіжна система - це:

- А) сукупність платіжних організацій та відносин, які з'являються між ними при здійсненні переказу коштів;
- Б) державна банківська платіжна система, що забезпечує проведення міжбанківського переказу через кореспондентські рахунки банків - резидентів у НБУ із використанням електронних засобів прийому, обробки, передачі та захисту інформації у файловому режимі або режимі реального часу;
- В) система безготівкових розрахункових операцій зі списання та зарахування коштів на банківські рахунки за грошовими вимогами та зобов'язаннями, що з'являються між банками або їх клієнтами під час свого функціонування;
- Г) жодної правильної відповіді.

9. Система електронних платежів (СЕП) Національного банку України – це:

- А) платіжна система, яка здійснює переважну частину міжбанківських розрахунків в Україні та спроможна задовольнити потреби в розрахунках усіх банків;
- Б) сукупність платежів без використання готівки, які здійснюються у вигляді перерахування сум через рахунки у банківських установах;

- В) державна платіжна система, що забезпечує здійснення розрахунків між банківськими установами на всій території України в електронній формі;
- Г) усі відповіді правильні.

10. Основні принципи СЕП:

- А) усі операції здійснюються виключно у електронній формі;
- Б) система є абсолютно закритою, тобто грошові кошти не можуть вийти з фінансового простору СЕП на жодній з її ділянок;
- В) платежі здійснюються в режимі реального часу, зарахування коштів одержувачу здійснюється тільки після списання їх з коррахунку банку, що обслуговує платника, і надходження на коррахунок обслуговуючого його банку;
- Г) усі відповіді правильні.

Тема 6. Операції банків з готівкою

- 6.1. Загальні засади діяльності банків з касового обслуговування клієнтів.
- 6.2. Порядок приймання банками готівки.
- 6.3. Порядок видачі банками готівки.
- 6.4. Ліміт каси, його устанавлення, контроль за дотриманням.
- 6.5. Забезпечення касової діяльності банку.
- 6.6. Механізм підкріплення кас банківських установ.

Завдання для самоперевірки знань

1. Як працюють операційні каси банків?
2. Як складаються прогнози касових оборотів комерційних банків?
3. Дайте характеристику ліміту залишку готівки в касі та порядку його встановлення.
4. Які існують обмеження щодо здійснення підприємствами операцій з готівкою?
5. У чому полягають особливості діяльності банків з контролю за виконанням касових операцій їхніми клієнтами?

При розв'язуванні практичних ситуацій цієї теми варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Для визначення середнього терміну зберігання коштів на рахунку (C_T) потрібно використовувати таку формулу:

C_T = Середній залишок вкладів за період * Кількість днів в аналізованому періоді / Оборот з видачі вкладів за період.

2. Для визначення рівня нагромадження коштів, що надійшли на вклади (P_z) потрібно використовувати таку формулу:

$$\text{➤ } \underline{P_z} = (ЗВк - ЗВп) \cdot 100\% / Н, \text{ де} \quad (6.1)$$

ЗВк - залишок вкладів на кінець періоду;
ЗВп - залишок вкладів на початок періоду;
Н - надходження на вкладні рахунки протягом періоду

3. Для визначення залишку обігової каси банку на кінець операційного дня необхідно:

- до залишку обігової каси на початок операційно дня додати/відняти операції, які здійснювалися протягом дня;
- порівняти залишок обігової каси на кінець операційного дня із лімітом каси і відповідно, якщо він перевищує ліміт, прийняти відповідне рішення щодо надлишку коштів у касі.

Практична ситуація №1

Середні залишки вкладів клієнтів умовного банку складали:

- у минулому році - 15000 млн. грн.,
- у звітному році - 20000 млн. грн.

Оборот з видачі вкладів складав:

- у минулому році - 10 000 млн. грн.,
- у звітному році - 12 000 млн. грн.

Визначте середній термін зберігання коштів на рахунку та зробіть висновки про стабільність вкладів у даній установі банку, а також можливість їх застосування як ресурсів для надання кредитів.

Практична ситуація №2

Залишок вкладів на початок року в установі банку складав 2050 млн. грн., на кінець року - 2200 млн. грн. Сума надходжень коштів на вклади за рік складала 1500 млн. грн. Визначте рівень нагромадження коштів, що надійшли на вклади.

Практична ситуація №3

На початок операційного дня залишок готівки в операційній касі банку складав 32 тис. грн. Від підприємств і організацій, що обслуговувались банком протягом операційного

дня, надійшло 197,5 тис. грн. За цей же день банком видано 184,9 тис. грн. готівкою. Ліміт залишку обігової каси даного банку - 40 тис. грн.

Розрахуйте залишок обігової каси даного банку на кінець операційного дня. Які заходи необхідно вжити банку?

Тестові завдання до теми 6

Варіант 1

1. Захід, спрямований на придбання готівки в інших банках для забезпечення всіх строкових виплат банку, – це:

- А) касовий оборот банку;
- Б) ліміт каси банку;
- В) підкріплення каси;
- Г) інкасація готівки.

2. Приймання готівки національної валюти від фізичних осіб - клієнтів у касах банків України здійснюється на підставі:

- А) рахунку на сплату платежів;
- Б) грошового чека;
- В) касового ордера;
- Г) заяви на відкриття рахунку.

3. Проведення підприємствами і підприємцями обліку готівки в касі на повну суму її фактичних надходжень у касовій книзі, книзі обліку доходів і витрат, книзі обліку розрахункових операцій – це:

- А) касові операції;
- Б) готівкові розрахунки;
- В) оприбуткування готівки;
- Г) облікування готівки.

4. Грошові кошти готівкою, що знаходяться в касах банків, суб'єктів господарювання, установ, – це:

- А) касовий оборот;

- Б) касова готівка;
- В) оборотна каса;
- Г) ліміт каси.

5. Які з наведених касових операцій здійснюються в національній валюті?

- А) операції з грошовими чеками;
- Б) операції з векселями;
- В) приймання та видача готівки;
- Г) усі відповіді правильні.

6. Готівкові розрахунки – це:

- А) платежі готівкою підприємств та фізичних осіб за реалізовану продукцію, а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції та іншого майна;
- Б) розрахунки з використанням письмових безумовних розпоряджень чекодавця платнику (банку) здійснити платіж зазначеної суми чекоутримувачу (пред'явнику або конкретним особам, організаціям) готівкою чи шляхом перерахування на його рахунок у банк;
- В) форма розрахунків, при якій банк-емітент за дорученням свого клієнта (заявника акредитива) зобов'язаний: виконати платіж третій особі (бенефіціару) за поставлені товари, виконані роботи чи надані послуги; надати повноваження іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж;
- Г) широке коло операцій з готівковими коштами, розрахунками, придбанням матеріальних цінностей, оподаткуванням тощо.

7. Касові операції – це:

- А) операції банків між собою, пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку;
- Б) операції підприємств між собою та з фізичними особами, пов'язаними з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку;

В) операції банків між собою та з фізичними особами, пов'язаними з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку;

Г) операції банків між собою та з юридичними особами, пов'язаними з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку.

8. Установи Національного банку України виконують такі завдання з організації готівкового грошового обігу:

А) проводять і організують роботу з готівкового обігу так, щоб активно впливати на дотримання основних пропорцій економічного й соціального розвитку;

Б) систематизують показники, що характеризують стан готівкового обігу, вивчають і активізують його та контролюють виконання прогнозів касових оборотів;

В) вивчають шляхи і причини міграції грошей;

Г) усі відповіді правильні.

9. Установи комерційних банків виконують такі завдання з організації готівкового грошового обігу:

А) систематично аналізують стан надходжень і видатків готівки;

Б) установлюють підприємствам ліміт залишку готівки у касах, порядок і строки здавання готівкової виручки;

В) здійснюють контроль за дотриманням підприємствами касової дисципліни;

Г) усі відповіді правильні.

10. Основні вимоги до організації банками касового обслуговування клієнтів, які визначені в нормативно-правових актах НБУ:

А) дотримання норм чинного законодавства і вимог нормативних актів Національного банку України щодо організації готівкового обігу;

Б) створення умов для залучення готівки до кас банків та повне і своєчасне забезпечення потреб економіки в готівкових коштах;

- В) своєчасна видача установами банків готівки в межах наявних на рахунках коштів і на цілі, попередньо визначені клієнтами в їхніх грошових чеках;
- Г) усі відповіді правильні.

Варіант 2

1. Касові операції банків - це:

- А) операції, які здійснює банк і які пов'язані з видачею готівки, прийманням її та обміном непридатних до обігу банкнот і монет на придатні до обігу банкноти і монети, а також банкноти і монети іншого номіналу, вилученням з обігу сумнівних банкнот та монет, здійсненням обміну валют і операцій з банківськими металами;
- Б) це юридично оформлені та закінчені дії або послідовність дій на грошовому ринку, об'єктом яких є дорогоцінні метали та грошові засоби;
- В) операції з оформлення заборгованості підприємства;
- Г) операції з надання грошових коштів проти врахування необхідних документів і надання кредитів під їх заставу.

2. Обороти готівкових грошей, які надходять у каси банків і витрачаються з неї, - це:

- А) касові обороти;
- Б) банківські обороти;
- В) обороти готівки по підприємству;
- Г) усі відповіді правильні.

3. Запас банкнот і монет національної валюти для забезпечення поточних потреб грошового обігу країни в готівці – це:

- А) резервні фонди Національного банку;
- Б) резервні фонди держави;
- В) мобілізаційний фонд Національного банку України;
- Г) мобілізаційний фонд банку.

4. НБУ регламентує такі вимоги до організації готівкових розрахунків:

- А) контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою;
- Б) порядок оформлення касових операцій;
- В) особливості організації банками роботи з готівкою;
- Г) усі відповіді правильні.

5. Інвентаризацію кас проводять з метою:

- А) контрольного перерахунку готівкових коштів;
- Б) підрахунку та здачі касового залишку;
- В) перерозподілу готівкових коштів;
- Г) контролю та схоронності готівкових коштів.

6. Строки здавання підприємствами готівки для її зарахування на рахунки у банках визначаються підприємством і встановлюються за погодженням з певним банком відповідно до таких вимог:

- А) для підприємств, розташованих у населених пунктах, де є банки, – щодня (у день надходження готівкової виручки (готівки) до їхніх кас);
- Б) для підприємств, в яких час закінчення робочого дня (зміни), що встановлений правилами внутрішнього трудового розпорядку і графіками змінності відповідно до законодавства України, не дає змогу забезпечити здавання готівкової виручки (готівки) в день її надходження, – наступного за днем надходження готівкової виручки (готівки) до каси дня;
- В) для підприємств, розташованих у населених пунктах, де немає банків, – не рідше, ніж один раз на п'ять робочих днів;
- Г) усі відповіді правильні.

7. Контроль за встановленням і дотриманням підприємствами встановлених лімітів каси та строків здавання готівкової виручки з каси здійснюють органи:

- А) державної казначейської служби України;
- Б) державної податкової служби України;
- В) Національного банку України;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. До складу операційної каси банку залежно від обсягів готівкових операцій можуть входити:

- А) прибутково-видаткова каса, прибуткова каса, каса перерахунку грошей;
- Б) прибутково-видаткова каса, прибуткова каса, видаткова каса, каса перерахунку грошей, вечірня каса;
- В) прибутково-видаткова каса, прибуткова каса, видаткова каса, каса перерахунку грошей, консультаційна каса;
- Г) прибутково-видаткова каса, прибуткова каса, каса перерахунку грошей, консультаційна каса.

9. Для підприємств, які мають строк здавання готівкової виручки (готівки) у банк щодня або наступного дня від дня її надходження до каси, ліміт каси повинен бути:

- А) не більший від розміру середньоденного надходження готівки до каси (за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти);
- Б) більший від розміру середньоденного надходження готівки до каси (за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти);
- В) не більший від розміру середньоденної видачі готівки (за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти);
- Г) не більший від п'ятикратного розміру середньоденних надходжень готівки (за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти).

10. Для підприємств, ліміти каси яким устанавлюються згідно з фактичними витратами готівки (крім виплат, пов'язаних з оплатою праці, стипендій, пенсій, дивідендів), ліміт каси становить:

- А) не більший від розміру середньоденного надходження готівки до каси (за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти);
- Б) більший від розміру середньоденного надходження готівки до каси (за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти);
- В) не більший від розміру середньоденної видачі готівки (за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти)

Г) не більший від п'ятикратного розміру середньоденних надходжень готівки (за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти).

Варіант 3

1. Каса – це:

- А) приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видача, зберігання готівкових коштів, інших цінностей, касових документів;
- Б) приміщення для зберігання касових документів;
- В) місце здійснення готівкових розрахунків;
- Г) приміщення для зберігання готівкових коштів.

2. Касові операції оформляються:

- А) касовими ордерами;
- Б) видатковими відомостями;
- В) розрахунковими документами;
- Г) усі відповіді правильні.

3. Якщо підприємство в окремі дні не має перевищення ліміту каси, то таке підприємство в ці дні:

- А) може не здавати у встановлені строки готівку;
- Б) обов'язково здає готівку у встановлені строки;
- В) повідомляє банк про відсутність необхідної кількості готівки в касі;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Ліміт готівки підприємства встановлюють на підставі розрахунку:

- А) середньоденного надходження готівки до каси;
- Б) середньоденної кількості безготівкових операцій;
- В) середньомісячного надходження готівки до каси;
- Г) середньомісячної видачі готівки з каси.

5. За здійснення розрахунково-касового обслуговування банки утримують з клієнтів:

- А) комісію;
- Б) гонорар;

- В) дивіденди;
- Г) усі правильні відповіді.

6. Здійснення будь-яких банківських операцій обов'язково супроводжується:

- А) кредитуванням;
- Б) валютним обслуговуванням;
- В) касово-розрахунковим обслуговуванням;
- Г) інвестуванням.

7. Касове обслуговування банками клієнтів передбачає такі операції:

- А) переведення в готівку платіжних коштів;
- Б) переведення готівки в безготівкові кошти;
- В) варіанти А) і Б) правильні;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. Для підприємств, розташованих у населених пунктах, де є банки, строк здавання готівки для її зарахування на рахунки у банк становить:

- А) щодня (у день надходження готівкової виручки (готівки) до їхніх кас);
- Б) наступного за днем надходження готівкової виручки (готівки) до каси дня;
- В) не рідше, ніж один раз на п'ять робочих днів;
- Г) раз у три дні.

9. Прибуткові та видаткові документи, за допомогою яких оформляються касові операції, – це:

- А) розрахункові документи;
- Б) касові документи;
- В) грошові картки;
- Г) документи на переказ.

10. Видача готівки національної валюти юридичним особам з кас банків України здійснюється на підставі:

- А) рахунку на сплату платежів;

- Б) грошового чека;
- В) видаткового касового ордера;
- Г) заяви на переказ готівки.

Варіант 4

1. До касових операцій банку відносять:

- А) приймання готівки для переказу;
- Б) приймання готівки національної та іноземної валюти від клієнтів для зарахування на їхні власні рахунки та рахунки інших юридичних і фізичних осіб або на відповідний рахунок банку;
- В) операції з банківськими металами;
- Г) усі відповіді правильні.

2. Прибуткові каси:

- А) здійснюють приймання готівки від клієнтів;
- Б) здійснюють інкасацію виручки клієнтів силами інкасаторського апарату;
- В) видають готівку клієнтам з їхніх рахунків;
- Г) правильні відповіді А) і В).

3. Структуру операційної каси та чисельність касових працівників, а також потребу встановлення банкоматів банк визначає:

- А) згідно з вітчизняним законодавством;
- Б) згідно з установленими стандартами та нормативами міжнародних організацій;
- В) самостійно;
- Г) подає розпорядження до контролюючих органів, а після ухвали встановлює.

4. Инкасація не може здійснюватися:

- А) самостійно підприємством (самоносом) та через інкасаторів НБУ;
- Б) через інкасаторів банку та через підприємства поштового зв'язку;

- В) через Державну службу охорони при МВС України;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Сукупність банківських операцій з прийняття готівкових коштів від клієнтів і зарахування їх на відповідні банківські рахунки та видання з клієнтських рахунків через касу банку готівкових коштів згідно з розпорядженням клієнтів на цілі, передбачені законодавством, - це:

- А) касове обслуговування;
- Б) обслуговування клієнтів банку;
- В) готівкове обслуговування;
- Г) розрахункові операції банку.

6. Платежі готівкою підприємств та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна, – це:

- А) касові розрахунки;
- Б) готівкові розрахунки;
- В) міжбанківські розрахунки;
- Г) взаємні розрахунки.

7. Документ установлені форми, що застосовується для первинного обліку готівки в касі, – це:

- А) готівкова картка;
- Б) касова книга;
- В) облікова книга;
- Г) договір на розрахунково-касове обслуговування.

8. Граничний розмір суми готівки, що може залишатися в касі в позаробочий час, – це:

- А) ліміт готівкової картки;
- Б) ліміт залишку готівки в касі (ліміт каси);
- В) ліміт розрахункових документів;
- Г) ліміт технічного рахунка.

9. Для підприємств, у яких час закінчення робочого дня не дає змогу забезпечити здавання готівкової виручки в день її надходження, строк здавання готівкової виручки для її зарахування на рахунки, такий:

- А) щодня (у день надходження готівкової виручки (готівки) до їхніх кас;
- Б) наступного за днем надходження готівкової виручки (готівки) до каси дня;
- В) не рідше, ніж один раз на п'ять робочих днів;
- Г) раз у три дні.

10. Для підприємств, розташованих у населених пунктах, де немає банків, строк здавання готівкової виручки (готівки) для її зарахування на рахунки у банк такий:

- А) не рідше, ніж один раз на тиждень;
- Б) два рази на тиждень;
- В) не рідше, ніж один раз на п'ять робочих днів;
- Г) раз у три дні.

Тема 7. Операції банків із платіжними картками

- 7.1. Здійснення касових операцій через банкомати.
- 7.2. Загальні основи операцій банків з платіжними картками.
- 7.3. Поняття та види платіжних карток. Види операцій банків з платіжними картками та їх характеристика.
- 7.4. Переваги і недоліки здійснення касового обслуговування клієнтів через банкомати.
- 7.5. Порядок безготівкової оплати товарів за допомогою платіжної картки.
- 7.6. Порядок одержання готівки держателями платіжних карток через банкомати.
- 7.7. Національна система масових електронних платежів (НСМЕП).

Завдання для самоперевірки знань

1. Сформулюйте поняття «Платіжна картка» і визначте переваги цього засобу платежу.
2. Які стандарти зовнішнього вигляду платіжних карток?
3. У чому відмінності між корпоративними та індивідуальними платіжними картками?
4. Обґрунтуйте порядок видачі кредитної картки.
5. Проаналізуйте порівняльні характеристики кредитних і дебетових карток.
6. Яке призначення персонального ідентифікаційного номера (PIN)?
7. Охарактеризуйте схему розрахунків з використанням платіжної картки.
8. З'ясуйте порядок розрахунків при використанні карток для купівлі через термінали в торговельних залах.
9. Визначте можливості та переваги переказу коштів за допомогою карток Національної платіжної системи «Український платіжний простір».
10. У чому переваги та недоліки карткових розрахунків для підприємств торгівлі та сфери послуг і банківських установ.

Тестові завдання до теми 7

Варіант 1

1. За територіальною належністю картки поділяються на:

- А) міжнародні, національні;
- Б) локальні, автономні;
- В) національні, локальні;
- Г) правильні відповіді А) і Б).

2. Учасниками платіжної системи можуть бути:

- А) тільки юридичні особи;
- Б) юридична особа, яка отримала ліцензію міжнародної платіжної системи на емісію карток цієї системи і/або на обслуговування карток і відповідно до чинного законодавства України має право здійснювати вказані операції;
- В) банки, які мають ліцензію на здійснення емісії та/або еквайрингу;
- Г) юридичні особи або фізичні особи, які мають договірно-правові відносини з членами платіжної системи.

3. Електронно-механічний пристрій, який дає можливість власнику картки при введенні персонального ідентифікаційного номера (ПІН) одержувати наявні кошти,- це:

- А) банкомат;
- Б) імпринтер і термінальне обладнання;
- В) платіжний термінал;
- Г) торговельний термінал.

4. Картка, для якої відкривається спеціальний картковий рахунок, на котрому зберігається сума, якою обмежені розрахунки, – це:

- А) платіжна картка;
- Б) дебетова картка;
- В) кредитна картка;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Які є види кредитних карток?

- А) індивідуальні та корпоративні;
- Б) картки з магнітною смугою та смарт-картки;
- В) стандартні й золоті;
- Г) картки туризму та розваг.

6. Багатомітентна платіжна система – це :

- А) платіжна система одного банку, який одночасно виконує функції платіжної організації, емітента й еквайра;
- Б) платіжна система, яка охоплює двох і більше емітентів;
- В) платіжна система, яка складається з декількох банків-емітентів та еквайрів;
- Г) усі відповіді правильні.

7. Смарт-картка або платіжний додаток платіжної картки, кошти за операціями з якою (яким) обліковуються на консолідованому кореспондентському рахунку емітента, – це:

- А) наперед оплачена платіжна картка;
- Б) картка з магнітною смугою;
- В) електронний гаманець;
- Г) корпоративна картка.

8. Платіжний додаток персоніфікованої платіжної картки, кошти за операціями, з яким обліковуються на окремому чековому картрахунку, відкритому в емітента, – це:

- А) електронна карта;
- Б) електронний чек;
- В) електронний гаманець;
- Г) онлайн-банкінг.

9. Корпоративні платіжні картки застосовуються для:

- А) виплат соціального характеру;
- Б) виплати заробітної плати;
- В) розрахунків за зовнішньоторговельними договорами;
- Г) операцій з безготівкової оплати товарів (послуг).

10. За ступенем пільг для користувачів (категорій клієнтів) банківські картки поділяються так:

- А) стандартні, золоті, платинові;
- Б) кредитні, дебетові;
- В) індивідуальні та корпоративні;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 2

1. Діяльність, що передбачає збір, оброблення, зберігання й надання банкам-учасникам системи та РКЦ платіжних повідомлень за операціями з ПК, – це:

- А) кліринг;
- Б) емісія;
- В) еквайринг;
- Г) процесинг.

2. Платіжна система одного банку, який одночасно виконує функції платіжної організації, емітента та еквайра,- це:

- А) багатоемітентна платіжна система;
- Б) система електронних платежів;
- В) одноемітентна платіжна система;
- Г) жодної правильної відповіді.

3. Дебетові картки можуть використовуватися для:

- А) отримання готівки через банкомат;
- Б) отримання грошей у відділенні банку з рахунка клієнта;
- В) сплати за послуги чи товари у торговельних закладах;
- Г) усі відповіді правильні.

4. Клієнти та їхні довірені особи застосовують платіжні картки відповідно до умов договору з емітентом як засіб для:

- А) безготівкової оплати за товари (послуги) у тому числі в системах електронної торгівлі;
- Б) перерахування коштів зі своїх картрахунків на інші власні рахунки та на рахунки інших осіб;
- В) одержання готівки у касах банків, інших фінансових установ,

торговців і через банкомати;
Г) усі відповіді правильні.

5. За механізмом розрахунків виділяють такі карткові системи:

- А) односторонні, двосторонні і багатосторонні;
- Б) односторонні, двосторонні, трьохсторонні і багатосторонні;
- В) двосторонні і багатосторонні;
- Г) трьохсторонні і багатосторонні.

6. Еквайринг – це:

- А) платіжний додаток до платіжної картки, кошти за операціями з яким обліковуються на консолідованому кореспондентському рахунку емітента;
- Б) рахунок, що відкривається емітентом для обліку коштів за емітованими ним наперед оплаченими платіжними картками;
- В) діяльність щодо технологічного, інформаційного обслуговування торговців та виконання розрахунків з ними за операції, які здійснені із застосуванням спеціальних платіжних засобів;
- Г) дає право держателю виконувати операції в межах попередньо внесених коштів, що обліковуються на консолідованому картковому рахунку банку.

7. До спеціальних платіжних засобів НСМЕП належать:

- А) платіжні картки;
- Б) мобільні платіжні інструменти;
- В) грошові кошти;
- Г) правильні відповіді А) і Б).

8. Які дані містяться на картках з магнітною смугою?

- А) банківські реквізити власника картки, термін дії картки, максимальна сума, яку має в розпорядженні власник картки і яка зменшується при кожному знятті коштів з рахунка;
- Б) термін дії картки та персональний ідентифікаційний номер;
- В) персональний ідентифікаційний номер та банківські реквізити власника картки;

Г) максимальна сума, яку має в розпорядженні власник картки і яка зменшується при кожному знятті коштів з рахунка, персональний ідентифікаційний номер, термін дії картки.

9. Спеціальний платіжний засіб, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунка платника або з відповідного рахунка банку з метою оплати вартості продукції, перерахування грошей зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання грошей у готівковій формі в касах банків через банкомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором, – це:

- А) термінал;
- Б) банкомат;
- В) банківська платіжна картка;
- Г) овердрафт.

10. Банки видають індивідуальні картки приватним особам, своїм платоспроможним клієнтам після аналізу:

- А) кредитної історії;
- Б) їх поточного (карткового) рахунка у цьому банку;
- В) правильні відповіді Б) та А);
- Г) технічного оснащення банку.

Варіант 3

1. Платіжна картка, яка має вбудовану мікросхему, що складається із запам'ятовувальних пристроїв для збереження інформації та процесора, який є складовою комп'ютера і здатний обробляти запити, – це:

- А) карта з магнітною смугою;
- Б) смарт-картка;
- В) ідентифікаційна картка;
- Г) клубна картка.

2. Діяльність щодо технологічного, інформаційного обслуговування торговців та виконання розрахунків з ними за операції, які здійснені із застосуванням спеціальних

платіжних засобів, – це:

- А) еквайринг;
- Б) кліринг;
- В) емісія;
- Г) реконсиляція.

3. Процесинговий центр - це:

- А) сервер електронної комерції, на якому створено та підтримуються каталоги товарів і послуг та приймаються замовлення клієнтів на купівлю.
- Б) сховище цифрових сертифікатів для реалізації електронного підпису при використанні електронних грошей.
- В) організація, яка надає інформаційні, консалтингові, маркетингові та інші послуги суб'єктам малого та середнього підприємництва, особам, які мають намір провадити підприємницьку діяльність
- Г) уповноважений платіжною системою спеціалізований обчислювальний центр, який забезпечує інформаційну та технологічну взаємодію між учасниками розрахунків.

4. Внутрішньодержавна банківська багатоємітентна платіжна система масових платежів, у якій розрахунки за товари та послуги, одержання готівки та інші операції здійснюються за допомогою платіжних смарт-карток і технологією, що розроблена Національним банком України – це:

- А) Приват 24;
- Б) СЕП;
- В) НСМЕП;
- Г) SWIFT.

5. За власниками картки поділяються на:

- А) індивідуальні, корпоративні, сімейні;
- Б) корпоративні, золоті;
- В) сімейні, платинові;
- Г) правильна відповідь Б) і В).

6. Картки з мікросхемою (смарт-картки) мають вбудовану

мікросхему (чіп), що складається із:

- А) сканера біометричних даних;
- Б) процесора;
- В) запам'ятовувальних пристроїв;
- Г) правильні відповіді Б) та В).

7. Якщо функції технічного еквайрингу виконує небанківська установа, то розрахунки з торговцями за операції, які здійснені із застосуванням платіжних карток, виконують:

- А) небанківські установи;
- Б) банки – члени відповідної платіжної системи;
- В) іноземні банки;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. Якщо довірені особи юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців не мають корпоративних платіжних карток, то грошові аванси на відрядження їм можуть видаватися через:

- А) особисті кредитні картки;
- Б) особисті платіжні картки;
- В) корпоративні картки інших підприємств;
- Г) готівкою через касу підприємства.

9. Відкриття кредитної лінії характерне для:

- А) власника дебетної електронної пластикової картки;
- Б) власника кредитної електронної пластикової картки;
- В) власника платіжної електронної пластикової картки;
- Г) правильні відповіді А) і В).

10. Хто бере участь у системі карткових розрахунків?

- А) банк-емітент, торговельні установи та заклади сфери послуг;
- Б) торговельні установи та заклади сфери послуг, банк-еквайр, процесинговий центр;
- В) банк-емітент і заклади сфери послуг;
- Г) власники карток, банк-емітент, торговельні установи та заклади сфери послуг, банк-еквайр, процесинговий центр.

Варіант 4

1. За функціональною характеристикою платіжні картки бувають:

- А) іменні, колективні;
- Б) кредитні, дебетові;
- В) смарт-картки, картки з магнітною смугою;
- Г) усі відповіді правильні.

2. Картки, що пов'язані з відкриттям кредитної лінії в банку, яка дає можливість власнику скористатися кредитом при купівлі товарів і одержанні касових позичок, – це:

- А) дебетові картки;
- Б) лізингові картки;
- В) кредитні картки;
- Г) смарт-картки.

3. Двосторонні карткові системи - це:

- А) системи, які виникли на базі двосторонніх угод між учасниками розрахунків, за якими власниками карток надають можливість продажу цих карток у подальшому;
- Б) системи, які надають власникам карток можливість відкриття кредитної лінії в банку, яка дає можливість власнику скористатися кредитом при купівлі товарів і при одержанні касових позичок;
- В) системи, які надають власникам карток можливість купувати товари в кредит у різних торговців і організацій сервісу, що визнають ці картки як платіжний засіб;
- Г) системи, які виникли на базі двосторонніх угод між учасниками розрахунків, за якими власники карток можуть використовувати їх для купівлі товарів у замкнених мережах, контрольованих емітентом карток (універмаги, бензоколонки тощо).

4. Платіжна картка, яка дає змогу її держателю провести операції за рахунок коштів, що обліковуються на картковому рахунку юридичної особи, - це:

- А) кредитна картка;
- Б) дебетова картка;
- В) корпоративна картка;
- Г) колективна картка.

5. За часом використання картки поділяються на:

- А) короткострокові, довгострокові;
- Б) термінові, безстрокові;
- В) на 1 рік, на 5 років;
- Г) короткострокові, середньострокові, довгострокові.

6. Електронний пристрій, який дає можливість унаслідок взаємодії з ПК здійснювати авторизацію і формувати платіжні чеки по операціях з використанням ПК, - це:

- А) банкомат;
- Б) термінальне обладнання;
- В) платіжний термінал;
- Г) торговельний термінал.

7. Банк, що обслуговує рахунки підприємств торгівлі та сфери послуг і виконує операції видачі готівкових коштів за платіжними картками банків-емітентів, – це:

- А) банк-емітент;
- Б) банк-еквайєр;
- В) розрахунковий банк;
- Г) банк-кореспондент.

8. Електронний гаманець – це:

- А) електронний пристрій, який дає можливість, унаслідок взаємодії з ПК, здійснювати авторизацію і формувати платіжні чеки;
- Б) платіжна картка, яка дає змогу її держателю провести операції за рахунок коштів, що обліковуються на картковому рахунку юридичної особи;
- В) платіжний додаток платіжної картки, кошти за операціями з яким обліковуються на консолідованому картрахунку емітента і який дозволяє його держателю в межах установленого ліміту

виконувати платіж за товари (послуги) без уведення персонального ідентифікаційного номера (ПІН);

Г) міжнародна платіжна система для здійснення оплати і розрахунків в українських гривнях.

9. Процес здійснення купівлі чи продажу товарів або видачі чи приймання готівки за допомогою пластикових карток називається:

А) реконсиляція;

Б) трансакція;

В) кліринг;

Г) авторизація.

10. Внутрішньодержавна платіжна система - це:

А) платіжна система, в якій платіжна організація є резидентом та яка здійснює свою діяльність і забезпечує проведення переказу грошей виключно в межах держави;

Б) платіжна система, в якій платіжна організація може бути як резидентом, так і нерезидентом і яка здійснює свою діяльність між банками різних країн, які використовують єдині стандарти платіжних засобів;

В) платіжна організація, члени платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу грошей;

Г) платіжна система, в якій платіжна організація може бути як резидентом, так і нерезидентом;

Д) платіжна система, яка здійснює свою діяльність між банками різних країн, які використовують єдині стандарти платіжних засобів.

Тема 8. Кредитні операції банків

- 8.1. Класифікація банківських кредитів.
- 8.2. Принципи й умови кредитування. Оцінка кредитоспроможності позичальника.
- 8.3. Кредитний ризик: визначення і мінімізація втрат.
- 8.4. Ціна банківського кредиту.
- 8.5. Процес банківського кредитування.
- 8.6. Форми забезпечення повернення банківських позичок.
- 8.7. Методи управління банківськими ризиками.
- 8.8. Методи управління проблемними кредитами.
- 8.9. Стягнення заборгованості за кредитним договором.
- 8.10. Кредитний моніторинг та його складові.

Завдання для самоперевірки знань

1. У чому полягає суть кредиту як економічної категорії?
2. Дайте характеристику перерозподільчої та функції заміщення кредиту.
3. Які межі має кредит як економічна категорія?
4. Проаналізуйте за якими ознаками здійснюється класифікація банківських кредитів.
5. Які основні принципи банківського кредитування?
6. Дайте визначення кредитоспроможності позичальника та основних етапів її оцінки.
7. У чому суть і призначення кредитного моніторингу банку?
8. Як класифікуються кредити за ступенем ризику?
9. Опишіть формування загального резерву для відшкодування втрат за кредитами.
10. Опишіть розрахунок спеціального резерву для відшкодування втрат за кредитами.

При розв'язуванні практичних ситуацій цієї теми варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Для визначення нормативів Н7, Н8 та Н9 потрібно використовувати такі формули:

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7)

$$\text{➤ } \mathbf{H7} = \frac{\text{Сума всіх вимог та позабалансових зобов'язань щодо одного контрагента} \cdot 100\%}{\text{Регулятивний капітал}} \quad (8.1)$$

До суми всіх вимог і позабалансових зобов'язань щодо одного контрагента відноситься сукупна заборгованість за депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо одного контрагента (або групи пов'язаних контрагентів).

Нормативне значення показника **H7** повинно бути $\leq 25\%$.

Норматив великих кредитних ризиків (Н8)

$$\text{➤ } \mathbf{H8} = \frac{\text{Сума всіх великих кредитних ризиків}}{\text{Регулятивний капітал}} \quad (8.2)$$

Кредитний ризик, що прийняв банк на одного контрагента або групи пов'язаних контрагентів, усіх пов'язаних з банком осіб вважається великим, якщо сума всіх вимог банку до контрагента або групи пов'язаних контрагентів, усіх пов'язаних з банком осіб та всіх фінансових зобов'язань, наданих банком щодо цього контрагента або групи пов'язаних контрагентів, усіх пов'язаних з банком осіб, становить 10 відсотків і більше регулятивного капіталу банку.

Нормативне значення показника **H8** повинно бути ≤ 8 -кратного розміру регулятивного капіталу.

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9)

$$\text{➤ } \mathbf{H9} = \text{Зін} : (\mathbf{K1} + \mathbf{K2} - \mathbf{Пн9}), \text{ де} \quad (8.3)$$

де, Зін - сукупна заборгованість за депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо пов'язаних з банком осіб.

К1 – капітал банку 1-го рівня;

К2 – капітал банку 2-го рівня;

Пн₉ – перевищення нормативу Н9 у минулому розрахунковому періоді.

Нормативне значення показника Н9 повинно бути ≤ 25%.

2. Для визначення суми нарахованих процентів за кредит англійським методом потрібно:

1. Визначити кількість днів дії кредитного договору за методом «факт/факт» (англійський метод): передбачає, що для розрахунку використовується фактична кількість днів у місяці та році;

2. Для визначення суми нарахованих процентів потрібно:

➤ Сума нарахованих процентів за кредит = Початкова сума кредиту * (1 + Процентна ставка за кредитом * Кількість днів дії кредитної угоди) (8.4)

Практична ситуація №1

Сукупний розмір кредитів, гарантій і поручительств, наданих пов'язаній особі Соколовському М.І. банку “Шварц”, становить 5 650 тис. грн. Статутний капітал цього банку становить – 480 млн. грн., регулятивний капітал становить 525 млн. грн. Розрахуйте значення максимального розміру кредитного ризику за операціями пов'язаним особам для цього банку. Чи відповідає воно нормативному значенню?

Практична ситуація №2

Сукупний розмір великих кредитів, гарантій і поручительств, наданих клієнтам банку “Ронні”, становить 2565 млн. грн. статутний капітал цього банку становить – 315 млн. грн., а регулятивний капітал 546 млн. грн. Розрахуйте значення нормативу Н8. Чи відповідає воно нормативному значенню?

Практична ситуація №3

Сукупна заборгованість за кредитами наданих фізичній особі Соколовському М.І. банком “Шварц”, становить 28290 тис. грн. Статутний капітал цього банку становить – 390 млн. грн., регулятивний капітал – 526 млн. грн. Розрахуйте норматив Н7. Чи відповідає воно нормативному значенню?

Практична ситуація №4

Сукупний розмір кредитів, гарантій і поручительств, наданих пов’язаній особі Шевчуку В.Н. банком “В.С.Е.”, становить 12 950 тис. грн. Статутний капітал банку становить – 380 млн. грн., регулятивний капітал – 516 млн. грн. Розрахуйте норматив Н9. Чи відповідає воно нормативному значенню?

Практична ситуація №5

Сукупний розмір великих кредитів банку “Привіт” становить 3 460 млн. грн., а регулятивний капітал банку – 540 млн. грн. надано кредит пов’язаній особі Соколюку І. на суму 31 800 тис. грн. статутний капітал банку – 380 млн. грн. Розрахуйте значення нормативів Н8 та Н9 для банку і визначте, чи відповідають вони нормативному значенню.

Практична ситуація №6

Сукупна заборгованість за кредитами ЗАТ “Сокіл” в одному банку становить 35 млн. грн. Статутний капітал цього банку визначено у сумі 356 млн. грн., регулятивний капітал становить 545 млн. грн. Розрахуйте значення максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента для цього банку. Чи відповідає воно нормативному значенню?

Практична ситуація №7

Кредит у розмірі 50000 грн було взято 12.04. поточного року з терміном погашення 10.06. поточного року за ставкою 20% річних. Визначте суму нарахованих процентів англійським методом.

Практична ситуація №8

Товариство з обмеженою відповідальністю "Треїтинг" згідно кредитного договору отримало у банку кредит в сумі 126 500 грн. на термін з 10 липня по 5 листопада поточного року під 18% річних. Борг у сумі 126500 грн. було повернуто у встановлений договором термін, а залишок заборгованості через відсутність достатніх грошових коштів підприємство збирається погасити 20 грудня. Визначити суму, яку підприємство повинно сплатити 20 грудня, якщо кредит був пролонговано на цей термін. За пролонгованими кредитами стягується процентна ставка, вказана у договорі, підвищена на 4 процентних пункти. Дайте відповідь на запитання:

1. Яким є механізм погашення кредиту?
2. Які штрафні санкції передбачає договір за прострочення погашення кредиту?
3. Яка черговість погашення заборгованості за кредитом? Нарахуйте штрафні відсотки за простроченим кредитом.

Практична ситуація №9

Звітні дані банку містять таку інформацію, тис. грн.:

1. Активи банку – 866 000;
2. Регулятивний капітал банку - 560 000;
3. Сукупна заборгованість за позиками, наданими одному позичальнику - юридичній особі - 24000;
4. Сума врахованих векселів цього позичальника - 2700;
5. Фактична заборгованість по всіх великих кредитах з урахуванням позабалансових зобов'язань - 519 000;

Визначте максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (норматив Н7). Розрахуйте норматив Н8 (норматив великих кредитних ризиків) та зробіть висновки щодо його дотримання банком.

Практична ситуація № 10

Правління банку вирішило надати кредит сестрі головного бухгалтера на будову фабрики в розмірі 300 000 грн, а також

кредит на придбання акцій банку на суму 50 000 грн. Регулятивний капітал банку становить 526 млн. грн. Які нормативи можна розрахувати на основі цих даних і чи дотримується їх банк?

Тестові завдання до теми 8

Варіант 1

1. За методами надання виділяють кредити:

- А) забезпечені заставою, гарантовані, з іншим забезпеченням, бланкові.
- Б) водночас, у розстрочку, достроково, з регресією платежів, після закінчення обумовленого періоду;
- В) що надаються у разовому порядку та відповідно до відкритої кредитної лінії;
- Г) споживчий, виробничий.

2. Нормативне значення Н7:

- А) не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу;
- Б) не більше 5%;
- В) не більше 25%;
- Г) жодної правильної відповіді.

3. Кредитна інструкція – це :

- А) опис послідовних дій з реалізації конкретної кредитної процедури;
- Б) містять зразки документів, з якими працюють кредитні менеджери та виконавці, перелік дій працівників банку, відповідальних за здійснення процесу банківського кредитування;
- В) вимоги щодо забезпечення кредитів, гарантій та поручительств;
- Г) опис системи кредитних повноважень працівників банку.

4. Яке з наведених положень правильне?

- А) кредитна політика банку визначає завдання й пріоритети кредитної діяльності банку, засоби та методи їх реалізації, а

- також принципи і порядок організації кредитного процесу;
- Б) кредитна політика створює основу для організації процесу банківського кредитування відповідно до загальної ринкової стратегії діяльності банку;
 - В) кредитна політика розробляється з урахуванням стратегії і тактики банку в сфері управління залученням і вкладенням коштів у кредитування клієнтів та визначає основні складові кредитної діяльності.
 - Г) усі відповіді правильні.

5. Пруденційний норматив НБУ, який встановлюється з метою обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами зобов'язань, – це:

- А) Н8;
- Б) Н9;
- В) Н7;
- Г) жодної правильної відповіді.

6. За масштабістю об'єктів кредитування кредити банків поділяються на:

- А) кредит в основний капітал;
- Б) кредит в оборотний капітал;
- В) кредит на споживчі потреби;
- Г) усі відповіді правильні.

7. За схемою надання кредити поділяються на:

- А) кредитна лінія та овердрафт;
- Б) револьверний кредит;
- В) контокорентний кредит;
- Г) усі відповіді правильні.

8. Пролонговані кредити - це:

- А) кредити, які надаються банком на невизначений строк;
- Б) кредити, які надаються банком відповідно до умов кредитного договору;
- В) кредити, у яких банком продовжено строки повернення;
- Г) банківські кредити, видані без забезпечення позички.

9. У якому документі обумовлюються умови конкретної кредитної операції?

- А) у договорі застави за кредитом;
- Б) у кредитній інструкції;
- В) у кредитній угоді;
- Г) у кредитній політиці.

10. Третій етап кредитного процесу – це:

- А) співбесіда з потенційним позичальником;
- Б) підписання кредитної угоди;
- В) визначення кредитоспроможності потенційного позичальника;
- Г) моніторинг якості наданих кредитів.

Варіант 2

1. За строками погашення кредити поділяються на такі:

- А) у розстрочку, достроково;
- Б) з регресією платежів, після закінчення обумовленого періоду, водночас;
- В) у разовому порядку та відповідно до відкритої кредитної лінії;
- Г) правильні відповіді А) і Б).

2. Норматив Н9 - це:

- А) норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами;
- Б) норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам;
- В) норматив великих кредитних ризиків;
- Г) норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента.

3. Норматив Н8 розраховується як:

- А) співвідношення сукупної суми всіх вимог банку до пов'язаних з банком осіб і суми всіх фінансових зобов'язань, наданих банком щодо пов'язаних з банком осіб, до

регулятивного капіталу банку;

Б) співвідношення суми всіх вимог банку до контрагента і всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього контрагента (групи пов'язаних контрагентів), до регулятивного капіталу банку;

В) співвідношення суми всіх великих кредитних ризиків, наданих банком щодо всіх контрагентів, з урахуванням усіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цих контрагентів, до регулятивного капіталу банку;

Г) жодної правильної відповіді.

4. До якого виду нормативів належать нормативи Н7, Н8, Н9:

А) нормативи капіталу;

Б) нормативи ліквідності;

В) нормативи кредитного ризику;

Г) жодної правильної відповіді.

5. Кредит з латинської означає:

А) позика, борг;

Б) зобов'язання;

В) ризик;

Г) дохід.

6. Заборгованість за активами чи наданими фінансовими зобов'язаннями, віднесеними до V категорії ризику, є:

А) безнадійною;

Б) високоризикованою;

В) високонадійною;

Г) безрезультатною.

7. Залежно від суб'єктів кредитних відносин кредит поділяється на такі види:

А) національний і міжнародний;

Б) банківський, державний, комерційний;

В) споживчий, лізинговий, консорціумний;

Г) усі відповіді правильні.

8. Яку роботу здійснює банк на першому етапі процесу кредитування?

- А) приймає кредитну заявку;
- Б) проводить бесіду з клієнтом про порядок оформлення позики;
- В) проводить попередню бесіду з клієнтом;
- Г) визначає кредитоспроможність позичальника.

9. У чому полягає робота банку на другому етапі кредитування?

- А) в оцінці кредитоспроможності потенційного позичальника;
- Б) у перевірці достовірності поданих документів;
- В) у перевірці потенційного позичальника на місці;
- Г) у проведенні співбесіди з потенційним позичальником.

10. Що являє собою останній етап процесу кредитування?

- А) підписання кредитної угоди;
- Б) контроль за сплатою відсотків;
- В) складання висновку та підписання кредитної угоди;
- Г) виписка розпорядження на видачу кредиту і контроль за його поверненням.

Варіант 3

1. За забезпеченням кредити поділяються на:

- А) забезпечені заставою та незабезпечені;
- Б) гарантовані та з іншим забезпеченням;
- В) забезпечені заставою, гарантовані, з іншим забезпеченням, бланкові;
- Г) жодної правильної відповіді.

2. Норматив Н8 - це:

- А) норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами;
- Б) норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента;
- В) норматив великих кредитних ризиків;
- Г) жодної правильної відповіді.

3. Нормативне значення Н9:

- А) не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу;
- Б) не більше 25%;
- В) не більше 10%;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Позикова вартість, відокремлення якої пов'язано з характером руху від кредитора до позичальника та від позичальника до кредитора, – це:

- А) форма кредиту;
- Б) об'єкт кредиту;
- В) гарантія кредиту;
- Г) застава кредиту.

5. Наявність у позичальника банку передумов для отримання кредиту та його здатність повернути кредит і відсотки за ним у повному обсязі та в обумовлені договором строки – це:

- А) забезпечення кредиту;
- Б) страхування кредиту;
- В) платоспроможність;
- Г) кредитоспроможність.

6. Тип кредитної політики банку, який передбачає, що орієнтири банку спрямовані на мінімізацію ризику в процесі кредитної діяльності (жорсткі критерії при оцінці кредитоспроможності позичальників, мінімізація строків та обсягів кредитування та ін.):

- А) прогресивний;
- Б) агресивний;
- В) поміркований;
- Г) консервативний.

7. Норматив Н7 розраховується як:

- А) співвідношення сукупної суми всіх вимог банку до пов'язаних з банком осіб та суми всіх фінансових зобов'язань, наданих банком щодо пов'язаних з банком осіб, до

регулятивного капіталу банку;

Б) співвідношення суми всіх вимог банку до контрагента та всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього контрагента (групи пов'язаних контрагентів), до регулятивного капіталу банку;

В) співвідношення суми всіх великих кредитних ризиків, наданих банком щодо всіх контрагентів, з урахуванням усіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цих контрагентів, до регулятивного капіталу банку;

Г) жодної правильної відповіді.

8. За строками повернення кредити поділяються на:

А) строкові та до запитання;

Б) прострочені;

В) відстрочені;

Г) усі відповіді правильні.

9. Метою банківського кредиту є:

А) задоволення тимчасової потреби своїх клієнтів у додаткових коштах;

Б) задоволення постійної потреби своїх клієнтів в коштах основному капіталі;

В) отримання прибутку своїми клієнтами;

Г) жодної правильної відповіді.

10. За характером і способом сплати відсоткових ставок за кредитами їх поділяють на:

А) кредити з фіксованою ставкою;

Б) кредити з плаваючою ставкою;

В) дисконтні кредити

Г) усі відповіді правильні.

Варіант 4

1. Банківський кредит – це:

А) грошові кошти, які внесені у банк клієнтами, зберігаються на їхніх рахунках і використовуються згідно укладеною

банківською угодою та законодавством;

Б) позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання;

В) грошові кошти в готівковій або безготівковій формі в національній або в іноземній валюті, що передані банку їхніми власниками або третьою особою за дорученням та за рахунок власника для зберігання на певних умовах;

Г) жодної правильної відповіді.

2. Відповідно до строків користування виділяють кредити:

А) короткострокові, довгострокові;

Б) короткострокові, середньострокові, довгострокові;

В) до 1 року, понад 1 рік;

Г) правильні відповіді А) і В).

3. Норматив Н7 - це:

А) норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами;

Б) норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента;

В) норматив великих кредитних ризиків;

Г) жодної правильної відповіді.

4. Нормативне значення Н8:

А) не більше 8-и кратного розміру регулятивного капіталу;

Б) не більше 5%;

В) не більше 25%;

Г) жодної правильної відповіді.

5. Стандарти кредитування:

А) містять зразки документів, з якими працюють банківські менеджери та виконавці, можуть визначати, які повинні бути етапи процедури оформлення вкладної документації;

Б) містять зразки документів, з якими працюють кредитні менеджери та виконавці, перелік дій працівників банку, відповідальних за здійснення процесу банківського кредитування;

- В) опис послідовних дій з реалізації конкретної кредитної процедури;
Г) жодної правильної відповіді.

6. Імовірність недоотримання прибутку банку чи втрати частини свого капіталу в результаті неспроможності позичальника виплатити й добросовісно обслуговувати свій борг – це:

- А) проблемний кредит;
Б) кредитний ризик;
В) резерв банку під активні операції;
Г) процентний ризик.

7. Норматив Н9 розраховується як:

- А) співвідношення сукупної суми всіх вимог банку до пов'язаних з банком осіб та суми всіх фінансових зобов'язань, наданих банком щодо пов'язаних з банком осіб, до регулятивного капіталу банку;
Б) співвідношення суми всіх вимог банку до контрагента та всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього контрагента (групи пов'язаних контрагентів), до суми основного і додаткового капіталу за мінусом балансової вартості активів, які вираховуються згідно законодавства.;
В) співвідношення суми всіх великих кредитних ризиків, наданих банком щодо всіх контрагентів, з врахуванням всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цих контрагентів, до регулятивного капіталу банку;
Г) жодної правильної відповіді.

8. Функції кредиту:

- А) акумуляція тимчасово вільних ресурсів і розподілення залучених коштів між позичальниками;
Б) емісійна;
В) контрольна;
Г) усі відповіді правильні.

9. За сферами спрямування кредит поділяється:

- А) кредит спрямований у сферу обігу;
- Б) кредит спрямований на споживання;
- В) кредит спрямований у сферу виробництва;
- Г) усі відповіді правильні.

10. Основними способами зниження ступеня кредитного ризику є:

- А) забезпечення виконання зобов'язання позичальника видами (засобами) застави, прийнятими у банківській практиці;
- Б) лімітація кредитів;
- В) формування обов'язкових резервів під активні операції;
- Г) усі відповіді правильні.

Тема 9. Особливості операцій з надання та погашення окремих видів кредиту

- 9.1. Споживчі та іпотечні кредити.
- 9.2. Факторинг та форфейтинг.
- 9.3. Лізингові операції.
- 9.4. Бланкові кредити.
- 9.5. Кредити під заставу цінних паперів.
- 9.6. Паралельні та консорціумні кредити.
- 9.7. Споживче кредитування фізичних осіб.
- 9.8. Контокорентний кредит і овердрафт.

Завдання для самоперевірки знань

1. Коротко охарактеризуйте основні види кредиту (споживчий, іпотечний, факторинг, форфейтинг, лізинг).
2. У чому призначення та який порядок розрахунку пруденційних нормативів НБУ з регулювання кредитної діяльності банків?
3. На які цілі забороняється надання банківських кредитів?
4. Дайте характеристику овердрафту та контокорентного кредиту банку.
5. Поясніть суть поняття «іпотечне кредитування».
6. Опишіть зміст лізингових операцій.
7. Яка структура процесу споживчого банківського кредитування?
8. Визначте основні джерела погашення різних видів кредиту.
9. Розкрийте методику розрахунку оптимальної процентної ставки за кредитом.

Практична ситуація №1

Підприємство 28 березня одержало кредит у сумі 130 тис. грн під 20% річних при разовому поверненні позички. Термін погашення – 1 серпня поточного року. Визначте величину плати за кредит та загальну суму, яку потрібно сплатити банку.

При розв'язуванні практичної ситуації №1 варто дотримуватися такого алгоритму дій:

Величина відсотків визначається за формулою

$$\text{➤ } S = PV * r * n * 100\% / 360 \quad (9.1)$$

де, S – величина відсотків;

PV – сума позички;

r – величина річних відсотків при платі за кредит;

n – кількість днів користування позичкою;

360 – кількість днів протягом року.

Практична ситуація №2

Підприємство здійснює поставки товарів у сумі 16 млн грн, оборотність цієї дебіторської заборгованості складає 20 разів на рік. Для прискорення погашення цієї заборгованості вона була передана факторинговому відділу банку на таких умовах:

- розмір резервування - 15%
- комісійна винагорода банку - 0,5%
- процентна ставка за факторинговий кредит - 25%.

Визначте, яку суму отримає підприємство за даною операцією і який розмір доходу банку.

При розв'язуванні практичної ситуації №2 варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Визначити середню дебіторську заборгованість підприємства за рік: сума поставок / оборотність дебіторської заборгованості.

2. Визначити розмір резервних відрахувань: середня дебіторська заборгованість підприємства * розмір резервування.

3. Визначити суму нарахованих комісійних за інкасацією рахунків: середня дебіторська заборгованість підприємства * комісійну винагороду банку.

4. Визначити суму нарахованих процентів за факторинговим кредитом, при цьому, якщо оборотність дебіторської заборгованості складає n разів на рік, то термін факторингового кредиту складе: $360 / n$.

5. Відповідно, сума нарахованих процентів за кредит:

(середня дебіторська заборгованість підприємства за рік - розмір резервних відрахувань) * процентну ставку за факторинговий кредит.

6. Визначити суму, яка перераховується на рахунок позичальника: (середня дебіторська заборгованість підприємства за рік - розмір резервних відрахувань) - сума нарахованих процентів за кредит - сума нарахованих комісійних за інкасацію. Сума резерву буде повернена підприємству після погашення заборгованості дебіторам.

7. Загальний доход банку за надану факторингову послугу складає: сума нарахованих процентів за кредит + сума нарахованих комісійних за інкасацію.

Практична ситуація №3

Машина поставляється за договором лізингу на 2 роки з наступним викупом. Орендна плата за рік становить 31600 грн, ціна викупу за залишковою вартістю 28400 грн. Дисконтна ставка 18 %. Визначте теперішню вартість грошових платежів за лізингом.

При розв'язуванні практичної ситуації №3 варто дотримуватися такого алгоритму дій: суму загальних витрат на лізинг у теперішній вартості визначити за формулою:

$$C_{л} = \sum_{i=1}^n \frac{L_i}{(1+p)^i} + \frac{K}{(1+p)^n}, \text{ де} \quad (9.2)$$

$C_{л}$ – теперішня вартість грошових платежів за лізингом;

L_i – загальна сума лізингових платежів в i -му році;

p – дисконтна ставка;

K – вартість викупу об'єкта лізингу;

n – тривалість у роках договору лізингу.

Тестові завдання до теми 9

Варіант 1

1. Кредит овердрафт - це:

- А) довгострокові кредити, що надаються банками під заставу нерухомого майна – землі, виробничих, житлових будівель тощо;
- Б) кредит, який надається в національній валюті фізичним особам - резидентам України;
- В) специфічна форма короткострокового кредиту, що надається для покриття тимчасової нестачі обігових коштів у клієнта з активно-пасивного рахунку, дебетове сальдо за яким означає надання такого кредиту;
- Г) процес надання банком кредитів для реалізації інвестиційних проектів під майбутні доходи, які має одержати створюване (реконструйоване) підприємство та за рахунок яких забезпечуватиметься повернення кредиту.

2. Короткострокові споживчі кредити надаються громадянам на строк до одного року на такі споживчі цілі:

- А) будівництво індивідуального житла, будинків дачного типу тощо;
- Б) купівля індивідуального житла, квартир, гаражів тощо;
- В) реконструкція та капітальний ремонт індивідуальних житлових будинків, будиночків дачного типу тощо;
- Г) придбання товарів широкого вжитку і тривалого користування, транспортних засобів.

3. Контокорентний кредит надається:

- А) коли поточні фінансові потреби клієнта перевищують наявні на поточному рахунку ресурси;
- Б) на розвиток власного бізнесу;
- В) на придбання житла;
- Г) на придбання споживчих товарів тривалого користування.

4. Банківський консорціум – це:

- А) асоціація різних банків;

- Б) зібрання банків для поточного кредитування клієнтів;
- В) об'єднання банків для координації дій при проведенні різного виду банківських операцій;
- Г) наглядова рада, що стежить за діяльністю банків.

5. При іпотечному кредитуванні заставою не можуть виступати:

- А) житлові будинки і квартири;
- Б) акції;
- В) магазини, склади;
- Г) земельні ділянки.

6. Лізинговий кредит – це:

- А) відносини між юридичними особами з приводу передачі в оренду засобів праці, а також фінансування придбання рухомого і нерухомого майна на визначений термін;
- Б) відносини між фізичними особами з приводу передачі в оренду засобів праці, а також фінансування придбання рухомого і нерухомого майна на визначений термін;
- В) відносини між юридичними особами з приводу передачі в оренду засобів праці, а також фінансування придбання рухомого і нерухомого майна на невизначений термін;
- Г) відносини між фізичними особами з приводу передачі в оренду засобів праці, а також фінансування придбання рухомого і нерухомого майна на невизначений термін.

7. До видів кредитування ЗЕД не належить:

- А) форфейтинг;
- Б) експортний кредит;
- В) факторинг;
- Г) овердрафт.

8. За терміном оренди лізинг буває:

- А) оперативний, фінансовий;
- Б) прямий, зворотній;
- В) короткостроковий, довгостроковий;
- Г) товарний, грошовий.

9. Споживчі кредити за строками надання поділяються на:

- А) строкові, безстрокові;
- Б) короткострокові, середньострокові, довгострокові;
- В) короткострокові, довгострокові, безстрокові;
- Г) у розстрочку, разові.

10. Бланковий кредит носить:

- А) довгостроковий характер;
- Б) короткостроковий характер;
- В) безстроковий характер;
- Г) середньостроковий характер.

Варіант 2

1. Інвестиційне кредитування - це:

- А) довгострокові кредити, що надаються банками під заставу нерухомого майна - землі та виробничих або житлових будівель тощо;
- Б) кредит, який надається в національній валюті фізичним особам - резидентам України;
- В) специфічна форма короткострокового кредиту, що надається для покриття тимчасової нестачі обігових коштів у клієнта з активно-пасивного рахунку, дебетове сальдо за яким означає надання такого кредиту;
- Г) процес надання банком кредитів для реалізації інвестиційних проектів під майбутні доходи, які має одержати створюване (реконструйоване) підприємство та за рахунок яких забезпечуватиметься повернення кредиту.

2. За суб'єктом кредитування споживчий кредит може бути:

- А) організований, неорганізований;
- Б) банківський, небанківський;
- В) товарний, грошовий;
- Г) прямий, непрямий.

3. За способом погашення споживчі кредити поділяються на:

- А) короткострокові, середньострокові, довгострокові;

- Б) товарні, грошові;
- В) у розстрочку, разові;
- Г) організовані, неорганізовані.

4. Бланкові кредити надаються терміном:

- А) від 1 до 3 місяців;
- Б) від 1 до 5 місяців;
- В) від 1 місяця до року;
- Г) від 1 місяця до 5 років.

5. Проценти по контокорентному кредиті зазвичай устанавлюються:

- А) менші, ніж по інших видах кредитів;
- Б) приблизно такі ж, як по інших видах кредитів;
- В) дуже низькі;
- Г) трохи вищі, ніж по інших видах кредитів.

6. При паралельному кредитуванні банки:

- А) не ведуть переговори з позичальником;
- Б) ведуть переговори через посередника;
- В) самостійно ведуть переговори з позичальником;
- Г) не ведуть жодних переговорів.

7. До класифікації за цільовим характером споживчих кредитів не належать:

- А) чекові;
- Б) інвестиційні;
- В) на розвиток підсобного господарства;
- Г) небанківські.

8. Кредит під заставу державних цінних паперів зазвичай надається у сумі ... вартості цінних паперів:

- А) 90%;
- Б) 70-80%;
- В) 60-70%;
- Г) жодної правильної відповіді

9. Контокорентний кредит за своєю формою- це:

- А) короткостроковий кредит;
- Б) середньостроковий кредит;
- Г) довгостроковий кредит;
- В) кредит на один рік.

10. Акцептний кредит – це:

- А) відносини між юридичними особами, які виникають у разі кредитування поточного рахунку кредитора;
- Б) кредиту, що видається під заставу у визначеному процентному відношенні заборгованості клієнта відносно поданого ним забезпечення;
- В) форма вексельного кредиту, що надається векселедавцю і виступає як гарантійна послуга;
- Г) економічні відносини з приводу надання кредитів під заставу нерухомого майна.

Варіант 3

1. Іпотечний кредит- це:

- А) довгостроковий кредит, що надається банками під заставу нерухомого майна - землі і виробничих або житлових будівель тощо;
- Б) кредит, який надається в національній валюті фізичним особам - резидентам України;
- В) специфічна форма короткострокового кредиту, що надається для покриття тимчасової нестачі обігових коштів у клієнта з активно-пасивного рахунку, дебетове сальдо за яким означає надання такого кредиту;
- Г) процес надання банком кредитів для реалізації інвестиційних проектів під майбутні доходи, які має одержати створюване (реконструйоване) підприємство та за рахунок яких забезпечуватиметься повернення кредиту.

2. За термінами експлуатації та періодом амортизації майна лізинг буває:

- А) оперативний, фінансовий;

- Б) товарний, грошовий;
- В) прямий, лізинг виробника, зворотній;
- Г) прямий, непрямий.

3. За способами організації надання споживчий кредит буває:

- А) прямий, непрямий;
- Б) на повну, на часткову оплату;
- В) в розстрочку, разовий;
- Г) товарний, грошовий.

4. Кредити під заставу зазвичай не повинні перевищувати:

- А) 60% оціночної вартості нових товарів, та 30% вартості старих товарів;
- Б) 70% оціночної вартості нових товарів, та 30% вартості старих товарів;
- В) 60% оціночної вартості нових товарів, та 40% вартості старих товарів;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Овердрафт призначений для покриття короткострокових платіжних розривів і не призначений для кредитування на строк, більше:

- А) 10 днів;
- Б) 20 днів;
- В) 30 днів;
- Г) 60 днів.

6. У який спосіб банківський консорціум може надавати кредит?

- А) за допомогою акумулювання кредитних ресурсів у визначеному банку;
- Б) шляхом гарантування загальної суми кредиту головним банком, або групою банків, а кредитування здійснювати з виникненням потреби в кредиті;
- В) шляхом зміни гарантованих банками-учасниками квот кредитних ресурсів за рахунок залучення інших банків для

участі у консорціумній угоді;
Г) усі відповіді правильні.

7. Продаж товарів і послуг одним підприємством іншому з відстрочкою платежу- це:

- А) банківський кредит;
- Б) комерційний кредит;
- В) споживчий кредит;
- Г) контокорентний кредит.

8. Кредит у твердофіксованій сумі, який надається кредитором (банком) позичальнику на визначений строк під заставу майна або майнових прав, – це:

- А) іпотечний кредит;
- Б) бланковий кредит;
- В) ломбардний кредит;
- Г) консорціумний кредит.

9. Ознакою паралельного кредиту є:

- А) ведення автономних переговорів з позичальником;
- Б) складання автономних кредитних договорів;
- В) виділення власних кредитних умов;
- Г) жодної правильної відповіді.

10. Договір лізингу, в результаті укладення якого лізингодержувач на своє замовлення отримує у платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не менший від строку, за який амортизується більша або повна частина вартості об'єкта лізингу, – це:

- А) оперативний лізинг;
- Б) пайовий лізинг;
- В) фінансовий лізинг;
- Г) зворотний лізинг.

Варіант 4

1. Споживчий кредит – це:

- А) довгострокові кредити, що надаються банками під заставу нерухомого майна – землі, виробничих, житлових, будівель;

- Б) кредит, який надається в національній валюті фізичним особам - резидентам України;
- В) специфічна форма короткострокового кредиту, що надається для покриття тимчасової нестачі обігових коштів у клієнта з активно-пасивного рахунку, дебетове сальдо за яким означає надання такого кредиту;
- Г) процес надання банком кредитів для реалізації інвестиційних проектів під майбутні доходи, які має одержати створюване (реконструйоване) підприємство та за рахунок яких забезпечуватиметься повернення кредиту.

2. За способом придбання лізинг буває:

- А) оперативний, фінансовий;
- Б) товарний, грошовий;
- В) прямий, лізинг виробника, зворотній;
- Г) прямий, непрямий.

3. За ступенем покриття споживчий кредит поділяється на:

- А) товарний, грошовий;
- Б) повну, або часткову оплату;
- В) банківський, небанківський;
- Г) купівлю товарів, інвестиційний, чековий.

4. За формою видачі споживчий кредит буває:

- А) товарний, грошовий;
- Б) разовий, у розстрочку;
- В) банківський, небанківський;
- Г) на повну, часткову оплату.

5. Які цінні папери не можуть бути заставою при наданні кредиту?

- А) акції;
- Б) іменні цінні папери;
- В) облігації, векселі
- Г) жодної правильної відповіді.

6. При іпотечному кредиті застава:

- А) підлягає реєстрації лише в банку;
- Б) не підлягає реєстрації в банку;

- В) підлягає державній реєстрації;
- Г) не підлягає державній реєстрації.

7. Об'єктами довгострокового кредитування є:

- А) будівництво індивідуального житла, будинків дачного типу тощо;
- Б) купівля індивідуального житла, квартир, гаражів тощо;
- В) реконструкція та капітальний ремонт індивідуальних житлових будинків, будиночків дачного типу;
- Г) усі відповіді правильні.

8. Сертифікати, які забезпечені іпотечними активами та засвідчують права власників на отримання номінальної вартості в передбачені умовами сертифікатів строки та % за сертифікатами, а також на задоволення вимог - у разі невиконання емітентом узятих зобов'язань з вартості іпотечних активів, що є забезпеченням сертифікатів, – це:

- А) сертифікати участі;
- Б) сертифікати з фіксованою дохідністю;
- В) іпотечні сертифікати;
- Г) жодної правильної відповіді.

9. Ліміт за овердрафтом визначається:

- А) Національним банком України;
- Б) Комісією з фінансових питань банківських асоціацій;
- В) Міністерством фінансів;
- Г) банком самостійно.

10. Хайринг – це:

- А) короткострокова оренда;
- Б) середньострокова оренда;
- В) довгострокова оренда;
- Г) жодної правильної відповіді.

Модуль 2.

Специфіка здійснення окремих банківських операцій

Тема 10. Операції банків з векселями

- 10.1. Поняття векселів та їх види
- 10.2. Класифікація операцій банків з векселями
- 10.3. Кредитні операції банків з векселями
- 10.4. Гарантійні операції банків з векселями
- 10.5. Розрахункові та комісійні операції банків з векселями

Завдання для самоперевірки знань

1. У чому полягає суть поняття «вексель» та які функції виконують векселі?
2. Розкрийте класифікацію векселів.
3. Які бувають поширені операції з векселями?
4. Розкрийте особливості кредитних операцій з векселями.
5. Охарактеризуйте специфіку гарантійних операцій з векселями.
6. У чому полягає суть акцептування векселя як розрахункової операції банків з векселями?
7. Назвіть різновиди комісійних операцій банків з векселями та розкрийте їх зміст.

При розв'язуванні практичних ситуацій цієї теми варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Для розрахунку суми дисконту за векселем, доцільно використати таку формулу:

$$C = \frac{K \times T \times \Pi}{100 \cdot 360} \quad (10.1)$$

де

C - сума дисконту;

K - номінальна сума векселя;

T - строк у днях від дня врахування до дня платежу за векселем;

П - процентна ставка (дисконт) врахування векселів.

2. Розрахунок винагороди банку за аваль також може здійснюватися з використанням простого методу нарахування відсотків:

$$P = \frac{S * T * i}{100 * 365} \quad (10.2)$$

де

P - плата (винагорода банку) за аваль;

T - термін до погашення, за який вексель авальовано банком;

i - відсоткова ставка

3. Для розрахунку суми, яка належить до сплати пред'явнику векселя, потрібно скористатися такою формулою:

$$P = S \left(1 + \frac{\delta^2 i}{100 n} \right) \left(1 - \frac{\delta^1 d}{100 n} - v - g \right) - p, \quad (10.3)$$

де

P – сума, що виплачується подавцю за врахований вексель,

S – номінальна сума векселя,

i – процентна ставка, за якою нараховуються відсотки на номінальну суму векселя,

d – дисконтна ставка, за якою розраховується дисконт і проценти, що утримуються на користь банку,

v – процентна ставка, за якою нараховується комісія,

g – процентна ставка, за якою нараховується дамно,

p – сума порто,

n – кількість днів року,

δ^1 – кількість днів від дня врахування до дня платежу за векселем,

δ^2 – кількість днів від дня, з якого нараховуються проценти на номінальну суму векселя, до дня платежу за векселем.

4. Розрахунок загальної суми винагород банку за авальований вексель може здійснюватися за формулою:

$$K = S \left(1 + \frac{\partial^2 i}{100n} \right) \left(\frac{\partial^3 j}{100n} + v + g \right) + p, \quad (10.4)$$

де

K – загальна сума винагороди банку за надання авального кредиту;

S – номінальна сума векселя;

i – процентна ставка, за якою нараховуються проценти на номінальну суму векселя;

j – процентна ставка, за якою нараховуються проценти за авальний кредит;

v – процентна ставка, за якою нараховується комісія;

g – процентна ставка, за якою нараховується дамно;

p – сума порто;

n – кількість днів року;

δ^2 – кількість днів від дня, з якого нараховуються проценти на номінальну суму векселя, до дня платежу за векселем;

δ^3 – кількість днів від дня авальювання до дня закінчення строку кредиту за векселем.

Практична ситуація №1

Визначте суму дисконту, якщо вексель видано на суму 545000 грн., враховано у банку за 90 днів до дня платежу за даним векселем, при чому відсоткова ставка складає 15% річних (простий метод нарахування відсотків).

Практична ситуація №2

Фірма продала товар з відстрочкою платежу на умовах оформлення покупцем простого векселя номінальною вартістю 125000 грн. та строком погашення 45 днів. Через 12 днів з моменту оформлення векселя фірма передала його до банку для врахування. Процентна ставка становить 20% річних. Визначте суму дисконту.

Практична ситуація №3

Визначте суму дисконту, якщо вексель видано на суму 25000 грн., враховано у банку за

⇒ 30 днів;

⇒ 60 днів;

⇒ 90 днів

до дня платежу за ставкою, відповідно:

⇒ 10%;

⇒ 15%;

⇒ 20%

річних.

Визначте суми до виплати власникам векселів за дисконтами.

Практична ситуація №4

Фірма продала товар з відстрочкою платежу на умовах оформлення покупцем простого векселя номінальною вартістю 125 000 грн. та строком погашення 90 днів. Через 20 днів з моменту оформлення векселя фірма передала його до банку для врахування. Процентна ставка становить 19% річних. Визначте суму дисконту.

Практична ситуація №5

Розрахуйте винагороду банку за аваль, якщо вексель видано на суму 5 тис. грн., за 20 днів до погашення векселя авальовано банком, відсоткова ставка складає 10% річних, розрахунок проводиться за простим методом нарахування відсотків, крім того банк отримує наступні суми комісійних від здійснення авалю: витрати на інкасацію (дамно) - 3,5%, покриття поштових витрат (порто) - 6% від вартості векселя.

Практична ситуація №6

Розрахуйте винагороду банку за аваль, якщо вексель видано на суму 35 тис. грн., за 60 днів до погашення векселя авальовано банком, відсоткова ставка складає 10% річних, розрахунок проводиться за простим методом нарахування відсотків, крім того банк отримує такі суми комісійних від здійснення авалю: покриття ризиків при здійсненні авалю - 7%, витрати на інкасацію (дамно) - 1,5%, покриття поштових витрат (порто) - 2% від вартості векселя.

Практична ситуація №7

Банк випустив вексель номіналом 50000 грн., терміном 6 місяців з нарахуванням процентів за ставкою 11% річних. Визначте суму доходу, який отримує власник векселя.

Практична ситуація №8

Банк випустив векселі дисконтного типу номіналом 150000 грн. і терміном 3 місяці. При цьому процентні витрати повинні визначатися відповідно до ставки процентів за депозитними вкладами, що дорівнює 13% річних. Визначте суму процентних витрат банку.

Практична ситуація №9

Розрахуйте загальну суму, яка належить до сплати пред'явнику векселя за двома варіантами (табл. 1).

Таблиця 1

Показник	А	Б
Номінальна сума векселя (S), грн	350000	400000
Процентні ставки, %		
- що застосовуються до номінальної суми векселя (i)	10	11,5
- за якою нараховуються проценти за авальний кредит (j)	6,5	8
- за якою нараховується комісія (v)	2	2,2
- за якою нараховується дамно (g)	0,9	0,3
Сума порто (p), грн	1100	900
Кількість днів від дня врахування до дня платежу за векселем (δ^1)	20	18
К-ть днів від дня з якого нараховуються % на номінальну вартість до дати платежу (δ^2)	18	20

Примітка: кількість днів у році (n) – 365

Практична ситуація №10

Розрахуйте загальну суму винагород банку за надання авального кредиту за двома варіантами (табл. 2).

Таблиця 2

Показник	А	Б
Номінальна сума векселя (S), грн	250000	300000
Процентні ставки, %		
- що застосовуються до номінальної суми векселя (i)	7	8,5
- за якою нараховуються проценти за авальний кредит (j)	4,5	5
- за якою нараховується комісія (v)	1,5	1,2
- за якою нараховується дамно (g)	0,5	0,7
Сума порто (p), грн	1000	1000
К-ть днів від дня з якого нараховуються % на номінальну вартість до дати платежу (δ^2)	30	25
К-ть днів від дня авальювання до дня закінчення строку кредиту за векселем (δ^3)	15	17

Примітка: кількість днів у році (n) – 365

Тестові завдання до теми 10

Варіант 1

1. Банківський вексель – це:

- А) цінний папір, за яким банк виступає платником (акцептантом) і має безумовні грошові зобов'язання сплатити визначену суму у визначений строк;
- Б) цінний папір, що визначає відносини позики між власником та емітентом і підтверджує зобов'язання емітента повернути його номінальну вартість;
- В) цінний папір, що посвідчує внесення його власником грошей та підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові номінальну вартість цього цінного паперу у передбачений строк і виплатити дохід;
- Г) цінний папір, за яким банк виступає одержувачем і який засвідчує безумовне грошове зобов'язання сплатити банкові визначену суму у визначений строк.

2. Доміцїляція векселя - це:

- А) здійснення акцептної операції складається з комісійної винагороди, яка сплачується клієнтом відразу ж після досягнення домовленості про акцептування і не повертається навіть у разі невикористання права на акцепт;
- Б) доручення щодо оплати векселя в особливому місці платежу, відмінному від місцезнаходження особи, зазначеної платником векселя;
- В) виконання комісійних операцій, пов'язаних з інкасуванням або оплатою векселів, у яких банк виступає особливим платником;
- Г) правильні відповіді А) і Б).

3. Аркуш паперу, що додається до векселя для додаткових індосаментів, якщо на зворотному боці векселя вони не вміщуються, називається -

- А) індосамент;
- Б) акцепт;
- В) алонж;
- Г) реверс.

4. Яка функція векселя має місце у ситуації, коли постачальник продукції готовий її реалізувати покупцю, у якого на момент укладання угоди відсутня необхідна сума коштів?

- А) функція платежу;
- Б) функція оформлення короткострокового кредиту;
- В) функція прискорення розрахунків і грошового обігу;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Векселі, джерелом яких є фінансові операції та базою видачі яких є одержання грошової позики проти видачі боргового зобов'язання, – це

- А) комерційні векселі;
- Б) казначейські векселі;
- В) фінансові векселі;
- Г) переказні векселі.

6. Операції, пов'язані з інкасуванням векселів, називаються

- А) торговельними;
- Б) гарантійними;
- В) кредитними;
- Г) комісійними.

7. Банк зобов'язаний платити за авальованим векселем у таких випадках:

- А) якщо мала місце відмова від платежу або акцепту, проти пред'явлення опротестованого в неплатежі або неакцепті векселя;
- Б) якщо трасат припинив платежі, незалежно від того, здійснив він акцепт чи ні, або у разі безрезультатного звернення стягнення на його майно, проти пред'явлення опротестованого векселя;
- В) у разі оголошення трасата банкрутом, незалежно від того, здійснив він акцепт чи ні, або у разі оголошення банкрутом (неплатоспроможним) трасанта за векселем, який не підлягає акцепту, проти рішення суду про оголошення банкрутом;
- Г) усі відповіді правильні.

8. Виконання банком доручення своїх клієнтів і взяття на себе відповідальності за подання векселів і супровідних документів у строк платнику й одержання платежів – це:

- А) банківський акцепт;
- Б) доміциляція векселів;
- В) інкасування векселів;
- Г) жодної правильної відповіді.

9. Особливістю дисконтного кредиту є те, що:

- А) конкретний розмір облікової ставки встановлюється банком за узгодженням з клієнтом;
- Б) проценти стягуються банком у момент видачі позики;
- В) проценти зараховуються на його дохідний рахунок після отримання платежу за векселем;
- Г) усі відповіді правильні.

10. Наданню авалю за векселем має передувати:

- А) оплата векселя платником;
- Б) оплата векселя особою, що поставила свій підпис раніше від позичальника;
- В) закінчення строку позовної давності проти банку-аваліста;
- Г) усі відповіді правильні.

Варіант 2

1. Призначення за векселем особливого місця платежу, що відрізняється від місцезнаходження особи, яка зазначена як платник за векселем, називається:

- А) врахування;
- Б) доміциляція;
- В) авалування;
- Г) немає правильної відповіді.

2. Перший векселедержатель переказного векселя це:

- А) доміциліат;
- Б) трасант;
- В) аваліст;
- Г) ремітент.

3. Операції з купівлі або продажу векселів за ціною, що встановлюється у відсотках до суми векселя, називаються:

- А) торговельними;
- Б) гарантійними;
- В) кредитними;
- Г) комісійними.

4. Переказний вексель називають:

- А) індосаментом;
- Б) траттою;
- В) акцептом;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Векселедавець (трасант) – це особа:

- А) яка володіє векселем;
- Б) яка виписує вексель та дає наказ іншій особі про його оплату;
- В) якій адресований наказ про оплату векселя;
- Г) яка є довірителем по векселю.

6. Индосамент - це:

- А) передатний напис на векселях, чеках та інших цінних паперах, що підтверджує перехід права на вказані документи до іншої особи;
- Б) передатний напис, який ставить платник по векселю на зворотному боці векселя;
- В) підпис векселедавця на зворотному боці векселя;
- Г) жодної правильної відповіді.

7. Инкасування векселя полягає у:

- А) виконанні банком доручення власника векселя щодо стягнення платежу з боржника;
- Б) виконанні банком доручення векселедавця щодо стягнення платежу з боржника;
- В) виконанні банком доручення векселедавця щодо надання платежу власнику векселя;
- Г) усі відповіді правильні.

8. У векселя немає такої функції, як:

- А) функція оформлення короткострокового кредиту;
- Б) функція платежу;
- В) функція прибутковості;
- Г) функція прискорення розрахунків.

9. НЕ має бути серед обов'язкових реквізитів векселя:

- А) вексельної мітки;
- Б) найменування платника;
- В) строку платежу;
- Г) банківської мітки.

10. Операції з вексялями, у якій банківська установа бере на себе зобов'язання здійснити платіж за векселем при настанні певних обставин і в обумовлений термін, називаються:

- А) торговельними;
- Б) гарантійними;
- В) кредитними;
- Г) комісійними.

Варіант 3

1. Передатний надпис, що засвідчує перехід права власності за векселем до іншої особи називається:

- А) індосамент;
- Б) акцепт;
- В) алонж;
- Г) реверс.

2. Комісія банку за інкасування іногородніх векселів називається:

- А) дисконт;
- Б) цесія;
- В) порто;
- Г) дамно.

3. Операції, які супроводжуються наданням або залученням грошових коштів проти векселів чи під забезпечення вексялями, називаються:

- А) торговельними;
- Б) гарантійними;
- В) кредитними;
- Г) комісійними.

4. Зберігання векселів в установах банків здійснюється у вигляді:

- А) закритого та відкритого зберігання;
- Б) простого та складного зберігання;
- В) загального та спрощеного зберігання;

Г) жодної правильної відповіді.

5. За економічною суттю векселі поділяються на:

- А) прості та переказні;
- Б) комерційні, фінансові, казначейські;
- В) фінансові, бюджетні;
- Г) правильної відповіді немає.

6. Аваль - це:

- А) додатковий лист до векселя;
- Б) переказний вексель;
- В) передавальний надпис на векселі;
- Г) вексельне доручення.

7. Банківський вексель – це:

- А) боргове зобов'язання банку;
- Б) боргове зобов'язання вкладника;
- В) боргове зобов'язання третьої особи;
- Г) боргове зобов'язання кредитора банку.

8. Для запозичення коштів банки здійснюють емісію:

- А) акцій та облігацій;
- Б) облігацій та ощадних (деPOSITНИХ) сертифікатів;
- В) облігацій та банківських векселів;
- Г) простих векселів та ощадних (деPOSITНИХ) сертифікатів.

9. Обов'язковими реквізитами векселя є:

- А) вексельна мітка;
- Б) зазначення строку платежу;
- В) найменування платника;
- Г) усі відповіді правильні.

10. Торговельними банківськими операціями з векселями є:

- А) операції з купівлі або продажу векселів за ціною, що встановлюється у відсотках до суми векселя;
- Б) операції, у яких банк бере на себе зобов'язання оплатити вексель за умови настання певних обставин і в обумовлений

термін;

В) вексельні операції, які супроводжуються наданням або залученням грошових коштів проти векселів чи під забезпечення вексями;

Г) операції, що пов'язані з інкасуванням векселів.

Варіант 4

1. Придбання вексяля банком у векселедержателя до настання строку платежу за ним за грошові кошти називається:

А) врахування;

Б) доміциляція;

В) авалування;

Г) немає правильної відповіді.

2. Операції, пов'язані з оплатою векселів, у яких банк є особливим платником, називаються:

А) торговельними;

Б) гарантійними;

В) кредитними;

Г) комісійними.

3. Торговельними банківськими операціями з вексями є:

А) операції з купівлі або продажу векселів за ціною, що встановлюється у відсотках до суми вексяля;

Б) операції, у яких банк бере зобов'язання платежу за вексялем, зокрема оплата вексяля здійснюватиметься за умови настання певної обставини та у визначений термін;

В) вексельні операції, які супроводжуються наданням або залученням грошових коштів проти векселів чи під забезпечення вексями;

Г) операції, що пов'язані з інкасуванням векселів.

4. Сума вексяля, яку отримує векселедержатель і яка зменшена на величину процентної ставки комерційного банку, називається:

- А) дисконтом;
- Б) обліковим кредитом;
- В) порто;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Борговий цінний папір, у якому міститься нічим не обумовлене письмове розпорядження кредитора для боржника, про виплату у день, указаний у векселі, або за пред'явленням певної суми грошей певній особі або за наказом останнього, або пред'явнику векселя – це:

- А) переказний вексель;
- Б) комерційний вексель;
- В) простий вексель;
- Г) банківський вексель.

6. Дружні векселі – це векселі:

- А) що випускаються державними органами управління для покриття дефіциту державного бюджету;
- Б) основою видачі яких слугує бажання отримати грошову позику проти видачі боргового зобов'язання;
- В) видані на підставі товарного боргу, наданих послуг, виконаних робіт та інше;
- Г) які не мають на меті оформлення розрахунків з товарних та грошових угод і які видаються переважно з метою отримання грошей від обліку банківською установою векселів.

7. Як називається доручення щодо оплати векселя у особливому місці платежу, що відрізняється від місця знаходження особи, зазначеної платником за векселем?

- А) порто;
- Б) доміциляція векселя;
- В) інкасування;
- Г) дамно.

8. Надання позавексельного зобов'язання викупити враховані векселі до настання терміну їх оплати або ж при

**настанні чи ненастанні певних обставин, називається
урахуванням:**

- А) з дисконтом;
- Б) з реверсом;
- В) порто;
- Г) безоборотним.

9. Урахування векселя з реверсом – це:

- А) різновид урахування, що здійснюється шляхом вчинення пред'явником в тексті індосаменту безоборотного застереження, при якому пред'явник векселя перестає бути зобов'язаною особою за векселем;
- Б) різновид урахування, суть якого полягає у купівлі банком векселя за іменним індосаментом у векселедержателя до настання строку платежу;
- В) різновид урахування, за якого пред'явником векселя дається позавексельне зобов'язання банківській установі щодо викупу врахованих векселів до настання строку їх оплати за умовами настання певних обставин;
- Г) попередні відповіді правильні.

10. Казначейські векселі – це векселі:

- А) що випускаються органами державного управління з метою покриття дефіциту державного бюджету;
- Б) метою видачі яких слугує одержання грошової позики проти видачі боргового зобов'язання, їх джерелом є фінансові операції;
- В) які видані на основі боргу за товари, послуги, виконані роботи;
- Г) які видаються задля отримання грошей від обліку векселів у банку і не мають підстави в оформленні розрахунків з товарних чи грошових угод.

Тема 11. Операції банків з цінними паперами

- 11.1. Суть і види банківських операцій з цінними паперами
- 11.2. Формування банківського портфеля цінних паперів
- 11.3. Емісійна діяльність банків на фондовому ринку
- 11.4. Методи управління портфелем цінних паперів банку

Завдання для самоперевірки знань

1. У чому полягає суть банківської операції з цінними паперами?
2. Назвіть конкретні цілі діяльності банків на ринку цінних паперів.
3. Розкрийте зміст емісійних операцій банків з цінними паперами.
4. Охарактеризуйте суть інвестиційних операцій з цінними паперами.
5. Які різновиди операцій з цінними паперами банківські установи пропонують для своїх клієнтів?
6. Охарактеризуйте суть і функції портфеля цінних паперів комерційного банку.
7. Дайте характеристику етапам інвестиційного процесу банківської установи.
8. На які ризики наражається інвестиційна діяльність банківських установ ?
9. Опишіть методику розрахунку нормативів інвестування та їх нормативних значень.
10. Розкрийте суть стратегій та методів управління портфелем цінних паперів банківських установ в сучасних умовах.

При розв'язуванні практичних ситуацій цієї теми варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Для розрахунку нормативів інвестування Н11 та Н12 варто звернутися до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженою Постановою Правління НБУ №368 від 28.08.2001 року зі змінами:

1.1. Згідно з главою 2 даної Інструкції, норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) визначається як співвідношення розміру коштів, які інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів окремо за кожною установою до регулятивного капіталу банку.

1.2. Згідно з главою 3, норматив загальної суми інвестування (Н12) визначається як співвідношення суми коштів, які інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) а інвестиційних сертифікатів будь-якої юридичної особи до регулятивного банку.

2. До коштів, які інвестуються, належать:

- акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком, що випущені установою та обліковуються з за справедливою вартістю;

- вкладення в асоційовані та дочірні установи.

3. Розрахункові значення показників потрібно порівняти з нормативними:

- нормативне значення нормативу інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) не має перевищувати 15%.

- нормативне значення нормативу загальної суми інвестування (Н12) не має перевищувати 60%.

4. Вартість облігації розраховується за формулою:

$$\text{➤ } P = \frac{N}{\left(1+r \cdot \frac{T}{B}\right)}, \quad (11.1)$$

де

- N – номінал цінного паперу;

- r – річна ставка відсотка;

- T – число днів погашення цінного паперу;

- B – часова база.

5. Реальна майбутня вартість інвестицій банку в облігації розраховується за формулою:

$$\text{➤} \quad FV = \frac{PV(1+r)^n}{(1+T)^n}, \quad (11.2)$$

де
 FV – реальна майбутня вартість облігації;
 PV – поточна вартість;
 r – номінальна процентна ставка;
 T – темп інфляції;
 n – термін інвестування.

6. Прибутковість операції банку з придбання облігації визначається за формулою:

$$\text{➤} \quad r = \frac{N - P}{P} \cdot \frac{B}{T}, \quad (11.3)$$

де
 r – прибутковість цінного паперу;
 N – номінал цінного паперу (облігації);
 P – ціна купівлі цінного паперу;
 T – число днів погашення цінного паперу;
 B – часова база.

Практична ситуація №1

Комерційний банк 09.06.2023 року придбав облігації АТ «Будінвест» загальною номінальною вартістю 19430 тис. грн., військові ОВДП на суму 9840 тис. грн., акції компаній «Будтрейд» і «Фенікс» на суму 125000 тис. грн. та 21140 тис. грн. відповідно, клієнтські сертифікати для клієнтів в обсязі 34874 тис. грн.

Розрахуйте значення нормативів інвестування для даного банку та визначити чи відповідають вони вимогам встановленим НБУ, якщо регулятивний капітал банку на звітну дату становив 545000 тис грн., а статутний – 481000 тис. грн.

Практична ситуація №2

Комерційний банк 09.12.2023 року придбав облігації АТ «Галс-2000» загальною номінальною вартістю 23550 тис. грн., військові ОВДП на суму 14740 тис. грн., акції компаній «Меблі

Сіті» та «Камея» на суму 20000 тис. грн. та 22240 тис. грн. відповідно, клієнтські сертифікати для клієнтів в обсязі 15074 тис. грн.

Розрахуйте значення нормативів інвестування для даного банку та визначити чи відповідають вони вимогам встановленим НБУ, якщо регулятивний капітал банку на звітну дату становив 520000 тис грн., а статутний – 436000 тис. грн.

Практична ситуація №3

Комерційний банк 09.02.2024 року придбав облігації АТ «Трембіта» загальною номінальною вартістю 89450 тис. грн., військові ОВДП на суму 49740 тис. грн., акції компаній «Золота рибка» та «Фенікс» на суму 56000 тис. грн. та 28240 тис. грн. відповідно, клієнтські сертифікати для клієнтів в обсязі 84974 тис. грн.

Розрахуйте значення нормативів інвестування для даного банку та визначити чи відповідають вони вимогам встановленим НБУ, якщо регулятивний капітал банку на звітну дату становив 565000 тис грн., а статутний – 416000 тис. грн.

Практична ситуація №4

Розрахуйте ціну придбання комерційним банком дисконтної облігації з номіналом у 34000 грн. строком погашення через 180 днів, якщо бажана норма прибутковості 16% річних, кількість днів у році – 365.

Практична ситуація №5

Номінальна процентна ставка становить 21%, очікуваний темп інфляції в рік – 8%. Визначте реальну майбутню вартість трьохрічних інвестицій банку в облігації на суму 1053000 грн.

Практична ситуація №6

Депозитний сертифікат дисконтного типу номіналом 50000 грн., куплений за 100 днів до погашення і проданий через 35 днів. Облікові ставки на момент купівлі та продажу складала, відповідно, 15% та 14,5% річних. Визначте дохідність даної операції за ефективною ставкою простих процентів.

Практична ситуація №7

Ощадний сертифікат номіналом 5000 грн. з нарахуванням процентів за ставкою 20 % річних і терміном на півроку куплені банком за 100 днів до погашення і продані через 40 днів. Ставка процентів по депозитах на ринку на момент купівлі і продажу складала 15% і 10% річних, відповідно. Визначте дохідність даної операції для банку за ефективною ставкою простих процентів.

Практична ситуація №8

Банк придбав облигації на загальну суму 1160 тис. грн. за умови їх номінальної вартості 1000 тис. грн. До строку погашення залишилось 3 роки, купонна ставка 7,5%. За якою ціною банк буде спроможний продати ці облигації через рік?

Практична ситуація №9

Комерційний банк придбав державні облигації терміном погашення 80 днів за ціною 98,5 % від номінальної вартості. Визначте прибутковість операцій для комерційного банку.

Практична ситуація №10

Комерційний банк придбав комерційні облигації терміном погашення 120 днів з ціною 89,6 % від номінальної вартості. Визначте прибутковість операцій для комерційного банку з використанням звичайних відсотків.

Тестові завдання до теми 11

Варіант 1

1. До клієнтських операцій, які здійснюють банківські установи з фінансовими інструментами, не належать:

- А) брокерська діяльність на ринку цінних паперів;
- Б) емісія банком власних цінних паперів;
- В) андеррайтингова діяльність;
- Г) депозитарна діяльність.

2. Брокерська діяльність банку на ринку цінних паперів – це:

- А) купівля-продаж цінних паперів банківською установою на замовлення клієнтів і за їхній рахунок;
- Б) придбання банківською установою цінних паперів на ринку за власний рахунок і на своє ім'я з метою перепродажу цих інструментів третім особам шляхом виставлення котирувань на купівлю та продаж;
- В) посередницькі операції банків щодо первинного розміщення цінних паперів емітентів-клієнтів банку;
- Г) зберігання й обслуговування обігу цінних паперів як у документарній (банк як реєстратор цінних паперів), так і в електронній формі (банк як зберігач цінних паперів).

3. Портфель цінних паперів на продаж банку містить:

- А) боргові цінні папери й акції, придбані банком з метою отримання прибутку від короткотермінових коливань ринкової ціни;
- Б) боргові цінні папери з фіксованою датою погашення, які банк не має наміру тримати до дати їхнього погашення; цінні папери, які банк готовий продати у зв'язку зі зміною ринкових відсоткових ставок, потреб ліквідності, наявності альтернативних інвестицій; акції та боргові цінні папери, за якими неможливо достовірно визначити справедливую вартість;
- В) боргові цінні папери, щодо яких банк має намір і здатність утримувати до строку їхнього погашення;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Норматив загальної суми інвестування в цінні папери Н12 розраховується як співвідношення:

- А) загальної суми інвестицій на придбання цінних паперів будь-яких юридичних осіб до обсягу статутного капіталу банку;
- Б) суми інвестицій на придбання цінних паперів окремої юридичної особи до обсягу статутного капіталу банку;
- В) загальної суми інвестицій на придбання цінних паперів будь-яких юридичних осіб до обсягу регулятивного капіталу банку;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Договір, який передбачає, що одна сторона зобов'язана за дорученням іншої сторони за плату вчинити один або декілька правочинів щодо цінних паперів від свого імені та за рахунок комітента, - це договір:

- А) комісії;
- Б) доручення;
- В) андеррайтингу;
- Г) про управління цінними паперами.

6. Дилерська діяльність - це:

- А) гарантування розміщення цінних паперів емітента;
- Б) укладання торговцем договорів щодо цінних паперів від свого імені та за свій рахунок з метою їх перепродажу;
- В) укладання торговцем договорів щодо цінних паперів від імені клієнта та за його рахунок з метою їх перепродажу;
- Г) жодної правильної відповіді.

7. До методів активного управління портфелем акцій належить:

- А) індексація;
- Б) стратегії побудовані на спреді доходності;
- В) активна індексація;
- Г) групова ротація.

8. Нормативне значення нормативу інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11)

- А) не має перевищувати 10%;
- Б) не має перевищувати 15%;
- В) не менше 15%;
- Г) не менше 20%.

9. До методів пасивного управління портфелем облігацій належить:

- А) індексація;
- Б) умовна імунізація;
- В) імунізація;
- Г) правильні відповіді А) і В).

10. Щоб отримати право випускати цінні папери, банк повинен:

- А) сплатити заявлений статутний капітал і не мати протягом трьох останніх років збитків
- Б) не мати санкцій з боку державних органів за порушення чинного законодавства, не мати простроченої заборгованості кредиторам і за платежами до бюджету;
- В) дотримуватися економічних нормативів НБУ, а також дебетового сальдо на кореспондентському рахунку;
- Г) усі відповіді правильні.

Варіант 2

1. До власних операцій, які здійснюють банківські установи з фінансовими інструментами, належать:

- А) емісія власних цінних паперів;
- Б) формування власного портфеля цінних паперів;
- В) викуп банком на ринку раніше випущених ним цінних паперів з можливим подальшим перепродажем;
- Г) усі відповіді правильні.

2. Дилерські операції банку з цінними паперами – це:

- А) купівля-продаж цінних паперів банківською установою на замовлення клієнтів і за їхній рахунок;
- Б) придбання банківською установою цінних паперів на ринку за власний рахунок і на своє ім'я з метою перепродажу цих інструментів третім особам шляхом виставлення котирувань на купівлю та продаж;
- В) посередницькі операції банків щодо первинного розміщення цінних паперів емітентів-клієнтів банку;
- Г) зберігання та обслуговування обігу цінних паперів як у документарній (банк як реєстратор цінних паперів), так і в електронній формі (банк як зберігач цінних паперів).

3. Андеррайтингова діяльність банку на ринку цінних паперів – це:

- А) купівля-продаж цінних паперів банківською установою на замовлення клієнтів і за їхній рахунок;
- Б) придбання банківською установою цінних паперів на ринку

за власний рахунок і на своє ім'я з метою перепродажу цих інструментів третім особам шляхом виставлення котирувань на купівлю та продаж;

В) посередницькі операції банків щодо первинного розміщення цінних паперів емітентів-клієнтів банку;

Г) зберігання та обслуговування обігу цінних паперів як у документарній (банк як реєстратор цінних паперів), так і в електронній формі (банк як зберігач цінних паперів).

4. Для пасивної методології управління портфелем цінних паперів характерно:

А) методологія ґрунтується на ефективності ринку і неможливості віднайти недооцінені фондові цінності, тому пропонується формувати портфелі відповідно до певного індексу, дохідність якого відображує середні ринкові прибутки, розмір котрих перевищити практично нереально;

Б) полягає у здійсненні банками постійного перегрупування портфеля цінних паперів з метою отримання дохідності вищої, ніж середня на ринку;

В) полягає у побудові банківського портфеля інструментів з фіксованим доходом на основі очікуваних змін форми кривої дохідності, яка відображає зв'язок між дохідністю облігацій та їхніми строками до погашення;

Г) жодної правильної відповіді.

5. Клієнтські банківські операції з цінними паперами:

А) пасивні операції, які проводяться шляхом випуску цінних паперів власного боргу банківської установи;

Б) активні операції банків з вкладання власних і залучених ресурсів у фондові активи шляхом придбання цінних паперів від свого імені;

В) гарантування розміщення на ринку випущених цінних паперів емітента;

Г) жодної правильної відповіді.

6. До методів активного управління портфелем облігацій належить:

А) стратегії, побудовані на прогнозуванні відсоткових ставок;

- Б) індексація;
- В) визначення «дійсної» ціни на основі фундаментального аналізу»
- Г) стратегія «купи і тримай».

7. Депозитні сертифікати мають переваги над строковими внесками, оформленими простими депозитними договорами, а саме:

- А) завдяки великій кількості можливих фінансових посередників в розповсюдженні й обліку сертифікатів розширюється коло потенційних інвесторів;
- Б) банки мають можливість розширити коло клієнтів завдяки диверсифікації послуг, що надаються суб'єктам ринку. Це пов'язано з тим, що депозитні сертифікати - це ліквідний і досить дохідний інструмент розміщення їхніх коштів;
- В) завдяки вторинному ринку сертифікат може бути достроково продано іншій особі з одержанням доходу за час збереження і без змін при цьому обсягу ресурсів банку;
- Г) усі відповіді правильні.

8. Нормативне значення нормативу загальної суми інвестування Н12:

- А) не має перевищувати 15%.
- Б) не має перевищувати 60%.
- В) не менше 60%.
- Г) не менше 15%.

9. Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) визначається як:

- А) співвідношення розміру коштів, які інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів окремо за кожною установою до регулятивного капіталу банку;
- Б) співвідношення суми інвестицій на придбання цінних паперів окремої юридичної особи до обсягу статутного капіталу банку;
- В) співвідношення загальної суми інвестицій на придбання цінних паперів будь-яких юридичних осіб до обсягу регулятивного капіталу банку;
- Г) правильна відповідь відсутня.

10. Портфель цінних паперів до погашення банку містить:

- А) боргові цінні папери й акції, придбані банком з метою отримання прибутку від короткотермінових коливань ринкової ціни;
- Б) боргові цінні папери з фіксованою датою погашення, які банк не має наміру тримати до дати їхнього погашення; цінні папери, які банк готовий продати у зв'язку зі зміною ринкових відсоткових ставок, потреб ліквідності, наявності альтернативних інвестицій; акції та боргові цінні папери, за якими неможливо достовірно визначити справедливую вартість;
- В) боргові цінні папери, щодо яких банк має намір і здатність утримувати до строку їхнього погашення;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 3

1. До методів пасивного управління портфелем акцій належить:

- А) стратегія «купи і тримай»;
- Б) умовна імунізація;
- В) імунізація;
- Г) стратегії, побудовані на зсуві кривої дохідності.

2. Розрахунок резерву за операціями банку з цінними паперами здійснюється з урахуванням:

- А) величини власного капіталу банку
- Б) виду цінного паперу;
- В) методу визначення балансової вартості цінного паперу;
- Г) правильні відповіді Б) і В).

3. Визначення показника ризику цінного папера здійснюється за результатами:

- А) комплексного аналізу фінансового стану емітента;
- Б) виду цінного папера і його поточної вартості;
- В) усієї наявної в розпорядженні банку достовірної інформації про обіг відповідних цінних паперів на фондовому ринку;
- Г) усі відповіді правильні.

4. Класично виділяють такі методології управління портфелем цінних паперів:

- А) традиційна і сучасна;
- Б) прогресивна і регресивна;
- В) активна і пасивна;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Метод управління банківськими інвестиційними ризиками, який полягає у встановленні кількісних обмежень на певний вид вкладень банку, – це:

- А) хеджування;
- Б) диверсифікації;
- В) лімітування;
- Г) резервування.

6. Якщо ринкова ставка процента за цінним папером вища, ніж офіційна ставка, то боргові цінні папери продаються на фондовому ринку:

- А) з премією;
- Б) з дисконтом;
- В) за номіналом;
- Г) з надбавкою.

7. Зменшення корисності цінних паперів полягає у:

- А) відображенні цінних паперів за нижчою з двох вартостей — балансовою чи ринковою;
- Б) створенні загального резерву під нереалізований збиток;
- В) компенсації між нереалізованими прибутками та збитками від різних пакетів акцій;
- Г) формуванні резерву на суму перевищення балансової вартості цінних паперів над оціненою сумою очікуваного відшкодування.

8. Емісійні банківські операції з цінними паперами - це:

- А) пасивні операції, які реалізуються шляхом випуску цінних паперів власного боргу банку;
- Б) активні операції банків з укладання власних і залучених ресурсів у фондові активи шляхом придбання цінних паперів від

свого імені;

В) гарантування розміщення на ринку випущених цінних паперів емітента;

Г) жодної правильної відповіді.

9. Інвестиційні банківські операції з цінними паперами - це:

А) пасивні операції, які відбуваються шляхом випуску цінних паперів власного боргу банківської установи;

Б) активні операції банків з вкладання власних і залучених ресурсів у фондові активи шляхом придбання цінних паперів від свого імені;

В) гарантування розміщення на ринку випущених цінних паперів емітента;

Г) жодної правильної відповіді.

10. Сертифікати з фіксованою дохідністю:

А) сертифікати, які забезпечені іпотечними активами та посвідчують права власників щодо отримання номінальної вартості та процентів в передбачені умовами випуску сертифікатів терміни, а також право на задоволення вимог - у разі невиконання емітентом взятих на себе зобов'язань - з вартості іпотечних активів;

Б) сертифікати, які забезпечені іпотеками та посвідчують частку його власника у платежах за іпотечними активами;

В) облігації, виконання зобов'язань емітента (банку) за якими забезпечене іпотечним покриттям;

Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 4

1. Банківські установи України відповідно до вітчизняного законодавства можуть здійснювати операції з такими групами цінних паперів:

А) іпотечні облігації, заставні та векселі;

Б) пайові, боргові та іпотечні цінні папери;

В) облігації підприємств, державні облігації України та облігації місцевих позик;

Г) усі відповіді правильні.

2. Усі операції, які здійснюють банківські установи з фінансовими інструментами, поділяються на:

- А) брокерські і дилерські;
- Б) власні і клієнтські;
- В) андеррайтингові і депозитарні;
- Г) усі відповіді правильні.

3. Депозитарна діяльність банку з цінними паперами – це:

- А) купівля-продаж цінних паперів банківською установою на замовлення клієнтів і за їхній рахунок;
- Б) придбання банківською установою цінних паперів на ринку за власний рахунок і на своє ім'я з метою перепродажу цих інструментів третім особам шляхом виставлення котирувань на купівлю та продаж;
- В) посередницькі операції банків щодо первинного розміщення цінних паперів емітентів-клієнтів банку;
- Г) зберігання й обслуговування обігу цінних паперів як у документарній (банк як реєстратор цінних паперів), так і в електронній формі (банк як зберігач цінних паперів).

4. Випуск акцій з метою залучення фінансових ресурсів банківською установою має таку/і перевагу/и:

- А) прямий вплив його розміру на величину активних операцій, здійснення яких обмежується нормативами НБУ, що передбачають максимальний розмір тих чи інших вкладень залежно від величини банківського капіталу;
- Б) ринковий механізм оцінювання вартості власних цінних паперів;
- В) отримання банківських ліцензій, видача яких залежить від розміру банківського капіталу;
- Г) усі відповіді правильні.

5. Торговий портфель банку цінних паперів містить:

- А) боргові цінні папери й акції, придбані банком з метою отримання прибутку від короткотермінових коливань ринкової ціни;

- Б) боргові цінні папери з фіксованою датою погашення, які банк не має наміру тримати до дати їхнього погашення; цінні папери, які банк готовий продати у зв'язку зі зміною ринкових відсоткових ставок, потреб ліквідності, наявності альтернативних інвестицій; акції та боргові цінні папери, за якими неможливо достовірно визначити справедливу вартість;
- В) боргові цінні папери, щодо яких банк має намір і здатність утримувати до строку їхнього погашення;
- Г) жодної правильної відповіді.

6. Для активної методології управління портфелем цінних паперів характерно, що:

- А) методологія ґрунтується на ефективності ринку і неможливості віднайти недооцінені фондові цінності, тому пропонується формувати портфелі відповідно до певного індексу, дохідність якого відображає середні ринкові прибутки, розмір котрих перевищити практично нереально;
- Б) методологія полягає у здійсненні банками постійного перегрупування портфеля цінних паперів з метою отримання дохідності вищої, ніж середня на ринку;
- В) методологія полягає у побудові банківського портфеля інструментів з фіксованим доходом на основі очікуваних змін форми кривої дохідності, яка відображає зв'язок між дохідністю облігацій та їхніми строками до погашення;
- Г) жодної правильної відповіді.

7. Андеррайтинг — це:

- А) діяльність з розміщення (підписки, продажу) цінних паперів банком за дорученням, від імені та за рахунок емітента;
- Б) комісійна діяльність, тобто купівля-продаж цінних паперів, що здійснюється банком на підставі договорів;
- В) комерційна діяльність, яка передбачає купівлю-продаж цінних паперів банківською установою від свого імені і за свій рахунок з метою перепродажу третім особам;
- Г) усі відповіді правильні.

8. Сформована банком сукупність фінансових інструментів, призначених для здійснення фінансового інвестування відповідно до інвестиційної політики, – це:

- А) реальні інвестиції;
- Б) цінні папери;
- В) портфель цінних паперів;
- Г) фінансові інвестиції.

9. Похідний цінний папір, що випускається авторитетним депозитарним банком у формі сертифіката на акції іноземного банку-емітенту, – це:

- А) дериватив;
- Б) депозитарна розписка;
- В) застава;
- Г) єврооблігація.

10. Відсутність можливості продати цінний папір із портфеля банку в потрібний час і за прийнятною ціною – це:

- А) ризик ліквідності;
- Б) операційний ризик;
- В) процентний ризик;
- Г) кредитний ризик.

Тема 12. Економіко-правові та організаційні основи здійснення банками операцій в іноземній валюті

- 12.1. Поняття та класифікація валютних операцій банків
- 12.2. Організаційно-правові передумови здійснення валютних операцій
- 12.3. Відкриття та ведення клієнтських рахунків в іноземній валюті

Завдання для самоперевірки знань

1. Розкрийте суть поняття «валютна операція» та охарактеризуйте класифікацію валютних операцій.
2. Назвіть види валютних операцій банківських установ.
3. Які функції виконують банківські установи на валютному ринку?
4. Охарактеризуйте конверсійні валютні операції комерційних банків та їх різновиди.
5. Назвіть приклади поточних торговельних та неторговельних валютних операцій.
6. Які законодавчі вимоги до здійснення валютних операцій банківськими установами?
7. Опишіть процедуру відкриття рахунків в іноземній валюті для клієнтів банку фізичних/юридичних осіб, резидентів/нерезидентів.
8. У чому полягають особливості обслуговування клієнтських рахунків у іноземній валюті?
9. Розкрийте особливості визначення валютних курсів.
10. Поясніть специфіку встановлення валютних курсів.

При розв'язуванні практичних ситуацій цієї теми варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Спочатку потрібно перевірити, яка валюта є базовою, а яка котирувальною: зауважте, що у банківській практиці прийняте таке позначення курсів валют: одна

валюта/інша валюта. Наприклад, курс долара США до української гривні позначається USD/UAH.

У даному позначенні ліворуч ставлять базу котирування (базова валюта – що вимірюється), а праворуч – валюту котирування (котирувальна валюта – чим вимірюють).

Наприклад, курс $USD/UAH = 40,5751$ визначає кількість котирувальної валюти за одиницю базової валюти (у даному разі 40,5751 українських гривень за один американський долар).

2. Для здійснення розрахунків валютних курсів необхідно перевірити вид встановлення валютного курсу, для цього варто пам'ятати, що котирування валют – це встановлення валютного курсу на основі ринкових механізмів; буває прямим і непрямим.

Пряме котирування визначає кількість національної валюти за одиницю іноземної. Здебільшого валюти порівнюють з американським долларом: кількість національної валюти за 1 долар США (тут долар є базою котирування, а інша валюта – котирувальною). У вигляді прямого котирування офіційно визначаються курси більшості валют світу.

Непряме (зворотне) котирування визначає кількість іноземної валюти, що виражається в одиницях національної (долар є валютою котирування, а інша валюта – базою котирування). Як правило, це менш поширений вид встановлення валютного курсу.

За прямого котирування курс долара до гривні виглядатиме як $USD/UAH = 40,5751$, а за непрямого котирування $UAH/USD = 1/40,5751 = 0,0246$.

3. Варто пам'ятати: основна частина міжнародних розрахунків здійснюється в доларах, тому для полегшення визначення курсів національні валюти у більшості країн валюти котируються не одна до одної, а до долара США і через нього – до інших валют світу, тобто використовується крос-курс.

Крос-курс – співвідношення між двома валютами (жодна з яких не є долларом США), що визначається на підставі курсів цих валют щодо третьої, переважно долара США.

Наприклад,
1 USD = 40,5750 UAH;
1 EUR = 43,7 UAH;
1 USD = 0,9285 EUR.

Отже, Крос-курс долара до євро становить 0,9285. Котирування вважається повним, коли воно враховує курс покупця та курс продавця, за яким той, хто здійснює таке котирування, купує або продає відповідну іноземну валюту.

На валютних ринках банки котирують обмінні курси з позначенням двох рівнів – bid та offer. Практикуються такі позначення котирування курсів:

	Bid	Offer
USD/UAH =	40,575	40,896

Bid – курс купівлі. За цим курсом банк купує базову валюту, в нашому випадку USD – долари США, продає валюту котирування, тобто гривні.

Offer – курс продажу. За цим курсом банк продає базову валюту – долари, купує валюту котирування – гривні.

Різниця між курсами bid та offer створює маржу, яка використовується для покриття видатків того, хто здійснює котирування, а також для отримання прибутків і певною мірою для страхування валютних ризиків.

4. З урахуванням того, чи є котирування валют до долара прямим чи непрямим, потрібно обрати один з трьох способів розрахунку крос-курсів:

4.1.) два прямі котирування.

Розрахунок крос-курсу для валют із прямим котируванням до долара США (долар є базою котирування для обох валют) здійснюється за таким правилом:

- для одержання сторони bid крос-курсу слід розділити сторону bid курсу валюти, що виступає в крос-курсі валютою котирування, на сторону offer курсу валюти, що у крос-курсі служить базою котирування;

- для одержання сторони offer крос-курсу розділити сторону offer курсу валюти, що виступає в крос-курсі валютою

котирування, на сторону bid курсу валюти, що у крос-курсі служить базою котирування.

$$\begin{array}{l} \text{Пряме котирування} = \text{bid} \quad / \quad \text{offer} \\ \text{Пряме котирування} = \text{bid} \quad / \quad \text{offer} \end{array}$$

Отже, якщо долар США є базою котирування для обох валют, то для розрахунку їхнього крос-курсу треба розділити доларові курси цих валют.

Наприклад, потрібно знайти крос-курс канадського долара і японської ени — CAD/JPY, використовуючи котирування канадського долара і японської ени до долара США — USD/CAD = 1,3733/1,3739 і USD/JPY = 142,07/142,14.

Проведемо розрахунок значень сторін крос-курсу з округленням до 2-го знака:

$$\begin{array}{l} \text{bid} = \frac{\text{Bid USD/JPY}}{\text{Offer USD/CAD}} = \frac{142,07}{1,3739} = 103,41 \\ \text{offer} = \frac{\text{Offer USD/JPY}}{\text{Bid USD/CAD}} = \frac{142,14}{1,3733} = 103,5 \end{array}$$

Таким чином, крос-курс CAD/JPY = 103,41/103,5

4.2.) пряме і непряме котирування.

Розрахунок крос-курсу для валют із прямим та непрямим котируванням до долара США, де долар є базою котирування для однієї з валют.

Існує наступне правило розрахунку крос-курсу з прямим та непрямим котируванням:

- для одержання лівої сторони bid крос-курсу слід помножити сторони bid доларових курсів цих валют;
- для одержання правої сторони offer слід помножити сторони offer доларових курсів цих валют.

$$\begin{array}{l} \text{Пряме котирування} = \text{bid} \quad / \quad \text{offer} \\ \text{Непряме котирування} = \text{bid} \quad / \quad \text{offer} \end{array}$$

Наприклад, потрібно знайти крос-курс фунта стерлінгів до української гривні — GBP/UAN. Курс GBP/USD = 1,2653/56

є непрямим котируванням, а курс USD/UAH = 41,30/41,37 — пряме котирування.

Проведемо розрахунок:

$$\begin{aligned} \text{bid GBP/UAH} &= \text{bid GBP/USD} * \text{bid USD/UAH} = \\ &1,2653 * 41,3 = 52,27 \\ \text{offer GBP/UAH} &= \text{offer GBP / USD} * \text{offer USD / UAH} = \\ &1,2656 * 41,37 = 52,36. \end{aligned}$$

Таким чином, крос-курс GBP/UAH = 52,27/52,36

4.3.) два зворотні котирування.

Розрахунок крос-курсу для валют із непрямим котируванням до долара США, де долар є валютою котирування для обох валют.

У даному разі правило виконується так:

- для одержання сторони bid крос-курсу слід розділити сторону bid курсу базової валюти на сторону offer курсу валюти котирування;

- для одержання сторони offer крос-курсу розділити сторону offer курсу базової валюти на сторону bid курсу валюти котирування.

$$\begin{array}{l} \text{Непряме котирування} = \text{bid} \leftarrow \begin{array}{c} / \\ \backslash \end{array} \rightarrow \text{offer} \\ \text{Непряме котирування} = \text{bid} \leftarrow \begin{array}{c} \backslash \\ / \end{array} \rightarrow \text{offer} \end{array}$$

Наприклад, необхідно визначити крос-курс англійського фунта стерлінгів до австралійського долара GBP/AUD. GBP/USD = 1,2653/59 і AUD/USD = 0,6651/56.

Проведемо розрахунок:

$$\begin{aligned} \text{bid} &= \frac{\text{Bid GDB/USD}}{\text{Offer AUD /USD}} = \frac{1,2653}{0,6656} = 1.901 \\ \text{offer} &= \frac{\text{Offer GPD/USD}}{\text{Bid AUD/USD}} = \frac{1,2659}{0,6651} = 1.9033 \end{aligned}$$

Таким чином, котирування крос-курсу GBP/AUD буде 1.901/1.9033.

5. Прибуток банку розраховується як різниця між курсами offer та bid, помножена на суму валюти.

Практична ситуація №1

Банк від свого імені здійснює такі валютні операції: купує та продає за гривні 1 млн євро.

	Купівля	Продаж
\$/грн.	38,576	39,4231
\$/євро	0,9165	0,9285

Знайдіть крос-курс євро до гривні. Який прибуток буде мати банк після здійснення цих операцій.

Практична ситуація №2

Банк від свого імені здійснює такі валютні операції: купує та продає за гривні 500 тис. дол.

	Купівля	Продаж
євро/грн.	40,3151	43,2771
євро/\$	1,0646	1,0951

Знайдіть крос-курс долара до гривні. Який прибуток буде мати банк після здійснення цих операцій?

Практична ситуація №3

Банк оголосив таке котирування валют на 30.04.2024 року:

- долара США до грн: 38,2077-38,3785;
- євро до грн: 30,45 - 30,55;

Визначте крос-курс продажу та купівлі доларів США за євро по даному банку.

Практична ситуація №4

Банк оголосив такі повні котирування валют:

- долара США до грн : 37,78-37,89;
- євро до грн: 40,77 – 41,21;
- фунт стерлінгів до 1 грн: 51,81-52,11.

Визначте, яку суму отримає клієнт банку при обміні на долари США 500 євро та 100 фунтів стерлінгів.

Тестові завдання до теми 12

Варіант 1

1. Валюта, що використовується для здійснення платежів за міжнародними операціями та не продається на головних валютних ринках світу, – це:

- А) вільно конвертована валюта, яка широко не використовується;
- Б) вільно конвертована валюта, яка широко використовується;
- В) неконвертована валюта;
- Г) усі відповіді правильні.

2. Хто не є резидентами системи валютного регулювання та валютного контролю в Україні?

- А) юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи, з місцезнаходженням на території України, які провадять свою діяльність на підставі законів України;
- Б) фізичні особи (іноземні громадяни, громадяни України), які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, що тимчасово перебувають на території України;
- В) дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва України за кордоном, які користуються імунітетом і дипломатичними привілеями, а також філії та представництва підприємств і організацій України за кордоном, що не ведуть підприємницької діяльності.
- Г) жодної правильної відповіді.

3. В Україні до валютних банківських операцій належать:

- А) поточні операції банків в іноземній валюті;
- Б) валютні операції банків, пов'язані з рухом капіталу;
- В) валюто-обмінні операції банків;
- Г) усі відповіді правильні.

4. Функціями банків на валютному ринку є:

- А) посередництво у валютних конверсіях;
- Б) посередництво у русі валютних капіталів;
- В) посередництво у міжнародних розрахунках;
- Г) усі відповіді правильні.

5. За механізмом здійснення валютні операції банків поділяються на:

- А) касові, строкові;
- Б) спот, форвард, ф'ючерс, опціон;
- В) основні, допоміжні;
- Г) прямі, опосередковані.

6. На основі чого здійснюється правове регулювання банківських операцій в іноземній валюті в Україні?

- А) внутрішнє законодавство;
- Б) міжнародні договори;
- В) міжнародні звичаї;
- Г) усі відповіді правильні.

7. Які операції не є поточними торговельними операціями банків в іноземній валюті?

- А) розрахунки за експорт та імпорт товару;
- Б) розрахунки на території України між резидентами та нерезидентами – суб'єктами господарювання за товар;
- В) перекази щодо виплат на підставі вироків, рішень, ухвал і постанов судових органів, а також слідчих та інших правоохоронних органів;
- Г) правильна відповідь відсутня.

8. Створення валютних резервів банком в іноземній валюті (приймання депозитів в іноземній валюті, продаж за іноземну валюту цінних паперів, що емітовані резидентами України та номіновані в національній валюті), отримання позик в іноземній валюті від інших уповноважених банків – це:

- А) активні операції банків;
- Б) пасивні операції банків;
- В) активно-пасивні операції банків;
- Г) неторговельні операції банків.

9. Ризик, пов'язаний з торговельними операціями, а також з грошовими угодами з фінансового інвестування та дивідендних платежів або отримання коштів в іноземній

валюти у майбутньому, – це:

- А) операційний ризик;
- Б) валютний ризик;
- В) валютно-депозитний ризик;
- Г) валютно-кредитний ризик.

10. До валютно-обмінних операцій банків не належить:

- А) купівля у фізичних осіб-резидентів і нерезидентів готівкової іноземної валюти за готівкові гривні;
- Б) обмін готівкової іноземної валюти однієї іноземної держави на готівкову іноземну валюту іншої іноземної держави;
- В) розрахунки за експорт або імпорт товару з відстроченням чи без відстрочення платежу;
- Г) зворотний обмін фізичним особам-нерезидентам невикористаних готівкових гривень на готівкову іноземну валюту.

Варіант 2

1. Просте доручення банку своєму банку-кореспонденту виплатити певну суму грошей на прохання і за рахунок переказодавця іноземному отримувачу з визначенням способу відшкодування банку-платнику сплаченої суми - це:

- А) переказний вексель;
- Б) банківський переказ;
- В) документарний акредитив;
- Г) чисте інкасо.

2. При застосуванні якої форми розрахунків участь банків максимальна?

- А) банківський переказ;
- Б) документарний акредитив;
- В) інкасо;
- Г) вексель.

3. Залежно від можливості поновлення акредитива їх поділяють на:

- А) відкличні, безвідкличні;
- Б) підтвержені, непідтвержені;

- В) звичайні, револьверні;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Покритий акредитив - це угода, яка:

- А) відкривається на користь конкретного експортера;
- Б) передбачає можливість здійснення оплати іншому постачальнику;
- В) гарантується банком-емітентом;
- Г) передбачає переведення суми акредитива авізуючому банку при його відкритті або використанні депозитних та блокованих рахунків.

5. Операції з комерційними і фінансовими документами або тільки з комерційними документами, що здійснюються банками на підставі одержаних від клієнтів інструкцій, – це:

- А) інкасо;
- Б) акредитив;
- В) аваль;
- Г) тратта.

6. Функція посередництва банків у валютних конверсіях полягає у:

- А) задоволенні потреб клієнтів банків у купівлі чи продажі тієї чи іншої іноземної валюти;
- Б) забезпеченні стабільної діяльності суб'єктів зовнішньоекономічних відносин, врівноваження попиту і пропозиції іноземної валюти;
- В) акумулюванні банками тимчасово вільних коштів тих суб'єктів, які мають їх у надлишку, та передають їх у тимчасове користування іншим об'єктам;
- Г) правильні відповіді А) і Б).

7. Інкасо векселів, чеків, платіжних розписок та інших документів, що використовуються для одержання платежу, – це:

- А) гарантоване інкасо;
- Б) документарне інкасо;
- В) чисте інкасо;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. Хто в Україні видає ліцензії на проведення операцій з іноземною валютою?

- А) Міністерство фінансів;
- Б) Державна казначейська служба України;
- В) Національний банк України;
- Г) Міністерство закордонних справ України.

9. Згідно з Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», банкам до якої електронної міжнародної системи платежів в іноземній валюті потрібно бути під'єднаним для здійснення валютних операцій?

- А) PayPal;
- Б) SWIFT;
- В) FOREX;
- Г) Pay World.

10. Банківські рахунки в іноземній валюті поділяються на:

- А) поточні та депозитні;
- Б) поточні та кредитні;
- В) кредитні та депозитні;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 3

1. Операції з валютними цінностями банки України можуть здійснювати лише за наявності:

- А) відкритої валютної позиції;
- Б) відповідного письмового дозволу НБУ;
- В) бажання іноземних клієнтів;
- Г) ліцензії НБУ.

2. Сукупність економічних відносин щодо здійснення операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, інших валютних цінностей, цінних паперів в іноземній валюті та руху іноземного капіталу – це:

- А) валютна позиція;

- Б) валютний ринок;
- В) валютна ліцензія;
- Г) валютна операція банку.

3. Операції в іноземній валюті, розрахунки за якими проводяться в короткий термін, що не перевищує 2 робочих днів, називають операціями:

- А) спот;
- Б) форвард;
- В) тод;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Пряме котирування — це:

- А) вартість одиниці іноземної валюти, що виражається у національній валюті;
- Б) вартість одиниці національної валюти, що виражається в певній кількості іноземної валюти;
- В) курс, згідно з яким банк продає валюту;
- Г) курс, згідно з яким банк-резидент купує іноземну валюту за національну.

5. Акцептний акредитив – це акредитив:

- А) який може бути змінений або взагалі анульований у будь-який час без попереднього повідомлення бенефіціара;
- Б) який не може бути змінений або анульований без попередньої згоди з боку бенефіціара;
- В) при якому бенефіціар одержує оплату відразу після пред'явлення означених в акредитиві документів при повному дотриманні вказаних в ньому умов;
- Г) який здійснюється у формі строкового переказного векселя.

6. Здійснення комерційними банками операцій в іноземній валюті в Україні та за кордоном виконується на підставі:

- А) дозволу Міністерства фінансів України;
- Б) дозволу Державного митного комітету, вразі наявності закордонних партнерів;
- В) ліцензії Національного банку України;
- Г) власного бажання та можливостей проведення таких операцій.

7. Валютні операції банку – це:

- А) будь-які операції торговельного, кредитного чи розрахункового характеру, що пов'язані з використанням іноземної валюти і платіжно-кредитних інструментів, виражених в іноземній валюті;
- Б) операції банку з дорогоцінними металами;
- В) активні операції з укладення ресурсів банку в різноманітні цінні папери з метою одержання доходу від утримання їх;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. За формою здійснення валютні операції банків поділяються на:

- А) готівкові, гуртові;
- Б) безготівкові, готівкові;
- В) поточні, строкові
- Г) товарні, грошові.

9. Строковий міжнародний кредит, який надає група банків власноруч або через інші банки-кредитори одному позичальнику, - це:

- А) паралельний;
- Б) бланковий;
- В) револьверний;
- Г) синдикований.

10. Можливість грошових утрат суб'єктів валютного ринку через коливання валютних курсів – це:

- А) операційний ризик;
- Б) валютний ризик;
- В) валютно-депозитний ризик;
- Г) валютно-кредитний ризик.

Варіант 4

1. Що з наведеного переліку є валютними цінностями, які використовуються банками для здійснення своїх операцій?

- А) валюта України;
- Б) банківські метали;

- В) платіжні документи;
- Г) усі відповіді правильні.

2. На скільки груп поділено іноземні валюти за Класифікатором іноземних валют?

- А) три;
- Б) чотири;
- В) дві;
- Г) жодної правильної відповіді.

3. Вид валюти, що використовується для здійснення платежів за міжнародними операціями та продається на головних валютних ринках світу і використовується для здійснення інвестицій в Україну, та банківські метали,- це:

- А) вільно конвертована валюта, яка широко не використовується;
- Б) вільно конвертована валюта, яка широко використовується;
- В) неконвертована валюта;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Які з операцій НЕ є поточними неторговельними операціями банків в іноземній валюті?

- А) надання й отримання резидентами фінансових кредитів і позик;
- Б) купівля за рахунок коштів, розміщених на поточному рахунку, чеків, що виражені в іноземній валюті;
- В) виплати готівкової іноземної валюти за платіжними картками, відшкодувань за страховими випадками, премій, призів, спадкових коштів, коштів, заощаджених на рахунках, і прибутків за ними;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Угоди, які передбачають зобов'язання на продаж чи купівлю стандартної кількості визначеної валюти на визначену дату за курсом, обумовленим при укладанні угоди, – це:

- А) форвард;
- Б) ф'ючерс;
- В) своп;
- Г) спот.

6. Використання створених валютних резервів банків (надання кредитів в іноземній валюті, придбання за іноземну валюту цінних паперів, що номіновані в національній валюті) – це:

- А) активні операції банку;
- Б) пасивні операції банку;
- В) активно-пасивні операції банку;
- Г) неторговельні операції банку.

7. Спосіб платежу, що НЕ використовується у практиці міжнародних розрахунків,- це:

- А) платіж готівкою;
- Б) авансовий платіж;
- В) платіж у кредит;
- Г) іпотечний платіж.

8. За масштабами валютні операції банків поділяються на:

- А) готівкові, гуртові;
- Б) безготівкові, роздрібні;
- В) поточні, строкові;
- Г) жодної правильної відповіді.

9. Функція посередництва банків у русі валютних капіталів полягає у:

- А) здійсненні банками розрахунків між різними суб'єктами ЗЕД на основі використання різних форм міжнародних розрахунків;
- Б) уможливленні ефективного переміщення капіталу між різними країнами;
- В) забезпеченні чіткої дії механізму вибраної форми міжнародних розрахунків;
- Г) жодної правильної відповіді.

10. За якою формою міжнародних розрахунків банки несуть відповідальність лише за передачу документів і переказ сплачених коштів?

- А) банківський переказ;
- Б) документарне інкасо;
- В) документарний акредитив;
- Г) усі відповіді правильні.

Тема 13. Торговельні та неторговельні операції банків в іноземній валюті

- 13.1. Основи, поняття та форми міжнародних розрахунків
- 13.2. Документарні форми міжнародних розрахунків
- 13.3. Недокументарні форми міжнародних розрахунків
- 13.4. Конверсійні валютні операції
- 13.5. Операції з готівковою іноземною валютою
- 13.6. Операції банків з дорожніми чеками
- 13.7. Міжнародні перекази коштів фізичних осіб

Завдання для самоперевірки знань

- 1. Поясніть суть міжнародних розрахунків і способів здійснення платежів за зовнішньоторговельними операціями.
- 2. Дайте характеристику документарним формам міжнародних розрахунків: акредитив, інкасо.
- 3. Розкрийте зміст недокументарних форм розрахунків у міжнародній торгівлі
- 4. Опишіть механізм здійснення різновидів конверсійних валютних операцій.
- 5. Які особливості здійснення операцій з готівковою іноземною валютою?
- 6. У чому полягає суть і які переваги проведення операцій з дорожніми чеками?
- 7. Які законодавчі вимоги до здійснення міжнародних переказів фізичних осіб?
- 8. У чому полягає суть процедури визначення крос-курсів валют?

При розв'язуванні практичних ситуацій цієї теми варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Для розрахунку скоригованої ціни контракту у результаті зміни валютного курсу необхідно використовувати таку формулу:

$$\text{Цкор} = \text{Цк} * \text{Кпл} / \text{Кпк} \quad (13.1)$$

де, Цк – контрактна ціна товару, гр.од;
 Кпл – валютний курс на момент платежу;
 Кпк – валютний курс на дату підписання контракту.

2. Для обчислення економічного ефекту від використання акредитивної форми розрахунку необхідно порахувати чистий дохід учасника зовнішньоекономічної операції – експортера/імпортера, скоригувати дохід у формі відсотків, отриманих за користування коштами клієнта, які сплачуються банком на витрати на відкриття та виконання акредитиву.

Для розрахунку економічного ефекту використати формулу:

$$\text{Еф} = \text{Д} / (\text{Цк} * \text{t} / \text{T}) \quad (13.3)$$

де, Д – чистий дохід учасника акредитивної форми розрахунків;

Цк – сума контракту;
 t – термін акредитиву;
 T – часова база, 360 днів.

3. Розрахунок коштів, необхідних для здійснення імпоротної (експортної) операції проводити в такій послідовності:

- 1) розрахувати суму авансового платежу;
- 2) суму комісії;
- 3) суму інших витрат (наприклад, телекомунікаційні);
- 4) суму валюти, яку треба купити фірмі для здійснення платежу;
- 5) порахувати витрати на купівлю валюти та комісійні банку за дану операцію купівлі валюти;
- 6) підсумувати усі витрати клієнта банку.

Практична ситуація №1

Ціна товару, вказана в контракті між американською і австралійською фірмами, складає 500 тис. дол. США, при чому курс на дату підписання контракту відповідав рівню 0,6285 дол

за 1 австралійський долар. Контракт містить умову, що передбачає відповідну зміну суми платежу за угодою в доларах у разі зміни курсу американського долара за австралійський долар на момент здійснення платежу по відношенню до зафіксованого в контракті. Як має бути здійснене коригування ціни товару, якщо на момент платежу курс склав 0,6095 дол США за 1 австралійський долар?

Практична ситуація №2

Український імпортер уклав угоду з американським експортером на поставку обладнання. В умовах платежу зазначено форма розрахунків - документарний акредитив. Визначте економічний ефект від використання цієї форми.

Умови акредитиву:

- сума контракту -500 тис. дол.,
- ставка по депозитах до запитання – 10,5% річних;
- вартість виконання акредитива – 30 дол.,
- термін акредитива – 2 місяці,
- вартість відкриття акредитива – 0,5% min 20 дол., max 700 дол.

Практична ситуація №3

Підприємство уклало угоду на імпорт запчастин. Умовами контракту передбачається 20%-й авансовий платіж.

Розрахуйте суму коштів у гривнях, яка потрібна фірмі для здійснення цієї операції на таких умовах:

- валюта контракту – EUR,
- курс валюти до гривні (за 100 одиниць) – 4128,00,
- курс долара США до гривні (за 100 одиниць) – 37,51,
- сума контракту – 50 000,
- комісія банку за купівлю валюти (стягується у гривні) – 0,25%,
- комісія банку за здійснення переказу (стягується у валюті) – 0,11%,
- телекомунікаційні витрати по переказу – 30 дол. США або еквівалент у валюті переказу.

Практична ситуація №4

Банк у Києві встановив курс долара США до гривні: купівля – 39,5566; продаж – 39,8912. Визначте, скільки гривень буде отримано клієнтом банку при обміні 1000 \$? Скільки доларів буде отримано клієнтом банку при обміні 10000 грн? Скільки доларів отримає клієнт за 1900 грн?

Практична ситуація №5

Якщо у даний момент у банку є такі котирування валют:

EUR/USD	USD/GBP	USD/CHF	CAD/USD
0,7301/80	0,7812/10	0,89/48	0,8250/56,

то за яким котируванням банк буде:

- а) продавати клієнту CAD за USD;
- б) купувати USD за EUR;
- в) продавати CHF за USD;
- г) купувати GBP за USD?

Тестові завдання до теми 13

Варіант 1

1. Операції з конвертації готівкової іноземної валюти здійснюються банками та їх пунктами обміну валюти:

- А) лише з тими валютами, що належать до 1 групи Класифікатора іноземних валют;
- Б) з вільно конвертованими валютами та валютами країн СНД;
- В) відповідно до крос-курсу, що визначається згідно з офіційним курсом гривні до відповідних валют, установленим НБУ на день проведення операції;
- Г) відповідно до крос-курсу, що визначається згідно з курсом, установленим у наказі банку.

2. На розмір відкритої валютної позиції уповноваженого банку впливають:

- А) купівля (продаж) основних засобів і товарно-матеріальних цінностей за іноземну валюту;
- Б) надходження коштів в іноземній валюті до статутного фонду;
- В) одержання (сплата) іноземної валюти у вигляді доходів або витрат;

Г) операції з купівлі-продажу іноземної валюти за дорученням клієнтів.

3. Неторговельні операції з валютними цінностями передбачають попереднє:

- А) отримання банківської ліцензії;
- Б) отримання письмового дозволу НБУ;
- В) дотримання мінімального розміру регулятивного капіталу;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Банк як агент валютного контролю у разі порушення його клієнтами валютного законодавства повинен:

- А) інформувати НБУ;
- Б) інформувати ДПА;
- В) не проводити незаконну валютну операцію;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Операції з готівковою іноземною валютою є різновидом банківських конверсійних операцій, які охоплюють:

- А) купівлю у фізичних осіб-резидентів і нерезидентів готівкової іноземної валюти за готівкові гривні;
- Б) продаж фізичним особам-резидентам готівкової іноземної валюти за готівкові гривні;
- В) зворотний обмін фізичним особам-нерезидентам невикористаних готівкових гривень на готівкову іноземну валюту;
- Г) усі відповіді правильні.

6. Пункт обміну іноземної валюти - це:

- А) обмінний пункт щодо здійснення операцій з національною валютою;
- Б) організація, яка здійснює валютні операції на валютній біржі;
- В) організація, яка відкривається державою і здійснює валютно-обмінні операції;
- Г) структурна одиниця, яка відкривається банком і здійснює валютно-обмінні операції.

7. Агент з обміну валюти – це:

- А) юридична особа-резидент, яка не є фінансовою установою,

- але має право надавати фінансові послуги з обміну валют;
- Б) юридична особа-резидент, яка не є фінансовою установою та не має права надавати фінансові послуги з обміну валют;
 - В) фізична особа, яка не є фінансовою установою, але має право надавати фінансові послуги з обміну валют;
 - Г) будь-яка людина, якій дане право надавати фінансові послуги з обміну валют.

8. З ким банк укладає угоду щодо відкриття обмінного пункту?

- А) з державою;
- Б) з фізичною особою;
- В) з агентом;
- Г) жодної правильної відповіді.

9. Під час купівлі дорожніх чеків уповноважений працівник банку чи пункту обміну валют банку:

- А) перевіряє відповідність першого підпису чекодержателя;
- Б) перевіряє паспорт чи інший документ, який посвідчує особу;
- В) перевіряє реквізити дорожніх чеків на наявність захисних елементів дорожніх чеків;
- Г) усі відповіді правильні.

10. Перекази в іноземній валюті за межі України з поточних рахунків фізичних осіб-нерезидентів здійснюються:

- А) з обмеженням суми переказу до 100 000 грн.;
- Б) з обмеженням суми переказу до 50 000 грн.;
- В) без обмеження суми переказу;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 2

1. Відкличний акредитив – це акредитив:

- А) який може бути змінений або взагалі анульований у будь-який час без попереднього повідомлення бенефіціара;
- Б) який не може бути змінений або анульований без попередньої згоди з боку бенефіціара;
- В) при якому бенефіціар одержує оплату відразу після

пред'явлення зазначених в акредитиві документів;
Г) жодної правильної відповіді.

2. Банки для реєстрації пунктів обміну валюти подають до НБУ такі документи:

- А) укладений договір із агентом;
- Б) заяву про відкриття пункту обміну валюти;
- В) інформацію про відповідність приміщення пункту обміну валюти вимогам нормативно-правових актів Національного банку України щодо технічного стану й організації охорони;
- Г) правильні відповіді Б) і В).

3. Пункт обміну іноземної валюти – це:

- А) структурна одиниця, яка відкривається фінансовою установою, де здійснюються валютно-обмінні операції для фізичних осіб-резидентів і нерезидентів з дотриманням вимог нормативно-правових актів НБУ;
- Б) структурна одиниця, яка відкривається НБУ з метою здійснення валютно-обмінних операцій винятково для нерезидентів з дотриманням вимог законодавства;
- В) самостійна фінансова установа, організована з метою здійснення валютно-обмінних операцій для фізичних та юридичних осіб-резидентів на основі нормативно-правових актів НБУ;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Комісія за здійснення грошового переказу звичайно залежить від:

- А) обраної країни, в яку переказують гроші;
- Б) обраної клієнтом міжнародної системи переказу;
- В) суми коштів, які переказують;
- Г) правильні відповіді Б) і В).

5. Банк протягом робочого дня може змінювати курси купівлі та продажу валют:

- А) за умови зміни касирів;
- Б) до 20-ї години;
- В) при отриманні відповідного розпорядження від підрозділів

НБУ;

Г) правильні відповіді А) і Б).

6. Операції з дорожніми чеками передбачають:

А) купівлю-продаж дорожніх чеків за безготівкову іноземну валюту;

Б) купівлю-продаж дорожніх чеків за готівкові гривні;

В) купівлю-продаж дорожніх чеків за готівкову іноземну валюту;

Г) правильні відповіді Б) і В).

7. Акредитив на пред'явника - це:

А) акредитив, який може бути змінений або взагалі анульований у будь-який час без попереднього повідомлення бенефіціара;

Б) акредитив, який не може бути змінений чи анульований без попередньої згоди з боку бенефіціара;

В) акредитив, при якому бенефіціар одержує оплату відразу після пред'явлення зазначених в акредитиві документів при повному дотриманні вказаних у ньому умов;

Г) акредитив, який оплачується лише вказаній особі.

8. В Україні операції банків з продажу дорожніх чеків клієнтам здійснюються:

А) фізичним особам-резидентам;

Б) фізичним особам-нерезидентам;

В) юридичним особам-резидентам і представництвам юридичних осіб-нерезидентів для їхніх працівників;

Г) усі відповіді правильні.

9. У випадку втрати чекодержателями дорожніх чеків:

А) втрачена сума не відшкодовується;

Б) чекодержатель має право вимагати від чекодавця компенсаційний дорожній чек;

В) відшкодування здійснюється банком на підставі укладених угод з емітентом чека;

Г) відшкодування здійснюється банком на підставі відповідної заяви чекодержателя.

10. Відповідно до нормативно-правових актів Національного банку України, фізичні особи-резиденти можуть здійснювати за межі нашої держави перекази іноземної валюти у сумі, що не перевищує:

- А) 20 000 грн.;
- Б) 50 000 грн.;
- В) 15 000 грн.;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 3

1. Протягом якого терміну з дати надходження поданих банком документів НБУ розглядає їх і приймає рішення про реєстрацію пункту обміну валюти або про відмову в його реєстрації?

- А) 30 днів;
- Б) 10 днів;
- В) 14 днів;
- Г) жодної правильної відповіді.

2. Дорожній чек – це:

- А) документ, що виписується продавцем і засвідчує купівлю покупцем товару;
- Б) установленної форми грошовий документ, який містить безумовне письмове розпорядження чекодавця про сплату чекотримачеві зазначеної в чеку суми;
- В) чек на отримання готівки з банку, виписаний на ім'я пред'явника;
- Г) чек, виписаний на неінкасовану суму дорожніх документів.

3. Який строк використання дорожніх чеків?

- А) указується на дорожньому чеку;
- Б) місяць;
- В) необмежений
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Де зберігаються дорожні чеки після їх сплати?

- А) у чекодавця;

- Б) у сховищі банку;
- В) в обмінних пунктах;
- Г) викидаються у спеціальну машину.

5. Фізичним особам-нерезидентам дозволяється без відкриття поточних рахунків в іноземній валюті переказувати за межі України суму, що не перевищує:

- А) еквівалент 10 000 американських доларів;
- Б) 15 000 грн.;
- В) 55 000 грн.;
- Г) жодної правильної відповіді.

6. Міжнародні інкасові розрахунки існують у вигляді таких основних типів:

- А) чисте, документарне;
- Б) просте, складне;
- В) звичайне, фінансове;
- Г) одностороннє, багатостороннє.

7. Які з наведених валютних операцій належать до строкових?

- А) спот;
- Б) своп;
- В) форвард;
- Г) правильні відповіді Б) і В).

8. Підставою для відмови НБУ в погодженні договору банку з агентом про відкриття пункту обміну не може бути:

- А) відсутність одного з необхідних документів;
- Б) невідповідність положень договору вимогам законодавства України;
- В) порушення агентом валютного законодавства протягом останніх шести місяців, які передують дню звернення;
- Г) попередній невдалий досвід діяльності агента у сфері конверсійних операцій.

9. Курси купівлі та продажу іноземних валют за гривні у касі банку, а також у пунктах обміну валюти

встановлюються:

- А) щоденно до початку робочого дня;
- Б) щомісячно з щоденною переіндексацією;
- В) залежно від розпоряджень НБУ;
- Г) щоденно на початку робочого дня.

10. Банк протягом робочого дня:

- А) може змінювати курси купівлі та продажу валют 1 раз;
- Б) може змінювати курси купівлі та продажу валют безліч разів;
- В) не може змінювати курси купівлі та продажу валют;
- Г) може змінювати курси купівлі та продажу валют залежно від розпоряджень НБУ.

Варіант 4

1. Кошти, перераховані в іноземній валюті юридичній особі - резиденту з-за кордону нерезидентами на підставі зовнішньоекономічного контракту зараховуються:

- А) безпосередньо на поточний рахунок;
- Б) через розподільчий рахунок;
- В) перед зарахуванням повинна бути отримана індивідуальна ліцензія НБУ на таку операцію;
- Г) жодної правильної відповіді.

2. Видача готівкової іноземної валюти на відрядження за кордон з поточного рахунку підприємства здійснюється уповноваженим банком за наявності:

- А) наказу підприємства про відрядження працівників;
- Б) копії наказу підприємства про відрядження працівників;
- В) копії наказу підприємства про відрядження працівників з даними про прізвища осіб, які виїжджають за кордон, та строком їх перебування там;
- Г) жодної правильної відповіді.

3. Іноземна валюта, переказана з-за кордону на користь фізичної особи для виплати готівкою без відкриття рахунку, може бути виплачена одержувачу в один операційний день у

сумі, що не перевищує в еквіваленті:

- А) 50 000 грн.;
- Б) 100 000 грн.;
- В) 15 000 грн.;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. За здійснення переказу в іноземній валюті (операцій за платіжними картками міжнародних платіжних систем тощо) уповноважений банк отримує від клієнтів комісійну винагороду:

- А) у відповідній іноземній валюті;
- Б) у гривнях;
- В) в іноземній валюті за умови, що ця операція пов'язана зі сплатою комісійної винагороди іноземному банку-кореспонденту в іноземній валюті;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Операції з готівковою іноземною валютою є різновидом:

- А) банківських розрахункових операцій;
- Б) банківських кредитних операцій ;
- В) банківських конверсійних операцій;
- Г) банківських лізингових операцій.

6. Величина, на яку відрізняється курс купівлі чи продажу валюти від міжбанківського, називається:

- А) маржа;
- Б) премія;
- В) резерв;
- Г) спред.

7. Пункти обміну валюти агентів:

- А) можуть здійснювати операції з обміну готівкової іноземної валюти однієї іноземної держави на готівкову іноземні валюту іншої іноземної держави;
- Б) не можуть здійснювати операції з обміну готівкової іноземної валюти однієї іноземної держави на готівкову іноземні валюту іншої іноземної держави;
- В) можуть здійснювати купівлю у юридичних осіб-резидентів

готівкової іноземної валюти за готівкові гривні;
Г) не можуть здійснювати купівлю у юридичних осіб-резидентів готівкової іноземної валюти за готівкові гривні.

8. Зберігання валютних цінностей у пунктах обміну валюти у неробочий час:

- А) допускається;
- Б) не допускається у пунктах обміну валюти агентів;
- В) не допускається;
- Г) жодної правильної відповіді.

9. Касир пункту обміну валюти під час тимчасової відсутності у приміщенні пункту:

- А) має зберігати наявні цінності в сейфі;
- Б) має опломбувати сейф з цінностями особистим пломбіром;
- В) має покласти наявні цінності в сейф і закрити на ключ;
- Г) жодної правильної відповіді.

10. Операції з купівлі-продажу у фізичних осіб-резидентів іноземної валюти за готівкові гривні:

- А) здійснюються лише через касу банку після пред'явлення документа, який засвідчує особу, що здійснює операцію з готівкою на суму, що перевищує 15000 гривень;
- Б) здійснюються у пункті обміну валюти після пред'явлення документа, який засвідчує особу, що здійснює операцію з готівкою на суму, що перевищує 15000 гривень;
- В) здійснюються лише через касу банку після пред'явлення документа, який засвідчує особу, що здійснює операцію з готівкою на суму, що перевищує 50000 гривень;
- Г) жодної правильної відповіді.

Тема 14. Операції банків в іноземній валюті на міжбанківському ринку

- 14.1. Організація торгівлі іноземною валютою на міжбанківському ринку
- 14.2. Організація кореспондентських відносин з іноземними банками
- 14.3. Теоретичні основи фундаментального та технічного аналізу валютного ринку
- 14.4. Управління валютним ризиком банку

Завдання для самоперевірки знань

1. Окресліть законодавчі вимоги до банківських установ щодо торгівлі іноземною валютою на міжбанківському ринку.
2. Які умови реалізації торговельних операцій з іноземною валютою?
3. Обґрунтуйте суть і необхідність кореспондентських відносин між банківськими установами.
4. Визначте основні види та ключові переваги кореспондентських рахунків комерційних банків.
5. Опишіть основи фундаментального аналізу валютного ринку.
6. Які є форми технічного аналізу валютного курсу?
7. Поясніть суть і види валютного ризику.
8. Розкрийте основи системи управління валютним ризиком комерційного банку.
9. Дайте характеристику валютній позиції банку, її видів і законодавчих вимог до лімітів відкритої валютної позиції.

При розв'язуванні практичних ситуацій цієї теми варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Вивчити вимоги нормативно-правових актів до пруденційних нормативів і лімітів відкритої валютної позиції, розрахунок яких передбачено Інструкцією № 368 та Положенням №290.

2. Відповідно до діючих нормативно-правових актів: «для розрахунку ліміту загальної відкритої валютної позиції банку [ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку (Л13-1)], ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку (Л13-2)] використовувати формулу:

$$\text{➤ Л13 (Л13-1, Л13-2) = ВПБ / РК * 100\%} \quad (14.1)$$

де Л13 (Л13-1, Л13-2) - ліміт загальної відкритої валютної позиції банку (ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку, ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку);

ВПБ - відповідна загальна (довга/коротка) відкрита валютна позиція банку за балансовими та позабалансовими вимогами і зобов'язаннями банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами у гривневому еквіваленті (розрахунок здійснюється за звітну дату), яка визначається як підсумок за всіма іноземними валютами і банківськими металами різниць значень за кожною іноземною валютою та кожним банківським металом суми балансових та позабалансових вимог банку (Ві) і суми балансових і позабалансових зобов'язань банку (Зі). Різниця значень Ві і Зі за кожною іноземною валютою та кожним банківським металом визначається окремо. До розрахунку ліміту загальної довгої відкритої валютної позиції банку береться позитивна різниця значень Ві і Зі за кожною іноземною валютою та кожним банківським металом. До розрахунку ліміту загальної короткої відкритої валютної позиції банку береться від'ємна різниця значень Ві і Зі за кожною іноземною валютою і кожним банківським металом. До розрахунку ліміту загальної відкритої валютної позиції банку беруться абсолютні величини (без урахування знака) різниць значень Ві і Зі за кожною іноземною валютою та кожним банківським металом;

Ві - обсяг балансових і позабалансових вимог в і-тій іноземній валюті (банківському металі); Ві дорівнює добутку офіційного курсу гривні до і-тої іноземної валюти або облікової

ціни банківського металу на дату балансу та суми залишків в і-тій іноземній валюті» [13].

Практична ситуація №1

Зобов'язання й активи банку в іноземній валюті станом на 10.06 поточного року такі:

Валюта	Зобов'язання	Активи та вимоги
EUR	4 млн.	4,3 млн
USD	6 млн.	5,7 млн.

Курси валют: EUR= 44,8687; USD= 40,9823.

Регулятивний капітал банку – 629 млн. грн. Визначте ліміти валютної позиції.

Практична ситуація №2

Зобов'язання й активи банку в іноземній валюті станом на 12.06 поточного року такі:

Валюта	Зобов'язання	Активи та вимоги
AUD	2 млн.	1,6 млн.
ISK	4 млн.	3,5 млн.
BRL	2 млн.	5,2 млн.

Курси валют: AUD= 25,475; ISK= 0,2848; BRL = 7,7877.

Регулятивний капітал банку – 542 млн. грн. Визначте ліміти відкритої довгої валютної позиції.

Практична ситуація №3

Зобов'язання й активи банку в іноземній валюті станом на 31.05 поточного року такі:

Валюта	Зобов'язання	Активи та вимоги
MDL	1,1 млн.	0,8 млн.
EGP	5 млн.	6,75 млн
JPY	2 млн.	1,4 млн.

Курси валют: MDL= 2,2843; EGP= 0,8480; JPY= 0,2571.
Регулятивний капітал банку – 510 млн. грн. Визначте ліміти відкритої короткої валютної позиції.

Практична ситуація №4

Зобов'язання й активи банку в іноземній валюті станом на 29.05 поточного року такі:

Валюта	Зобов'язання	Активи та вимоги
AUD	2,1 млн.	1,8 млн.
ISK	4 млн.	3,7 млн.
EUR	2,2 млн.	6,1 млн.

Курси валют: AUD= 25,475; ISK= 0,2848; EUR= 40,5320.
Регулятивний капітал банку – 545,6 млн. грн. Визначте ліміти валютної позиції.

Практична ситуація №5

Зобов'язання й активи банку в іноземній валюті станом на 15.09 поточного року такі:

Валюта	Зобов'язання	Активи та вимоги
EUR	5,8 млн.	6 млн.
USD	2 млн.	2,1 млн.
ISK	106 млн.	71 млн.

Курси валют: ISK = 2,588; EUR= 43,8687; USD= 40,9823.
Регулятивний капітал банку – 995 млн. грн. Визначте ліміти відкритої короткої валютної позиції.

Тестові завдання до теми 14

Варіант 1

1. Валютна позиція буває:

- А) відкрита і закрита;
- Б) ризикова та безризикова;

- В) довга та коротка;
- Г) правильні відповіді А) та В).

2. Страхування валютного ризику – це:

- А) забезпечення;
- Б) хеджування;
- В) лімітування ризику;
- Г) диверсифікація ризику.

3. Метод взаємного заліку купівлі-продажу валюти за активом і пасивом - це:

- А) хеджування;
- Б) нетинг;
- В) метчинг;
- Г) кліринг.

4. Залежно від ступеня конвертованості валютні цінності поділяються на:

- А) вільно конвертовані валюти, які широко використовуються для здійснення платежів за міжнародними операціями та продаються на головних валютних ринках світу і дозволяються для здійснення інвестицій в Україну, та банківські метали;
- Б) вільно конвертовані валюти, які широко не використовуються для здійснення платежів за міжнародними операціями та не продаються на головних валютних ринках світу;
- В) неконвертовані валюти;
- Г) усі відповіді правильні.

5. Уповноважені банки мають право здійснювати валютні операції на умовах «форвард» для хеджування ризиків зміни курсу іноземної валюти щодо іншої іноземної валюти за умови, що обидві валюти є іноземними:

- А) 1-ї групи Класифікатора іноземних валют;
- Б) 2-ї групи Класифікатора іноземних валют;
- В) 3-ї групи Класифікатора іноземних валют;
- Г) жодної правильної відповіді.

6. Оформлення кореспондентських відносин банків із взаємним відкриттям рахунків як на одно-, так і на двосторонній основі – це:

- А) А-кореспонденти;
- Б) Б-кореспонденти;
- В) Ностро;
- Г) Лоро.

7. Ризик дострокового вилучення валютних депозитів у ситуації тимчасового стрімкого зростання курсу іноземної валюти називається:

- А) операційним;
- Б) економічним;
- В) трансляційним;
- Г) валютно-депозитним.

8. Ліміт загальної відкритої валютної позиції банку повинен складати:

- А) не більше 30%;
- Б) не більше 5%;
- В) не більше 15%;
- Г) жодної правильної відповіді.

9. Рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у третій кредитній установі, – це:

- А) Ностро;
- Б) Лоро;
- В) Востро;
- Г) жодної правильної відповіді.

10. Ризик, пов'язаний з торговельними операціями, а також з грошовими угодами з фінансового інвестування та дивідендних платежів або отримання коштів в іноземній валюті у майбутньому, – це:

- А) економічний валютний ризик;
- Б) трансляційний валютний ризик;

- В) валютно-депозитний ризик;
- Г) операційний валютний ризик.

Варіант 2

1. Рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у вітчизняному банку, – це:

- А) Ностро;
- Б) Лоро;
- В) Востро;
- Г) жодної правильної відповіді.

2. Які операції здійснюються з кореспондентського рахунку банку?

- А) платежі за дорученням клієнтів банків-нерезидентів;
- Б) міжбанківські операції;
- В) перерахування за неторговельними операціями згідно з чинним законодавством України;
- Г) усі відповіді правильні.

3. Які основні напрямки прогнозування трендів валютних курсів сформувала світова банківська практика?

- А) фундаментальний та технічний аналіз валютного ринку;
- Б) основний та допоміжний аналіз валютного ринку;
- В) фундаментальний та порівняльний аналіз валютного ринку;
- Г) операційний та технічний аналіз валютного ринку.

4. Який ідентифікатор не береться до уваги при здійсненні фундаментального аналізу валютного ринку?

- А) рівень безробіття;
- Б) інфляція;
- В) рівень прибутковості банків;
- Г) платіжний баланс.

5. Технічний аналіз валютного ринку базується на прогнозуванні валютного курсу на основі використання...аналізу наявних факторів:

- А) кількісного;
- Б) якісного;

- В) порівняльного;
- Г) аналітичного.

6. Різниця залишків коштів в іноземних валютах, які формують кількісно незбіжні зобов'язання (пасивів) і вимог (активів) для учасників валютного ринку, - це:

- А) закрита валютна позиція;
- Б) валютна позиція;
- В) коротка відкрита валютна позиція;
- Г) довга відкрита валютна позиція.

7. Яка форма аналізу базується на використанні кількісних оцінок динаміки валютного курсу з урахуванням певних факторів, що на нього впливають?

- А) математична форма;
- Б) графічна форма;
- В) статистична форма;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. Ризик, пов'язаний з можливістю втрати доходів за майбутніми контрактами через зміну загального економічного стану як країн-партнерів, так і країн, де розміщений комерційний банк, називається:

- А) економічний валютний ризик;
- Б) валютно-трансляційний ризик;
- В) валютно-депозитний ризик;
- Г) валютно-операційний ризик.

9. Перевищення вимог (активів) в іноземній валюті над зобов'язаннями (пасивами) в цій же іноземній валюті - це:

- А) довга відкрита валютна позиція;
- Б) відкрита валютна позиція;
- В) коротка відкрита валютна позиція;
- Г) закрита валютна позиція.

10. Ризик, що пов'язаний з переоцінюванням активів, пасивів і прибутків у національну валюту, а також може виникати під час експорту чи імпорту інвестицій, називається:

- А) операційним;
- Б) економічним;
- В) трансляційним;
- Г) валютно-депозитним.

Варіант 3

1. Ризик, який пов'язує із можливістю втрати доходів за майбутніми контрактами через зміну загального економічного стану і країн-партнерів, і країн, де розташований банк, називається:

- А) операційним;
- Б) економічним;
- В) трансляційним;
- Г) валютно-депозитним.

2. Ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку повинен складати:

- А) не більше 10%;
- Б) не більше 30%;
- В) не більше 15%;
- Г) жодної правильної відповіді.

3. Рахунок Лоро - це:

- А) кореспондентський рахунок, відкритий на ім'я банку в закордонному банку-кореспонденті;
- Б) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у вітчизняному банку;
- В) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у третій кредитній установі;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Валютна інтервенція — це:

- А) втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою впливу на курс національної валюти за допомогою купівлі-продажу іноземної валюти;
- Б) різновид валютної операції комерційних банків;

- В) валютна операція, що здійснюється між уповноваженими банками та уповноваженими фінансово-кредитними установами;
- Г) жодної правильної відповіді.

5. Суб'єкти міжбанківського валютного ринку України:

- А) Національний банк України та його уповноважені підрозділи;
- Б) Національний банк України, уповноважені банки, уповноважені кредитно-фінансові установи, валютні біржі;
- В) резиденти та нерезиденти, які здійснюють операції через уповноважені банки в установленому НБУ порядку;
- Г) усі відповіді правильні.

6. Різниця залишків коштів в іноземних валютах, які формують кількісно незбіжні зобов'язання (пасивів) і вимог (активів) для учасників валютного ринку, - це:

- А) відкрита валютна позиція;
- Б) закрита валютна позиція;
- В) коротка відкрита валютна позиція;
- Г) довга відкрита валютна позиція.

7. Немає таких типів чартів-графіків для аналізу зміни валютних курсів:

- А) лінійний графік;
- Б) пряmolінійний графік;
- В) графік відрізків;
- Г) японські свічки.

8. Яка форма аналізу валютного ринку базується на використанні різних таблиць, графіків, схем і діаграм, що відображають величину і рівень стабільності валютного курсу за досліджуваний період?

- А) математична форма;
- Б) графічна форма;
- В) статистична форма;
- Г) жодної правильної відповіді.

9. Ризик, пов'язаний з торговельними операціями, а також з грошовими угодами з фінансового інвестування та дивідендних платежів або отримання коштів в іноземній валюті у майбутньому, називається:

- А) операційним;
- Б) економічним;
- В) трансляційним;
- Г) валютно-депозитним.

10. Рахунок Ностро - це:

- А) кореспондентський рахунок, відкритий на ім'я банку в закордонному банку-кореспонденті;
- Б) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у вітчизняному банку;
- В) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у третій кредитній установі;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 4

1. На міжбанківському валютному ринку України заборонено здійснювати обмін іноземної валюти:

- А) 1-ї групи Класифікатора іноземних валют на іноземну валюту 3-ї групи Класифікатора;
- Б) іноземної валюти 3-ї групи Класифікатора іноземних валют на іноземну валюту 1-ї групи Класифікатора;
- В) 2-ї групи Класифікатора іноземних валют на іноземну валюту 4-ї групи Класифікатора;
- Г) правильні відповіді А) і Б).

2. Банки мають право здійснювати торгівлю іноземною валютою за договірним обмінним курсом за кожною операцією, а також отримувати _____ за здійснення торгівлі безготівковою іноземною валютою винятково у гривнях:

- А) комісійну винагороду;
- Б) гонорар;

- В) відсоток;
- Г) жодної правильної відповіді.

3. Кореспондентський рахунок, відкритий на ім'я банку в закордонному банку-кореспонденті, – це рахунок:

- А) Лоро;
- Б) Востро;
- В) Ностро;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Відкрита валютна позиція, це коли:

- А) вимоги дорівнюють зобов'язанням банку за кожною іноземною валютою;
- Б) вимоги перевищують зобов'язання банку за кожною іноземною валютою;
- В) кількість готівкової валюти перевищує безготівкову окремо за кожною валютою;
- Г) вимоги не перевищують зобов'язання банку за кожною іноземною валютою.

5. На відкритий кореспондентський рахунок банку-нерезидента в іноземній валюті зараховуються кошти, що надходять:

- А) на користь нерезидентів;
- Б) на користь самого банку-нерезидента;
- В) за міжбанківськими операціями;
- Г) усі відповіді правильні.

6. Головні макроекономічні індикатори, що беруться до уваги при здійсненні фундаментального аналізу валютного ринку, такі:

- А) рівень безробіття;
- Б) валовий національний продукт;
- В) інфляція;
- Г) усі відповіді правильні.

7. Стан платіжного балансу країни впливає на валютний

курс її грошової одиниці залежно від наявності:

- А) активного чи пасивного сальдо;
- Б) дефіциту чи профіциту;
- В) розміру зовнішнього боргу;
- Г) усі відповіді правильні.

8. Можливість грошових утрат суб'єктів валютного ринку через коливання валютних курсів – це:

- А) процентний ризик;
- Б) банківський ризик;
- В) валютний ризик;
- Г) жодної правильної відповіді.

9. Оформлення кореспондентських відносин банків без відкриття рахунків – це:

- А) А-кореспонденти;
- Б) Б-кореспонденти;
- В) Ностро;
- Г) Лоро.

10. Рахунок Востро - це:

- А) кореспондентський рахунок, відкритий на ім'я банку в закордонному банку-кореспонденті;
- Б) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у вітчизняному банку;
- В) рахунок закордонного банку-кореспондента, відкритий у третій кредитній установі;
- Г) жодної правильної відповіді.

Тема 15. Операції із надання банківських послуг

- 15.1 Узагальнена характеристика банківських послуг
- 15.2 Банківські гарантії та поручительства
- 15.3 Посередницько-консультаційні та інформаційні банківські послуги
- 15.4 Трастові послуги банків
- 15.5 Банківські операції з дорогоцінними металами
- 15.6 Факторингові та форфейтингові банківські послуги
- 15.7 Дистанційний інтернет-банкінг

Завдання для самоперевірки знань

1. Розкрийте суть термінів «банківська послуга» і «банківський продукт».
2. Охарактеризуйте різні групи банківських послуг.
3. Визначте характерні особливості банківських послуг.
4. Які відмітності гарантії та поруки банків?
5. Опишіть суть і різновиди посередницьких послуг банків.
6. Які є консультаційні банківські послуги?
7. У чому суть інформаційних банківських послуг?
8. Проаналізуйте механізм здійснення трастових послуг банків.
9. Охарактеризуйте особливості банківських послуг із зберігання цінностей.
10. Які різновиди операцій із дорогоцінними металами здійснюють банки?
11. Назвіть переваги факторингових послуг банків для усіх його учасників.
12. Поясніть суть банківського форфейтингу?
13. Охарактеризуйте різновиди дистанційного банкінгу в нинішніх умовах.
14. Які переваги і недоліки сучасного інтернет-банкінгу?

При розв'язуванні практичних ситуацій цієї теми варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Для визначення вартості партії золота (іншого дорогоцінного металу) у стандартних злитках у гривнях потрібно:

- 1) визначити кількість золота (іншого дорогоцінного металу) в партії:

$$\text{➤ } K_z = V_z / P_z, \text{ де} \quad (15.1)$$

K_z - кількість золота (іншого дорогоцінного металу) в партії;

V_z - вага партії золота у лігатурі;

P_z - проба золота.

- 2) визначити кількість тройських унцій в партії:

$$\text{➤ } K_{ту} = K_z / V_{1ту}, \text{ де} \quad (15.2)$$

$K_{ту}$ - кількість тройських унцій в партії золота;

$V_{1ту}$ - вага однієї тройської унції.

- 3) розрахувати вартість партії золота (іншого дорогоцінного металу) у гривнях (іншого дорогоцінного металу)

$$\text{➤ } V_{пз} = K_{ту} * C_{1ту}, \text{ де} \quad (15.3)$$

$C_{1ту}$ - ціна однієї тройської унції золота (іншого дорогоцінного металу) на міжнародному ринку обчислена у гривнях.

2. Для визначення вартості партії алмазів у гривнях потрібно:

$$\text{➤ } V_{па} = V_a * V_{1ка}, \text{ де} \quad (15.4)$$

В_{па} - вартість партії алмазів;
В_а - вага партії алмазів із показань на терезах у каратах;
В_{1ка} - вартість 1 карата алмазів обчислена у гривнях.

3. Для визначення доходу банку від факторингових операцій і суми одержаної підприємством за факторингом, потрібно:

- 1) визначити середню дебіторську заборгованість підприємства за рік:

$$\text{➤ ДЗсер} = \text{СП} / \text{Одз}, \text{ де} \quad (15.5)$$

ДЗсер - середня дебіторська заборгованість підприємства за рік;

СП - сума поставки товарів підприємства;

Одз - оборотність дебіторської заборгованості.

- 2) визначити розмір резервних відрахувань:

$$\text{➤ РВ} = \text{ДЗсер} * \text{Ср}, \text{ де} \quad (15.6)$$

РВ – розмір резервних відрахувань;

Ср – ставка резервування.

- 3) визначити суму нарахованої комісійної винагороди:

$$\text{➤ КВ} = \text{ДЗсер} * \text{Скв}, \text{ де} \quad (15.7)$$

КВ - сума нарахованої комісійної винагороди за факторингові послуги банку;

Скв - ставка комісійної винагороди банку.

- 4) визначити суми нарахованих процентів за факторинговим кредитом:

$$\text{➤ Пфк} = (\text{ДЗсер} - \text{РВ}) * \text{Вфк} * \text{Тфк}, \text{ де} \quad (15.8)$$

Пфк - сума нарахованих процентів за факторинговим кредитом;
Вфк – відсоткова ставка за факторинговим кредитом;
Тфк – термін факторингового кредиту (кількість днів у році розподілена на оборотність дебіторської заборгованості).

- 5) *визначити суму, яка перераховується на рахунок підприємства-позичальника:*

$$\text{Сф} = \text{ДЗсер} - \text{РВ} - \text{Пфк} - \text{КВ}, \text{ де} \quad (15.9)$$

Сф - сума факторингової операції, яка перераховується на рахунок підприємства-позичальника.

- б) *обчислити дохід банку від здійснення факторингової операції:*

$$\text{Дфк} = \text{Пфк} + \text{КВ}, \text{ де} \quad (15.10)$$

Дфк – дохід банку від надання факторингового кредиту.

Практична ситуація №1

Обчисліть ціну однієї тройської унції золотого злитка проби 999,4, якщо ринкова ціна золота на Лондонському ринку дорогоцінних металів складає 423 дол. США за 1 тройську унцію.

Практична ситуація №2

Розрахуйте вартість партії золота у стандартних злитках у гривнях, враховуючи, що вона має вагу у лігатурі 30 кг. Проба золота 999,5. Ціна золота на міжнародному ринку складає 442 дол. США за одну тройську унцію (31,1034807 г). Курс долара США до гривні - 38,93 грн.

Практична ситуація №3

Обчисліть вартість партії алмазів у гривнях, якщо при її зважуванні показання терезів складає 375 карат. Вартість 1 карата алмазів складає 873 дол. США. Курс долара США до гривні складає 39,86 грн.

Практична ситуація №4

Розрахуйте вартість послуг факторингового відділу банку, наданих підприємству, якщо відомо, що він виставив рахунок за відвантажену продукцію на суму 250 тис. грн. Термін нормального документообігу складає 105 днів, процентна ставка за факторинговий кредит підвищена на 2 відсоткові пункти при середній банківській кредитній ставці 19% річних. Комісійна винагорода банку за обслуговування дебіторської заборгованості підприємства складає 0,25%.

Практична ситуація №5

Підприємство виконує поставку товарів на суму 25 млн грн., оборотність цієї дебіторської заборгованості підприємства складає 18 разів на рік. З метою прискорення погашення дебіторської заборгованості підприємство передало її у факторинговий відділ банку на таких умовах:

- ставка резервування — 12%;
- комісійна винагорода банку — 0,7 %;
- процентна ставка банку за факторинговим кредитом — 28%.

Обчисліть суму, яку одержить підприємство за цією операцією і розмір доходу банку від факторингової операції.

Тестові завдання до теми 15

Варіант 1

1. Залежно від руху матеріального продукту банківські послуги поділяють на:

- А) послуги, пов'язані з обслуговуванням клієнтів у відділеннях;
- Б) послуги, пов'язані з рухом матеріального продукту (розрахунково-касове обслуговування);
- В) чисті послуги (консультаційні);
- Г) правильні відповіді Б і В.

2. Послуги банку, що полягають у зобов'язанні банку виплатити суму боргу свого клієнта, якщо останній не зможе виконати свої зобов'язання, – це:

- А) гарантійні послуги;
- Б) посередницькі послуги;
- В) консультаційні послуги;
- Г) страхові послуги.

3. Які з наведених нижче послуг належать до банківських посередницьких послуг?

- А) посередництво в отриманні позики;
- Б) посередництво в операціях з цінними паперами;
- В) посередництво у валютних операціях;
- Г) усі відповіді правильні.

4. Діяльність, пов'язана з доведенням інформаційної продукції до споживачів задля задоволення їх інформаційних потреб, – це:

- А) маркетингові послуги;
- Б) інформаційні послуги;
- В) консультаційні послуги;
- Г) усі відповіді правильні.

5. Компанія з довірчого управління, яка здійснює довірче управління, – це:

- А) довіритель;
- Б) довірена особа;
- В) вигодонабувач;
- Г) брокер.

6. За спрямуванням трастові послуги банків розподіляються на:

- А) активні та пасивні;
- Б) платні та безоплатні;
- В) на користь фізичних осіб та юридичних осіб;
- Г) жодної правильної відповіді.

7. До нетрадиційних для банків України операцій і послуг можна, зокрема, віднести:

- А) лізинг, факторинг, форфейтинг;
- Б) довірчі (трастові) послуги, операції з дорогоцінними металами, гарантійні, посередницькі;
- В) консультаційні та інформаційні послуги;
- Г) усі відповіді правильні.

8. Які ознаки притаманні банківським послугам?

- А) для надання банківських послуг банкам не потрібні додаткові ресурси;
- Б) доходи від надання послуг банки одержують у вигляді комісійної винагороди;
- В) банківські послуги спрямовані на оптимальне забезпечення потреб клієнтів;
- Г) усі відповіді правильні.

9. Зазначена у довірчому договорі особа, окрім довірених осіб, яка отримує дохід за трастовим договором, - це:

- А) довірена особа;
- Б) довіритель;
- В) вигодонабувач;
- Г) жодної правильної відповіді.

10. У яких формах надаються банками послуги щодо зберігання цінностей?

- А) зберігання цінностей клієнтів у сховищі;
- Б) надання клієнтам сейфів у приміщенні банку;
- В) надання нічних сейфів клієнтам;
- Г) усі відповіді правильні.

Варіант 2

1. Банківські послуги поділяються на послуги юридичним і фізичним особам залежно від:

- А) контингенту споживачів;
- Б) потреб споживачів;
- В) потреб банку;
- Г) контингенту банку.

2. Гарантії повернення кредиту, гарантії відшкодування збитків, що випливають з невиконання клієнтом умов контракту, належать до:

- А) гарантійних послуг;
- Б) поруки;
- В) посередницьких послуг;
- Г) обслуговуючих послуг.

3. Кінцевий результат роботи банку, який спрямовується на забезпечення потреб банківських клієнтів і отримання прибутку банком, – це:

- А) банківський прибуток;
- Б) банківська рентабельність;
- В) банківська послуга;
- Г) банківський продукт.

4. Нетрадиційні банківські операції, або комісійні – це:

- А) різноманітні посередницькі операції, які виконуються банками за дорученням клієнтів і в результаті надання яких банки отримують дохід у вигляді комісії;
- Б) специфічні операції, які виконуються банками і в результаті надання яких банки отримують дохід у вигляді відсотків;
- В) різноманітні операції, які виконуються банками і в результаті надання яких банки отримують прибуток;
- Г) усі відповіді правильні.

5. Яка з наведених ознак притаманна банківським послугам?

- А) для надання банківських послуг банкам потрібні додаткові

ресурси;

Б) банки можуть надавати банківські послуги лише на міжнародному рівні;

В) доходи від надання послуг банки одержують у вигляді комісії;

Г) усі відповіді правильні.

6. Найрозповсюдженіші види банківських гарантій:

А) платіжні, належного виконання контракту, повернення авансу;

Б) тендерні та митні;

В) під проєкти, виставлення резервних акредитивів;

Г) усі відповіді правильні.

7. Банківські посередницькі операції - це:

А) посередництво в отриманні позики;

Б) посередництво в операціях із цінними паперами;

В) посередництво у валютних операціях;

Г) усі відповіді правильні.

8. Основними видами інформаційної діяльності банків є:

А) одержання інформації;

Б) використання і поширення інформації;

В) обігання інформації;

Г) усі відповіді правильні.

9. Що може бути предметом договору довічного управління?

А) певне підприємство, тобто цілий майновий комплекс;

Б) цінні папери;

В) рухоме та нерухоме майно;

Г) усі відповіді правильні.

10. Використання інформації банком – це:

А) набуття, купівля, нагромадження згідно законодавства документованої і публічної інформації про населення, юридичних осіб або держави;

Б) задоволення інформаційних потреб юридичних і фізичних осіб;

В) розповсюдження, оприлюднення, реалізація в установленому законом порядку інформації;

Г) забезпечення належного стану інформації, її матеріальних носіїв.

Варіант 3

1. Залежно від відображення послуг у балансі банківські послуги поділяються на:

- А) іноземні та національні;
- Б) балансові та позабалансові;
- В) приватні та державні;
- Г) активні та пасивні.

2. Банківські послуги поділяються на платні та безкоштовні залежно від:

- А) оплати за надання послуг;
- Б) потреб споживачів;
- В) плати за обслуговування підприємців;
- Г) контингенту споживачів.

3. Послуги, які надають банки для клієнтів із питань економічного аналізу і бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності, аналізу платоспроможності господарських партнерів клієнта; організації емісії та вторинного обігу цінних паперів; вибору напрямів інвестування коштів тощо, – це:

- А) посередницькі послуги;
- Б) консультаційні послуги;
- В) гарантійні послуги;
- Г) розрахункові послуги.

4. Посередництво в отриманні клієнтом позички, операціях із цінними паперами, валютою, майном належать до:

- А) консультаційних послуг;
- Б) андеррайтингових послуг;
- В) посередницьких послуг;
- Г) гарантійних послуг.

5. Як розрізняють банківські послуги за суб'єктами – одержувачами банківських послуг?

- А) послуги, які надаються юридичним і фізичним особам;
- Б) послуги, які надаються приватним і бюджетним установам;
- В) послуги, які надаються резидентам і нерезидентам;
- Г) послуги, які надаються банківським агентам, брокерам.

6. Письмово закріплене одностороннє зобов'язання, згідно з яким гарант зобов'язується виконати бенефіціару-кредитору забезпечене банківською гарантією зобов'язання за умови його порушення принципалом-боржником, – це:

- А) поручительство;
- Б) хеджування;
- В) гарантія;
- Г) бенефіціарний договір.

7. Залежно від характеру розпорядження майном тратові послуги поділяються на:

- А) активні та пасивні;
- Б) прямі та посередницькі;
- В) основні та додаткові;
- Г) капітальні та розрахункові.

8. Які з наведених нижче варіантів відповідей належать до різновидів віддаленого банкінгу?

- А) телефонний;
- Б) комп'ютерний;
- В) відеобанкінг;
- Г) усі відповіді правильні.

9. До складу учасників ринку з дорогоцінними металами належать:

- А) виробники металу, професійні брокери, банківські агенти;
- Б) постачальники металу, професійні посередники, фінансові і промислові споживачі;
- В) професійні брокери, споживачі дорогоцінних металів, перекупщики;
- Г) споживачі металів, перекупщики, агенти і брокери.

10. Одержання інформації банками - це:

- А) набуття, купівля, нагромадження згідно із законодавством задокументованої та публічної інформації про населення, юридичних осіб або держави;
- Б) задоволення інформаційних потреб юридичних і фізичних осіб;
- В) розповсюдження, оприлюднення, реалізація у встановленому законом порядку інформації;
- Г) забезпечення належного стану інформації та її матеріальних носіїв.

Варіант 4

1. Для виконання яких операцій банку не потрібні додаткові ресурси?

- А) банківських послуг;
- Б) касових операцій;
- В) інвестиційних операцій;
- Г) кредитних операцій.

2. Банківські послуги умовно можна об'єднати в такі групи:

- А) гарантійні, посередницькі, консультаційні, трастові (довірчі);
- Б) активні, пасивні, посередницькі;
- В) розрахункові, касові, трастові;
- Г) інвестиційні, кредитні, гарантійні.

3. За можливістю обліку платних послуг і можливістю визначення розміру плати належать такі банківські послуги:

- А) послуги, розміри яких підлягають обліку (розрахунково-касові, кредитні, валютні);
- Б) послуги, аналоги яких є у відповідних тарифах (консультаційні);
- В) послуги, вартість яких не може бути встановлена об'єктивно (як правило, надаються банками в пакеті з платними товарними послугами).
- Г) усі відповіді правильні.

4. Послуги банку, у наданні яких бере участь третя сторона, яка виступає посередником між замовником і виконавцем, – це:

- А) гарантійні послуги;
- Б) консультаційні послуги;
- В) посередницькі послуги;
- Г) депозитні послуги.

5. Вид діяльності банків з управління майном, яке за домовленістю з клієнтом передається банку, – це:

- А) клірингові послуги;
- Б) трастові послуги;
- В) факторингові послуги;
- Г) консультаційні послуги.

6. Хто з перерахованих суб'єктів НЕ бере участі у трастовій угоді?

- А) довірена особа (траст);
- Б) довіритель;
- В) бенефіціар;
- Г) поручитель.

7. Банки надають підприємствам такі види агентських послуг:

- А) розпорядження активами, агентські операції, ліквідація підприємств;
- Б) обслуговування рахунків юридичних осіб, оформлення кредитів;
- В) обслуговування корпоративних клієнтів, оформлення депозитів;
- Г) усі відповіді правильні.

8. Мобільний банкінг – це:

- А) система цілодобового контролю за рухом коштів на картковому рахунку за допомогою SMS-повідомлень на мобільний телефон;
- Б) один із видів дистанційного банківського обслуговування, засобами якого доступ до рахунків та операцій за рахунками забезпечується в будь-який час та з будь-якого комп'ютера через інтернет;
- В) інтерактивне інформаційне середовище, яке функціонує за допомогою комп'ютерних систем і мобільних телефонів, дає змогу виконувати банківські операції;
- Г) система, заснована на двосторонній цифровій передачі телевізійного сигналу через інтернет-з'єднання за допомогою широкопasmового підключення.

9. За якими критеріями можна скласифікувати банківські послуги?

- А) за суб'єктами, за пов'язаністю з рухом матеріального продукту;
- Б) за обліком у балансі банку, за стягненням плати;
- В) за змістом та суб'єктним складом зобов'язання;
- Г) усі відповіді правильні.

10. Купівля-продаж золота в одному місці проти продажу (купівлі) золота в іншому за існування різниці цін на метал однакової якості у двох зазначених пунктах – це:

А) своп за місцезнаходженням металу (просторовий своп);

Б) своп за якістю металу;

В) операції типу спот з металом на різних територіях;

Г) своп у часі або фінансовий своп.

Тема 16. Банківські технології та інформаційні системи в роботі банків

- 16.1. Інформаційні системи банківської діяльності, їх суть і різновиди
- 16.2. Структура банківської автоматизованої інформаційної системи
- 16.3. Автоматизація банківської діяльності в Україні

Завдання для самоперевірки знань

- 1. Визначте суть термінів «інформаційна система» й «автоматизована банківська система».
- 2. Які є різновиди автоматизованих банківських систем?
- 3. Опишіть структуру банківської автоматизованої інформаційної системи.
- 4. Визначте суть забезпечуючих підсистем у банківській автоматизованій інформаційній системі.
- 5. Охарактеризуйте структуру функціональної складової банківської автоматизованої інформаційної системи.
- 6. Проаналізуйте еволюцію автоматизації банківської діяльності на рівні НБУ.
- 7. Які головні функції підсистеми «Клієнт-банк»?
- 8. Яке значення та механізм роботи SWIFT у діяльності банків?

Тестові завдання до теми 16

Варіант 1

- 1. Сукупність організаційних і технічних засобів, які використовуються для збереження й обробки інформації з метою задоволення інформаційних потреб користувачів, – це:
 - А) банківська технологія;
 - Б) інформаційна система;
 - В) платіжна система банку;
 - Г) інформація.

2. Сукупність відомостей про об'єкти, факти, події й ідеї, які мають певне значення та які можна створювати, передавати, зберігати, відшукувати, приймати, обробляти, розмножувати, знищувати тощо, - це:

- А) інформаційна технологія;
- Б) інформація;
- В) автоматизовані інформаційні системами управління;
- Г) база даних.

3. Підвищення якості управління, забезпечення працівників потрібною інформацією, для ефективнішого виконання ними власних функцій, – основна мета:

- А) програмно-інформаційного відділу банку;
- Б) функціонування інформаційних систем різноманітних об'єктів і рівнів економічної системи;
- В) управління банківських установ;
- Г) функціонування технологічних банківських систем.

4. Організаційно-технічна система, у якій відбувається технологія обробки інформації із застосуванням технічних і програмних засобів, - це:

- А) банківська система баз даних;
- Б) платіжна система;
- В) інформаційна (автоматизована) система;
- Г) технологічна система.

5. Система, яка працює на базі ЕОМ, комп'ютерів та інших технічних засобів, які виконують збір, реєстрацію, передачу, обробку, збереження й актуалізацію даних для виконання завдань при управлінні банківською діяльністю, – це:

- А) інформаційно-аналітична система банку;
- Б) автоматизована банківська система;
- В) інформаційно-технологічна система банку;
- Г) дистанційний банкінг.

6. Технології перетворення вихідних даних у результативну інформацію:

- А) банківські технології;

- Б) інформаційні технології;
- В) інноваційні технології;
- Г) аналітичні алгоритми.

7. Допомагають банкам та іншим фінансовим установам удосконалити взаємовідносини із клієнтами, отримати нові механізми і засоби для одержання прибутку:

- А) сек'юритизація активів;
- Б) нові інформаційні технології;
- В) забалансове фінансування;
- Г) інформаційно-аналітичне обслуговування.

8. Файл/серверні системи, які зорієнтовані на використання персональних комп'ютерів, функціонують у локальній мережі та працюють у середовищі різноманітних систем автоматизації баз даних, - це:

- А) інформаційна система банку;
- Б) автоматизована банківська система;
- В) банківська аналітична система;
- Г) технологічна система банку.

9. Яка складова банківської автоматизованої інформаційної системи містить сукупність функціонально-спеціалізованих автоматизованих робочих місць, що включають комплекс оперативно-розрахункових операцій банку:

- А) забезпечуюча підсистема;
- Б) функціональна підсистема;
- В) система обробки даних;
- Г) система оперативної обробки трансакцій.

10. Збір, видача, нагромадження, збереження й обробка великих обсягів інформації – це головні функції:

- А) функціональної підсистеми;
- Б) забезпечуючої підсистеми;
- В) системи обробки даних;
- Г) банківської автоматизованої інформаційної системи.

Варіант 2

1. Державна платіжна система, яка об'єднує у єдиний інформаційний простір усі банки України засобами електронної пошти, – це:

- А) Національна система масових електронних платежів;
- Б) Національна платіжна система ПРОСТІР;
- В) Система електронних платежів (СЕП);
- Г) внутрішньодержавна платіжна система.

2. Центр оброблення системи електронних платежів (ЦОСЕП) розміщений у:

- А) технологічному ядрі інформаційної системи банку;
- Б) автоматизованому робочому місці учасника СЕП;
- В) Національному банку України;
- Г) автоматизованій системі банку.

3. У діяльності банків «брутто»-розрахунки – це:

- А) взаємозалік міжбанківських вимог;
- Б) розрахунки, які виконуються на валовій основі;
- В) розрахунки, що здійснюються на чистій основі;
- Г) залік взаємних вимог і зобов'язань між банками.

4. АРМ-СЕП - це:

- А) автоматизоване робоче місце клієнта банку;
- Б) автоматизоване робоче місце учасника СЕП;
- В) самообслуговуюча система клієнт-банку;
- Г) система електронних розрахунків клієнтів банку.

5. АРМ СЕП розміщена у:

- А) банкоматах і автоматах самообслуговування клієнтів банку;
- Б) комерційному банку;
- В) Національному банку України;
- Г) системі клієнт-банк.

6. Система роздрібних платежів, у якій розрахунки за товари і послуги, одержання готівки й інші операції із

національною валютою здійснюються за допомогою електронних платіжних засобів – це:

- А) система міжбанківських розрахунків;
- Б) Національна платіжна система ПРОСТІР;
- В) система електронних платежів НБУ;
- Г) внутрішньодержавна платіжна система.

7. Набір взаємопов'язаних баз даних і програм для можливості доступу до них, - це:

- А) система управління базами даних;
- Б) платіжна система ПРОСТІР;
- В) система електронних платежів НБУ;
- Г) система клієнт – банк.

8. Одна з головних вимог до автоматизованих банківських систем така: «після введення документа АБС має забезпечувати його бухгалтерське проведення» тобто:

- А) функціональна повнота;
- Б) інформаційна цілісність;
- В) інтеграційна цілісність;
- Г) реальний масштаб часу.

9. Форма обслуговування клієнтів банками, яка побудована на застосуванні інформаційних технологій, які забезпечують клієнтам можливість дистанційного одержання фінансової інформації та управління своїми рахунками, - це:

- А) система управління базами даних;
- Б) система клієнт – банк;
- В) платіжна система ПРОСТІР;
- Г) внутрішньобанківська платіжна система.

10. Однією із головних вимог до АБС є те, що: «АБС має бути захищена як усередині від можливих зловживань співробітниками банку, так і зовні від різних спроб розкриття банківської таємниці та махінацій», - це:

- А) функціональна повнота;
- Б) інтегрованість системи;
- В) інформаційна цілісність;
- Г) безпека та захищеність системи.

Варіант 3

1. Інформація в електронному вигляді задля обміну між абонентами та користувачами системи електронної пошти, а також для застосування у програмно-технічних комплексах і яка має визначений формат, - це:

- А) електронне повідомлення;
- Б) користувач системи електронної пошти;
- В) електронна скринька;
- Г) алгоритм електронної пошти.

2. Адміністративно-технологічна, програмно-технічна система закритого типу, яка забезпечує електронний обмін даними у банківській системі України, - це:

- А) система дистанційного управління рахунками;
- Б) електронна пошта НБУ;
- В) система клієнт – банк;
- Г) система електронних платежів НБУ.

3. Надання можливості клієнту здійснювати платежі з власного поточного рахунку в банку, не відвідуючи при цьому відділення банку, є головною функцією - це:

- А) платіжної системи ПРОСТІР;
- Б) системи електронної пошти Національного банку України;
- В) системи клієнт-банк;
- Г) система електронних платежів НБУ.

4. Процедура встановлення належності користувачу інформації у системі пред'явленого ним ідентифікатора:

- А) акцептування;
- Б) ідентифікація;
- В) автентифікація;
- Г) авторизація.

5. Програмно-технічний комплекс, що надає змогу клієнту банку керувати власними розрахунками зі свого комп'ютера чи іншого технічного засобу, – це:

- А) сервісний блок банку;

- Б) платіжна система ПРОСТІР;
- В) система клієнт-банк;
- Г) банківський автомат самообслуговування.

6. Управління рівнями та засобами доступу до відповідного захищеного ресурсу (фізично і технологічно) за допомогою ідентифікатора і пароля користувача чи надання відповідних повноважень на здійснення певних дій у системі обробки даних, - це:

- А) акцептування;
- Б) авторизація;
- В) автентифікація;
- Г) ідентифікація.

7. Варіант віддаленого доступу до власних поточних рахунків клієнтів – забезпечення можливості управляти своїми поточними рахунками з будь-якого комп'ютера, який під'єднаний до мережі інтернет, - це:

- А) банківський автомат самообслуговування;
- Б) система клієнт-банк;
- В) інтернет-клієнт-банк;
- Г) локальний клієнт-банк.

8. Варіант віддаленого доступу клієнтів до власних поточних рахунків – можливість доступу зі спеціально встановленого робочого місця в операційному залі банку - це:

- А) банківський автомат самообслуговування;
- Б) система клієнт-банк;
- В) інтернет-клієнт-банк;
- Г) локальний клієнт-банк.

9. Головною метою функціонування інформаційних систем різних об'єктів і рівнів економічної системи є:

- А) збір даних і формування бази даних про об'єкти економічної системи;
- Б) забезпечення інформацією персоналу й інших користувачів для досягнення їх власних цілей;
- В) підвищення якості управління, забезпечення спеціалістів

необхідною інформацією для виконання своїх функцій;
Г) обробка та накопичення інформації для підготовки і прийняття ефективних управлінських рішень.

10. SWIFT – це:

- А) система міжбанківських переказів;
- Б) міжнародна фінансова телекомунікаційна мережа;
- В) шведська система міжбанківських розрахунків;
- Г) система дистанційного обслуговування клієнтів.

Варіант 4

1. Компонента системи обробки даних в інформаційній системі, що є комплексом апаратно-технічних засобів обчислювальної техніки та телекомунікаційного обладнання задля збору, обробки й обміну інформацією із користувачами, – це підсистема:

- А) програмного забезпечення;
- Б) технічного забезпечення;
- В) інформаційного забезпечення;
- Г) організаційно-правового забезпечення.

2. Компонента системи обробки даних в інформаційній системі, що є сукупністю типових форм первинних документів і форм звітності, систем класифікації і кодування інформації, файлів даних, які складають базу даних і використовуються для автоматизованого розв'язання задач у банківській діяльності, – це підсистема:

- А) технічного забезпечення;
- Б) програмного забезпечення;
- В) інформаційного забезпечення;
- Г) організаційно-правового забезпечення.

3. Переказ коштів між банками у безготівковій формі, зумовлений необхідністю виконання платежів клієнтів чи власних зобов'язань банків, - це:

- А) система електронних платежів Національного банку України;

- Б) міжбанківський переказ у СЕП у файлового режимі;
- В) міжбанківський переказ коштів;
- Г) міжбанківський переказ у СЕП у режимі реального часу.

4. Сукупність вхідних повідомлень – документів і файлів, які надходять від клієнтів цього банку, інших комерційних банків, державних органів, різних юридичних і фізичних осіб, – це:

- А) сховище даних;
- Б) внутрішня інформаційна база;
- В) зовнішня інформаційна база;
- Г) база (банк) даних.

5. Сукупність даних на машинних носіях, які використовуються для виконання завдань з обліку та контролю розрахунково-касових операцій, містить у собі файли з довідковою, оперативною й архівною інформацією, - це:

- А) сховище даних;
- Б) внутрішня інформаційна база;
- В) зовнішня інформаційна база;
- Г) база (банк) даних.

6. Компонента системи обробки даних в інформаційній системі, що є сукупністю нормативно-правових актів, інструктивних і методичних матеріалів, які встановлюють технологію функціонування АБС і права й обов'язки персоналу, що обслуговує АБС, - це підсистема:

- А) технічного забезпечення;
- Б) математичного забезпечення;
- В) інформаційного забезпечення;
- Г) організаційно-правового забезпечення.

7. До функціональної підсистеми управління розрахунками банку відносять:

- А) система клієнт-банку, операційний день банку;
- Б) щоденний оборотно-сальдовий баланс банку;

- В) бухгалтерська статистична звітність банку, облік міжбанківських електронних платежів;
- Г) усі відповіді правильні.

8. Система «Клієнт-банк» має виконувати такі основні функції:

- А) підтримка ведення баз даних нормативно-довідкової інформації;
- Б) забезпечення зв'язку віддаленого робочого місця клієнта з банком, приймати сформовані банком документи: квитанції по документах, виписки з розрахункових рахунків, файли змін, сформовані в банку для клієнта;
- В) забезпечення комплексного захисту інформації, яка циркулює у мережах передачі даних, від несанкціонованого доступу за допомогою аутентифікації та криптографічного захисту;
- Г) усі відповіді правильні.

9. Міжнародна фінансова телекомунікаційна мережа SWIFT:

- А) належить до транспортних систем, бо забезпечує тільки передачу і доставку повідомлень учасникам системи;
- Б) не виконує розрахункових операцій, пов'язаних із їх бухгалтерськими проведеннями;
- В) використовує структуровані повідомлення, кожне з яких призначене для виконання відповідної фінансової операції
- Г) усі відповіді правильні.

10. Сучасна банківська інформаційна система складається із:

- А) зовнішньої та внутрішньої інформаційної системи;
- Б) забезпечуючих і функціональних підсистем;
- В) бази даних, сховища даних, системи оперативної обробки транзакцій і системи побудови сховища даних;
- Г) СЕП НБУ, системи клієнт-банк, національної системи масових електронних платежів.

Тема 17. Використання Internet-технологій у діяльності банків

17.1. Платіжні системи Internet

17.2. Кредитні Internet-системи

17.3. Гарантування безпеки електронних документів та електронних платежів

Завдання для самоперевірки знань

1. Охарактеризуйте суть платіжної системи Internet та її різновидів.
2. Які головні умови здійснення платежів у системі електронної комерції?
3. Назвіть платіжні системи, які використовуються в Україні при платежах через інтернет.
4. Визначте основних учасників кредитних інтернет-систем.
5. Проаналізуйте головні різновиди загроз в інформаційній діяльності банківських установ.
6. Опишіть основні форми засобів захисту інформації у баках.

Тестові завдання до теми 17

Варіант 1

1. Здійснення операцій із випуску електронних платіжних засобів відповідної платіжної системи – це:

- А) аутентифікація;
- Б) еквайринг електронних платіжних засобів;
- В) емісія електронних платіжних засобів;
- Г) ідентифікація.

2. Банк, який підписує угоду з підприємствами торгівлі та побуту на обслуговування карток, виконує первинну обробку трансакцій і проводить із торговцями весь спектр операцій із картками, – це:

- А) банк-власники карток;
- Б) банк-емітент;
- В) банк-еквайр;
- Г) процесинговий центр.

3. Процедура одержання дозволу на здійснення операції із використанням платіжних карток – це:

- А) ідентифікація;
- Б) еквайринг;
- В) аутентифікація;
- Г) авторизація.

4. Розрахунковий банк платіжної системи - це:

- А) електронні компоненти, що є посередниками між іншими учасниками платіжної системи;
- Б) кредитна установа, яка здійснює взаємозаліки між учасниками платіжної системи за дорученням процесингового центру;
- В) установа, що забезпечує інформаційну і технологічну взаємодію між учасниками традиційної платіжної системи;
- Г) банк, який випускає картки і є гарантом виконання фінансових зобов'язань клієнта.

5. Персоніфікація платіжних карток – це:

- А) обслуговування персональних платіжних карток клієнтів;
- Б) емісія VIP платіжних карток;
- В) нанесення на платіжну карту інформації про її держателя;
- Г) особисте вручення платіжних карток клієнтам.

6. За типом платіжної системи платіжні картки класифікують на:

- А) дебетові та кредитні;
- Б) особисті та корпоративні;
- В) віртуальні та пластикові;
- Г) локальні та міжнародні.

7. Один із різновидів дистанційного банківського обслуговування, засобами якого доступ до рахунків та операцій за рахунками забезпечується у будь-який час і з будь-якого технічного засобу через інтернет, - це:

- А) система клієнт-банк;
- Б) інформаційна автоматизована банківська система;
- В) інтернет-банкінг чи веб-банкінг;
- Г) автоматизована банківська система.

8. Сукупність організаційно-правових і техніко-технологічних методів і прийомів надання послуг банками своїм клієнтам на основі розпоряджень, які клієнт передає на відстані (через віддалений доступ), без відвідування відділення банку - це:

- А) внутрішньобанківська платіжна система;
- Б) дистанційне банківське обслуговування;
- В) система електронних платежів НБУ;
- Г) платіжна система ПРОСТІР.

9. Засоби, необхідні для зовнішнього захисту ЕОМ, території та об'єктів на базі обчислювальної техніки, які спеціально призначені для створення фізичних перешкод на можливих шляхах проникнення і доступу потенційних порушників до компонентів інформаційних систем та інформації, що захищаються, - це:

- А) апаратні засоби захисту;
- Б) фізичні засоби захисту;
- В) програмні засоби захисту;
- Г) адміністративні засоби захисту.

10. Імовірність понесення збитків, додаткових утрат чи недоодержання запланованих доходів унаслідок виникнення внутрішніх або зовнішніх подій щодо інформаційних систем банку та інших інформаційних ресурсів, які використовуються задля досягнення цілей банку, недостатності внутрішнього контролю чи помилкових внутрішніх процесів банку у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, - це:

- А) загрози захисту інформації;
- Б) інформаційна безпека;
- В) інформаційний ризик банку;
- Г) банківський ризик.

Варіант 2

1. Технологія надання банківських послуг на основі розпоряджень одержаних від клієнта віддалено через телефоні чи комп'ютерні мережі, без візиту у відділення банку - це:

- А) платіжна система банку;
- Б) дистанційне банківське обслуговування;
- В) локальна система клієнт-банк;
- Г) платіжна система НБУ.

2. Підтвердження факту, що особа має певну ідентичність та/або має право виконувати відповідні види діяльності, - це:

- А) верифікація;
- Б) ідентифікація;
- В) аутентифікація;
- Г) авторизація.

3. Банк, який випускає картки і є гарантом виконання фінансових зобов'язань клієнта, - це:

- А) банк-еквайр;
- Б) банк-емітент;
- В) банк платника;
- Г) банк постачальника.

4. Банк, який здійснює розрахунки з підприємствами, які приймають оплату від держателів платіжних карток за товари чи послуги або видають їм готівку, - це:

- А) еквайр;
- Б) емітент;
- В) банк-платника;
- Г) банк-покупця.

5. Група загроз безпеки автоматизованих банківських систем – несанкціонований доступ; порушення адресності та термінів інформаційного обміну; незаконне копіювання даних; маніпулювання даними; порушення технології обробки даних, - це загрози:

- А) програмно-технічні;

- Б) інформаційні;
- В) фізичні;
- Г) радіоелектронні.

6. Вид порушення безпеки автоматизованих банківських систем, який полягає в одержанні користувачем доступу до об'єкта, на який у нього немає санкціонованого дозволу адміністратора системи:

- А) порушення банківської таємниці;
- Б) несанкціонований доступ;
- В) неправильна установка програмних закладок;
- Г) неправильне розмежування прав доступу.

7. Методи захисту інформації в банку засновані на криптографічних перетвореннях даних, тобто на їх шифруванні, – це:

- А) програмно-апаратні засоби захисту;
- Б) апаратні засоби захисту;
- В) програмні засоби захисту;
- Г) криптографічні методи захисту.

8. Комплекс програмно-технічних засобів, які спрямовані на автоматизацію банківської діяльності, - це:

- А) програмно-технічні засоби захисту інформації;
- Б) інформаційна безпека банку;
- В) інформаційний ризик банку;
- Г) автоматизована система банку.

9. Платіжна система Internet – це:

- А) комплекс фінансових і технологічних засобів для обслуговування банківських карток певного типу;
- Б) система проведення розрахунків між фінансовими установами, бізнес-організаціями і інтернет-користувачами в процесі купівлі/продажу товарів і послуг через Internet;
- В) платіжна система, яка забезпечує інформаційну і технологічну взаємодію між учасниками традиційної платіжної системи;
- Г) жодної правильної відповіді.

10. У проведенні платежів через Internet за допомогою кредитних карток беруть участь:

- А) покупець, банк-емітент, продавець;
- Б) банк-еквайер, платіжна система Internet;
- В) традиційна платіжна система, розрахунковий банк, процесинговий центр платіжної системи;
- Г) усі відповіді правильні.

Варіант 3

1. Комплекс інформаційних послуг за рахунком клієнта і виконання операцій за рахунком на основі дистанційних розпоряджень клієнта - це:

- А) касове обслуговування;
- Б) розрахункове обслуговування;
- В) дистанційне обслуговування;
- Г) розрахунково-касове обслуговування.

2. Діяльність банку, що охоплює виконання розрахунків із підприємствами торгівлі (послуг) за операціями, які здійснюються із використанням платіжних карток через POS-термінали, і здійснення операцій по видачі готівки держателям банківських карток, що не є клієнтами кредитної організації, - це:

- А) авторизація;
- Б) аутентифікація;
- В) еквайринг;
- Г) ідентифікація.

3. Група загроз безпеки автоматизованих банківських систем – вплив на персонал; знищення чи руйнування засобів обробки і зв'язку; постачання «заражених» компонент інформаційних систем, викрадення програмних, апаратних ключів і засобів криптографії, - це:

- А) інформаційні;
- Б) програмно-технічні;
- В) фізичні;
- Г) радіоелектронні.

4. Програмно-технічні засоби, які забезпечують захист електронних документів від несанкціонованих дій щодо ознайомлення з їх змістом, модифікації чи викривлення, - це:

- А) авторизація інформаційної системи банку;
- Б) інформаційна безпека;
- В) засоби захисту інформації;
- Г) електронно-цифрові підписи та паролі.

5. Система здійснення розрахунків між фінансовими установами, бізнес-організаціями й інтернет-користувачами у процесі купівлі та продажу товарів і послуг через інтернет, - це:

- А) система електронних платежів НБУ;
- Б) платіжна система інтернет;
- В) система клієнт-банк;
- Г) національна платіжна система НБУ.

6. Адміністративно-організаційними заходами захисту банківської інформації є:

- А) розробка чіткої технології обробки інформації в автоматизованій банківській системі та контроль за її дотриманням;
- Б) організація захисту від установлення прослуховуючої апаратури в приміщеннях інформаційних служб;
- В) ретельний відбір персоналу;
- Г) усі відповіді правильні.

7. Різні електронні, електронно-механічні та інші пристрої, які вмонтовуються у серійні блоки електронних систем обробки і передачі даних задля внутрішнього захисту засобів обчислювальної техніки: терміналів, пристроїв введення та виведення даних, процесорів, ліній зв'язку, – це:

- А) програмно-апаратні засоби захисту;
- Б) апаратні засоби захисту;
- В) програмні засоби захисту;
- Г) криптографічні методи захисту.

8. Основними умовами здійснення платежів в електронній комерції є:

- А) конфіденційність і аутентифікація;
- Б) збереження цілісності інформації і багатоваріантність засобів оплати;
- В) авторизація, гарантія ризиків продавця, мінімізація плати за транзакцію;
- Г) усі відповіді правильні.

9. Усі платіжні Internet-системи за наявною схемою платежів можна поділити на:

- А) індивідуальні та корпоративні;
- Б) системи на основі кредитних карток та системи на основі смарт-карток;
- В) дебетові та кредитні;
- Г) інтернет-банкінг та мобільний банкінг.

10. Процесинговий центр платіжної системи – це:

- А) комплекс фінансових і технологічних засобів для обслуговування банківських карток певного типу;
- Б) електронні компоненти, що є посередниками між іншими учасниками платіжної системи;
- В) кредитна установа, яка здійснює взаємозаліки між учасниками платіжної системи;
- Г) установа, що забезпечує інформаційну і технологічну взаємодію між учасниками традиційної платіжної системи.

Варіант 4

1. Група загроз безпеки автоматизованих банківських систем – неправильне розмежування прав доступу, невиконання законодавчо-нормативних актів - це загрози:

- А) інформаційні;
- Б) фізичні;
- В) програмно-технічні;
- Г) організаційно-правові.

2. Перевірка ідентифікатора користувача перед його допуском до інформаційних ресурсів системи – це:

- А) верифікація;
- Б) аутентифікація;
- В) ідентифікація;
- Г) авторизація.

3. Багаторівневий комплекс організаційних заходів банку, програмних і технічних засобів, які забезпечують захист інформації від випадкових і навмисних загроз, у результаті здійснення яких можливе порушення сервісів безпеки, - це:

- А) служба охорони банку;
- Б) інформаційна безпека банку;
- В) засоби захисту інформації банку;
- Г) банківська інкасація.

4. Сервери електронної комерції, на яких утворені та підтримуються каталоги товарів і послуг, приймаються замовлення клієнтів на купівлю, – це:

- А) покупці;
- Б) банки-еквайри;
- В) продавці;
- Г) процесингові центри.

5. Заборона несанкціонованого доступу і захист цілісності програмного забезпечення реалізуються шляхом:

- А) ідентифікації суб'єктів (користувачів, обслуговуючого персоналу) і об'єктів (ресурсів) системи; аутентифікації суб'єкта по наданому ним ідентифікатору;
- Б) перевірки повноважень, яка полягає в перевірці дозволу на певні види робіт;
- В) реєстрації (протоколювання) при звертаннях до заборонених ресурсів; реєстрації спроб несанкціонованого доступу;
- Г) усі відповіді правильні.

6. В Україні при платежах через інтернет використовуються:

- А) системи на основі кредитних карток;

- Б) системи на основі смарт-карток;
- В) системи інтернет-банкінгу;
- Г) усі відповіді правильні.

7. Платіжна система Internet охоплює:

- А) комплекс фінансових і технологічних засобів для обслуговування банківських карток певного типу;
- Б) сервери електронної комерції, на яких створені й підтримуються каталоги товарів і послуг і приймаються замовлення клієнтів на купівлю;
- В) електронні компоненти, що є посередниками між іншими учасниками платіжної системи;
- Г) засоби, які забезпечують інформаційну і технологічну взаємодію між учасниками традиційної платіжної системи.

8. За допомогою програмних засобів захисту інформації в банках реалізуються такі завдання забезпечення безпеки:

- А) контроль завантаження та входу в систему за допомогою системи паролів;
- Б) розмежування і контроль прав доступу до системних ресурсів, терміналів, зовнішніх ресурсів, постійних та тимчасових наборів даних і т.п.;
- В) захист файлів від вірусів; автоматичний контроль за роботою користувачів шляхом протоколювання їх дій;
- Г) усі відповіді правильні.

9. Накладання електронно-цифрових підписів і використання смарт карт належить до:

- А) програмних засобів захисту;
- Б) апаратно-програмних засобів захисту;
- В) адміністративних засобів захисту;
- Г) апаратних засобів захисту.

10. Власником платіжної картки є:

- А) клієнт банку;
- Б) процесинговий центр;
- В) банк-емітент платіжної картки;
- Г) банк-еквайр.

Тема 18. Операції банків із забезпечення фінансової стійкості

- 18.1. Фінансова стійкість банку: суть і фактори, які на неї впливають
- 18.2. Фінансова звітність банку і оцінка його прибутковості
- 18.3. Методи оцінки фінансової стійкості банків
- 18.4. Ліквідність банку як основа забезпечення його фінансової стійкості
- 18.5. Регулювання банківської діяльності центральним банком
- 18.6. Обов'язкове резервування як метод підтримки фінансової стійкості банків

Завдання для самоперевірки знань

1. Визначте головні фактори, що впливають на рівень фінансової стійкості банківських установ.
2. Опишіть методіку розрахунку базових показників прибутковості банків.
3. Охарактеризуйте основні методи оцінки фінансової стійкості банківських установ
4. Проаналізуйте стратегії управління ліквідністю банків і основних показників, що її характеризують.
5. Назвіть основні напрямки, методи і заходи державного регулювання банківської діяльності.

При розв'язуванні практичних ситуацій цієї теми варто дотримуватися такого алгоритму дій:

1. Для визначення фінансових результатів діяльності банку потрібно:

- 1) провести кількісний аналіз структури доходів банку у грошових одиницях і відсотках на певну дату. За наявності періодичних даних про доходи банку (кілька кварталів чи років) варто такий аналіз проводити у динаміці, визначаючи напрямки змін у доходах банку;
- 2) проаналізувати структуру операційних витрат

банку у грошових одиницях і відсотках на певну дату. Доцільно також визначити показник витрат на 1 тис грн (чи інших у.о.) доходів банку;

- 3) *розрахувати і проаналізувати показники прибутковості банку*, за наявності даних, за декілька часових періодів, які варто порівняти у динаміці. Розраховувати розмір чистого прибутку банку потрібно за елементами й етапами його формування:

$$\text{➤ ЧПД} = \text{ПД} - \text{ПВ}, \text{ де} \quad (18.1)$$

ЧПД - чистий процентний дохід;

ПД - процентний дохід;

ПВ - процентні витрати.

$$\text{➤ ЧКД} = \text{КД} - \text{КВ}, \text{ де} \quad (18.2)$$

ЧКД - чистий комісійний дохід;

КД - комісійний дохід;

КВ - комісійні витрати.

$$\text{➤ ПрБО} = \text{ЧПД} + \text{ЧКД} + \text{РезТО} + \text{ІнОД} - \text{ІнОВ}, \text{ де} \quad (18.3)$$

ПрБО - прибуток від банківських операцій;

РезТО - результат від торговельних операцій;

ІнОД - інші операційні доходи;

ІнОВ - інші операційні витрати.

$$\text{➤ ПрОп} = \text{ПрБО} - \text{ВіС} + \text{НД} - \text{НВ}, \text{ де} \quad (18.4)$$

ПрОП - прибуток до оподаткування;

ВіС - відрахування в резерви і списання безнадійних активів;

НД - непередбачені доходи банку;

НВ - непередбачені витрати банку.

$$\text{➤ ЧП} = \text{ПрОп} - \text{Ппр}, \text{ де} \quad (18.5)$$

ЧП - чистий прибуток (збиток) банку;
Ппр - податок на прибуток банку.

- 4) *розрахувати і проаналізувати показники рентабельності банку, за наявності даних за кілька часових періодів, варто їх порівняти у динаміці, зокрема:*

$$\text{➤ } \mathbf{ПрА} = \mathbf{ЧП} / \mathbf{ЗА}, \text{ де} \quad (18.6)$$

ПрА - прибутковість активів банку;
ЗА - загальні активи банку.

$$\text{➤ } \mathbf{ПрК} = \mathbf{ЧП} / \mathbf{ВК}, \text{ де} \quad (18.7)$$

ПрК - прибутковість капіталу банку;
ВК- власний капітал банку.

$$\text{➤ } \mathbf{ПрСК} = \mathbf{ЧП} / \mathbf{СК}, \text{ де} \quad (18.8)$$

ПрСК - прибутковість статутного (акціонерного) капіталу банку;
СК - статутний (акціонерний) капітал банку.

$$\text{➤ } \mathbf{SPRED} = (\mathbf{ПД} / \mathbf{ДА}) - (\mathbf{ПВ} / \mathbf{ПП}), \text{ де} \quad (18.9)$$

SPRED - процентна маржа банку;
ПД - процентні доходи;
ДА - доходні активи (надані кредити) банку;
ПВ - процентні витрати;
ПП - процентні пасиви (залучені ресурси) банку.

$$\text{➤ } \mathbf{ЧПМ} = (\mathbf{ПД} - \mathbf{ПВ}) / \mathbf{ЗА}, \text{ де} \quad (18.10)$$

ЧПМ - чиста процентна маржа банку (чистий спред).

2. Для визначення впливу суми наданих банком кредитів і процентних ставок за ними на процентний дохід банку потрібно:

- 1) визначити рівень середньої процентної ставки за кредит у попередньому і звітному періодах:

$$\text{➤ СерПст} = \text{ПрК} / \text{НК}, \text{ де} \quad (18.11)$$

СерПст - рівень середньої процентної ставки за кредит;

ПрК - сума одержаних процентів за кредит;

НК - суми наданих кредитів;

- 2) визначити відхилення суми наданих кредитів, суми отриманих процентів і середньої процентної ставки за кредит у звітному періоді у порівнянні із попереднім періодом;
- 3) розрахувати вплив зміни суми наданих кредитів:

$$\text{➤ } \Delta \text{НК} = (\text{НК}_1 - \text{НК}_0) * \text{СерПст}_0, \text{ де} \quad (18.12)$$

$\Delta \text{НК}$ - зміна суми наданих кредитів;

$\text{НК}_1, \text{НК}_0$ - сума наданих кредитів звітного і попереднього періоду;

СерПст_0 - рівень середньої процентної ставки за попередній період.

- 4) визначити вплив зміни процентної ставки за кредит:

$$\text{➤ } \Delta \text{ПстК} = (\text{СерПст}_1 - \text{СерПст}_0) / \text{НК}_1, \text{ де} \quad (18.13)$$

$\Delta \text{ПстК}$ - зміна процентної ставки за кредит.

3. Для розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю банку (LCR) потрібно:

- 1) визначити розмір високоліквідних активів банку у всіх валютах (ВЛАвв), національній валюті (ВЛАНв) та іноземній валюті (ВЛАів) згідно Методики розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) затвердженої НБУ;
- 2) розрахувати очікувані відпливи грошових коштів банку (забезпечене і незабезпечене фондування) протягом 30 днів на основі стрес-сценарію згідно Методики розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) затвердженої НБУ;
- 3) розрахувати очікувані надходження грошових коштів банку протягом 30 днів на основі стрес-сценарію згідно Методики розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) затвердженої НБУ;
- 4) визначити чистий очікуваний відплив грошових коштів протягом 30 днів, що розраховується як різниця сукупних очікуваних відпливів грошових коштів протягом 30 днів та сукупних очікуваних надходжень грошових коштів протягом 30 днів;
- 5) розрахувати $LCR_{нв}$ за всіма активами та зобов'язаннями банку, які здійснені у національній валюті:

$$\text{де } LCR_{нв} = \frac{ВЛАНв * 100\%}{(Внв - (Ннв \text{ або } 75\% Внв))}, \quad (18.14)$$

Внв – відпливи у національній валюті;

Ннв – надходження у національній валюті;

Ннв або 75% Внв – потрібно обрати менше із двох значень.

- 6) розрахувати $LCR_{ів}$ у гривневому еквіваленті за всіма активами та зобов'язаннями банку, які здійснені в іноземній валюті за офіційним курсом гривні до кожної з іноземних валют:

$$\text{де } LCR_{ів} = \frac{ВЛАів * 100\%}{(Вів - (Нів \text{ або } 75\% Вів))}, \quad (18.15)$$

Вів – відпливи в іноземній валюті;
Нів – надходження в іноземній валюті;
Нів або 75% Вів – потрібно обрати менше із двох значень.

7) *розрахувати LCR_{вв} за всіма валютами як сума складових чисельника та знаменника LCR у національній та всіх іноземних валютах у гривневому еквіваленті за офіційним курсом гривні. Нормативні значення LCR_{вв} і LCR_{ів} мають бути не менше 100%*

4. **Для розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR) потрібно:**

- 1) *визначити обсяг наявного стабільного фінансування (ASF), як суму усіх його складових, скоригованих на відповідні коефіцієнти, зазначені у Методиці розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування затвердженій НБУ;*
- 2) *розрахувати обсяг необхідного стабільного фінансування (RSF) як суму усіх його складових, скоригованих на відповідні коефіцієнти, що зазначені у Методиці розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування затвердженій НБУ;*
- 3) *визначити величину непокритого кредитного ризику (HKP), за Інструкцією НБУ № 368;*
- 4) *розрахувати коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) за формулою:*

$$\text{➤ } \text{NSFR} = \text{ASF} * 100\% / (\text{RSF} - \text{HKP}) \quad (18.16)$$

розраховувати NSFR у цілому за всіма валютами потрібно як суму складових чисельника / знаменника NSFR у національній валюті та всіх іноземних валютах у гривневому еквіваленті за офіційним курсом гривні. Нормативне значення коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR) має бути не менше 100%.

Практична ситуація №1

Охарактеризуйте фінансові результати роботи банку на основі вказаних даних звіту про прибутки і збитки та інший сукупний дохід, а також звіту про фінансовий стан банку на певну звітну дату:

1. Процентні доходи банку - 43757 тис грн.
2. Процентні витрати банку - 4819 тис грн.
3. Комісійні доходи банку - 11261 тис грн.
4. Комісійні витрати банку - 1462 тис грн.
5. Результат банку від здійснення торговельних операцій - 1615 тис грн.
6. Інші банківські операційні доходи - 372 тис грн.
7. Інші банківські операційні витрати - 2537 тис грн.
8. Інші небанківські операційні доходи - 18 тис грн.
9. Інші небанківські операційні витрати - 11877 тис грн.
 - витрати на утримання персоналу банку - 6276 тис грн.
 - загально-адміністративні витрати банку - 5601 тис грн.
10. Відрахування банку у резерви та списання безнадійних боргів - 5613 тис грн.
11. Непередбачені доходи банку - 15 тис грн.
12. Непередбачені витрати банку - 6 тис грн.
13. Сума податку на прибуток банку - 9217 тис грн.
14. Загальна сума активів банку - 369190 тис грн.
15. Загальна сума власного капіталу банку - 79626 тис грн.
16. Сума наданих банком кредитів - 148100 тис грн.
17. Сума залучених банком коштів під відсотки - 281500 тис грн.

Практична ситуація №2

Розрахуйте вплив зміни суми наданих банком кредитів і процентної ставки за ними на суму одержаних банком процентних доходів на основі таких даних:

- сума наданих банком кредитів станом на:
 - 01.04. поточного року - 347307 тис грн,
 - 01.07. поточного року – 457650 тис грн;
- сума одержаних процентів банком за наданими кредитами:
 - 01.04. поточного року - 86830 тис грн,
 - 01.07. поточного року - 105260 тис грн.

Практична ситуація №3

Якого рівня прибутковості активів має досягти банк, щоб забезпечити прибутковість свого капіталу на рівні 20%, якщо співвідношення акціонерного капіталу і активів складає:

- 1) 1:25;
- 2) 1:10?

Практична ситуація №4

За даними фінансової звітності банку розрахуйте показники його прибутковості та рентабельності.

Активи			Пасиви		
	млн грн	Середня ставка, %		млн грн	Середня ставка, %
Кредити	670	25	Строкові депозити	125	18
Цінні папери	370	18	Депозити та кредити інших банків	450	14
Інші працюючі активи	125	20	Кошти до запитання	520	10
Непрацюючі активи	155	-	Капітал	225	-
Всього	1320	-	Всього	1320	-

Практична ситуація №5

Перед менеджментом банку поставлено завдання підвищити показник прибутковості капіталу банку до 16%. Банк володіє активами у розмірі 18 000 млн грн, а капітал становить 1500 млн грн. Операційні витрати банку заплановано у розмірі 475 млн грн, орієнтовна сума необхідних до сплати податків — 95 млн грн, заплановані непроцентні доходи банку - 70 млн грн.

Розрахуйте процентний дохід банку, який може забезпечити бажаний рівень прибутковості капіталу банку.

Практична ситуація №6

Розмір високоліквідних активів банку у національній валюті - 238 млн грн, іноземні валюти – 130 млн грн. Очікувані відпливи грошових коштів банку протягом 30 днів у національній валюті - 812 млн грн, іноземній валюті - 529 млн грн. Очікувані надходження грошових коштів банку протягом 30 днів у національній валюті - 784 млн грн, іноземній валюті - 390 млн грн.

Розрахуйте нормативи ліквідності банку LCR_{нв}, LCR_{ів} LCR_{вв} та порівняйте їх значення з нормативними вимогами НБУ.

Практична ситуація №7

Обсяг наявного стабільного фінансування банку – 1479 млн грн, обсяг необхідного стабільного фінансування банку – 1631 млн грн, величина непокритого кредитного ризику банку – 174 млн грн.

Розрахуйте коефіцієнт чистого стабільного фінансування банку і порівняйте його значення з нормативними вимогами НБУ.

Тестові завдання до теми 18

Варіант 1

1. Абсолютна (відносна) величина або ймовірнісний показник можливих втрат банку від заданої зміни ринкових процентних ставок протягом заданого періоду в майбутньому – це:

- А) валютний ризик банку;
- Б) процентний ризик банку;
- В) ризик ліквідності банку;
- Г) кредитний ризик банку.

2. Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення капіталу, – це:

- А) збиток банку;
- Б) витрати банку;
- В) ліквідність банку;
- Г) рентабельність банку.

3. До постійних витрат банку відносять:

- А) заробітну плату працівників, придбання бланків і канцелярських товарів;
- Б) поштово-телеграфні витрати;
- В) виплату процентів за вкладами, депозитами та міжбанківськими кредитами;
- Г) витрати на рекламу.

4. Найважливішими показниками аналізу прибутковості банку є показники:

- А) прибутковості банківських інвестицій та вкладів;
- Б) прибутковості банківських вкладів та депозитів;
- В) рентабельності доходу та чиста маржа;
- Г) прибутковості акціонерного капіталу банку та прибутковості банківських активів.

5. Які методи використовують для оцінки фінансового стану та визначення фінансової стійкості банків?

- А) коефіцієнтний аналіз, факторний аналіз;
- Б) інтегральний аналіз;
- В) бально-рейтинговий аналіз;
- Г) усі відповіді правильні.

6. Показник, який відображає співвідношення чистого прибутку банку і його активів, – це:

- А) SPRED;
- Б) ROA;
- В) ROE;
- Г) ЧПМ.

7. Зміст номерної методики рейтингової оцінки банку:

- А) передбачає розрахунок факторних показників по кожному банку і середніх за сукупністю;
- Б) базується на визначенні оцінних показників фінансового стану банку та вагових коефіцієнтів до кожного з показників;
- В) передбачає обчислення сукупності показників оцінювання фінансового стану і подальшого ранжування банків;
- Г) дає змогу отримати інтегральну оцінку фінансового стану банків.

8. Що показує SPRED?

- А) скільки чистого прибутку дає одиниця активів банку;
- Б) наскільки успішно банк виконує функцію посередника між вкладниками та позичальниками і гостроту конкуренції на грошовому ринку;
- В) приблизний розмір чистого прибутку, який одержуватимуть акціонери від інвестування власного капіталу, тобто рівень дивідендів банку;
- Г) співвідношення чистого прибутку і капіталу банку.

9. Що належить до адміністративних методів регулювання діяльності банків?

- А) установлення пруденційних нормативів або розмірів обмежень чи пільг;

- Б) встановлення певного порядку дії у сфері державного управління (приписи);
- В) застосування впливу для конкретної ситуації;
- Г) визначення норм обов'язкових резервів.

10. Значення коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) має бути не менше:

- А) 100%;
- Б) 40%;
- В) 60%;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 2

1. Імовірність для банку грошових збитків або зменшення вартості капіталу внаслідок несприятливих змін валютних курсів у період від придбання до продажу позицій у валюті – це:

- А) валютний ризик банку;
- Б) процентний ризик банку;
- В) ризик ліквідності банку;
- Г) валютна позиція банку.

2. Комплекс заходів, за допомогою яких центральний банк забезпечує стабільний, безпечний стан функціонування банків, запобігає впливу дестабілізуючих факторів, – це:

- А) ліцензування банківської діяльності;
- Б) регулювання банківської діяльності;
- В) реорганізація та заборона банківської діяльності в країні;
- Г) стимулювання діяльності банків країни.

3. Значення коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR) має бути не менше:

- А) 100%;
- Б) 40%;
- В) 60%;
- Г) жодної правильної відповіді.

4. Економічна категорія, яка відображає кінцевий результат економічних відносин, що складаються між банками та суб'єктами господарювання і фізичними особами з приводу надання їм тимчасово вільних коштів за умови повернення й оплати за користування ними та інших послуг, – це:

- А) доходи банку;
- Б) кредитоспроможність банку;
- В) рентабельність банку;
- Г) прибуток банку.

5. Нагляд за банками НБУ здійснює, застосовуючи такі методи:

- А) фінансування, інспектування;
- Б) безвиїзний (дистанційний) нагляд і виїзне інспектування банків;
- В) пруденційне та пряме регулювання;
- Г) оцінка діяльності банків та звітування.

6. Для забезпечення достатнього рівня ліквідності у банківській практиці використовують такі основні підходи:

- А) управління пасивами;
- Б) управління пасивами, управління ліквідністю через управління активами, управління активами і пасивами;
- В) управління пасивами, управління ліквідністю через управління активами, управління фінансами;
- Г) управління тільки активами.

7. До пруденційних нормативів ліквідності українських банків відносять:

- А) норматив адекватної ліквідності, коефіцієнт покриття ліквідними коштами;
- Б) норматив миттєвої ліквідності, норматив поточної ліквідності, норматив короткострокової ліквідності;
- В) норматив платоспроможності (адекватності), норматив оборотності;
- Г) коефіцієнт покриття ліквідністю, коефіцієнт чистого стабільного фінансування.

8. Які витрати належать до змінних витрат банку?

- А) виплата процентів за вкладками, витрати на рекламу;
- Б) утримання приміщень, охорони та протипожежної сигналізації;
- В) амортизаційні відрахування;
- Г) придбання бланків і канцелярських товарів.

9. Показник, що характеризує співвідношення чистого прибутку банку та його акціонерного капіталу, – це:

- А) ROE;
- Б) SPRED;
- В) ЧПМ;
- Г) ROA.

10. Що належить до економічних методів регулювання діяльності банків?

- А) установлення пруденційних нормативів або розмірів обмежень чи пільг;
- Б) установлення певного порядку дії у сфері державного управління (приписи);
- В) заборона певних дій (заборони);
- Г) надання можливості діяти на свій розсуд (м'який дозвіл, розрахований переважно на громадян).

Варіант 3

1. Фінансовий стан банку характеризується за допомогою таких груп показників:

- А) показники фінансової стійкості банку, показники, що характеризують ділову активність банку, показники ліквідності, показники ефективності управління;
- Б) показники фінансової стійкості банку та показники платоспроможності банку;
- В) показники, що характеризують комерційну активність банку та показники ефективності витрат банку;
- Г) показники фінансової стійкості банку та показники, що характеризують комерційну активність банку.

2. До зовнішніх факторів, які впливають на фінансову стабільність як окремого банку, так і банківської системи в цілому, відносять:

- А) професійні якості керівництва банку, ефективність банківського маркетингу, дотриманням існуючих пруденційних нормативів;
- Б) упорядкованість банківських фінансів, поєднана з відсутнім або невеликим банківським дефіцитом, якість менеджменту, ефективність банківського маркетингу;
- В) стійкість національної валюти, низький рівень інфляції, упорядкованість державних фінансів, поєднана з відсутнім або невеликим бюджетним дефіцитом;
- Г) дотриманням існуючих пруденційних нормативів, установлених НБУ та чинного законодавства, інвестиційний клімат у країні.

3. Коефіцієнт надійності банку розраховується як співвідношення:

- А) зобов'язань і капіталу банку;
- Б) капіталу і зобов'язань банку;
- В) доходів і витрат банку;
- Г) статутного капіталу і зобов'язань банку.

4. LCR - це:

- А) коефіцієнт короткострокової ліквідності;
- Б) норматив миттєвої ліквідності;
- В) норматив платоспроможності (адекватності);
- Г) коефіцієнт покриття ліквідністю.

5. Які з наведених факторів є основними факторами впливу на фінансову стійкість банків?

- А) економічні;
- Б) правові;
- В) соціальні, політичні;
- Г) усі відповіді правильні.

6. Що відносять до економічної групи факторів впливу на фінансову стійкість банків?

- А) динаміка обсягу ВВП;
- Б) рівень інфляції;
- В) стан світової економіки;
- Г) усі відповіді правильні.

7. Система взаємопов'язаних узагальнених показників, які характеризують фінансовий стан і результати діяльності банківської установи за звітній період, – це:

- А) фінансова звітність;
- Б) фінансовий план;
- В) баланс банку;
- Г) фінансовий аналіз результатів діяльності банку.

8. Сучасні методики рейтингового оцінювання банків включають такі методи:

- А) номерні;
- Б) бальні;
- В) регресійні;
- Г) усі відповіді правильні.

9. Що оцінюється за системою SREP?

- А) фінансова стійкість банку та наявність поточних проблем;
- Б) ризики та якість управління ними в банку, питання корпоративного управління, у тому числі колективна придатність колегіальних органів і системи внутрішнього контролю, а також здатність банку забезпечувати безперервність діяльності;
- В) місце банку на грошовому ринку;
- Г) прибутковість банку та шляхи її збільшення, ризиковість банку.

10. Система примусових і непримусових заходів, спрямованих на збільшення обсягу капіталу до необхідного рівня протягом визначеного НБУ періоду з метою відновлення ліквідності та платоспроможності і усунення порушень, які призвели банк до збиткової діяльності або скрутного фінансового стану, – це:

- А) профілактика банкрутства банку;
- Б) фінансове оздоровлення банку;
- В) фінансова регенерація банку;
- Г) жодної правильної відповіді.

Варіант 4

1. Спроможність банку з максимальною ефективністю і мінімальним ризиком реалізовувати свої функції на ринку незалежно від впливу внутрішніх і зовнішніх факторів – це:

- А) платоспроможність банку;
- Б) кредитоспроможність банку;
- В) рентабельність банку;
- Г) фінансова стійкість банку.

2. Основними елементами фінансової стійкості банку є (оберіть найбільш повну відповідь):

- А) стійкість капітальної бази, стійкість ресурсної бази;
- Б) організаційно-структурна стійкість, комерційна стійкість;
- В) стійкість капітальної бази, стійкість ресурсної бази, організаційно-структурна стійкість банку, комерційна стійкість;
- Г) організаційно-структурна стійкість банку, комерційна стійкість, інноваційна стійкість.

3. Система контролю й активних упорядкованих дій НБУ, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими фінансово-кредитними установами законодавства України та встановлених норм з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників, – це:

- А) банківський кодекс;
- Б) банківський нагляд;
- В) фінансовий моніторинг;
- Г) управління банківською діяльністю.

4. Система взаємопов'язаних узагальнених показників, які характеризують фінансовий стан і результати діяльності банку за звітний період, – це:

- А) показники прибутковості банку;
- Б) пруденційні нормативи НБУ;
- В) фінансова звітність банку;
- Г) бізнес-план банку.

5. Здатність банку своєчасно виконувати свої зобов'язання, причому не тільки щодо повернення вкладених коштів із виплатою встановленої плати, а й стосовно надання кредитів, – це:

- А) платоспроможність банку;
- Б) кредитоспроможність банку;
- В) ліквідність банку;
- Г) рентабельність банку.

6. Виникнення проблеми недостатності наявних і залучених коштів для забезпечення виконання власних зобов'язань (можливість утрат через неможливість реалізації на ринку певного виду активу) – це:

- А) валютний ризик банку;
- Б) процентний ризик банку;
- В) ризик ліквідності банку;
- Г) депозитний ризик банку.

7. Значення коефіцієнта покриття ліквідністю банку має бути не менше:

- А) 80%;
- Б) 100%;
- В) 60%;
- Г) жодної правильної відповіді.

8. Співвідношення зобов'язань і капіталу банку - це:

- А) коефіцієнт фінансової стійкості;
- Б) коефіцієнт фінансового важеля;
- В) коефіцієнтом надійності;
- Г) коефіцієнт маневрування.

9. NSFR - це:

- А) норматив короткострокової ліквідності;
- Б) норматив миттєвої ліквідності;
- В) коефіцієнт чистого стабільного фінансування;
- Г) коефіцієнт покриття ліквідністю.

10. Доходи банку формуються за рахунок:

А) процентних доходів;

Б) результату від торговельних операцій;

В) комісійних доходів;

Г) усі відповіді правильні.

Рекомендована література

ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНА БАЗА

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. №254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про акціонерні товариства : Закон України від 27.07.2022 № 2465-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>
3. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-3 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
4. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21 червня 2018 року. № 2473-VIII/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
5. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків : Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 16.08.2020 р. № 361-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>
7. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 року № 679-14 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
8. Про обіг векселів в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2374-14 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>
9. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків : Закон України від 18.09.2012 №5284-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5284-17#Text>
11. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23 лютого 2012 року № 4452-6 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/4452-17>
12. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 року № 1734-8 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>
13. Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків : Закон України від 23.03.2017р. № 1985–8 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1985-19>
14. Про фінансовий лізинг : Закон України від 04.02.2021 № 1201-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>
15. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління НБУ від 29.12.2017 року №1/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>
16. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : Постанова Правління НБУ від 30.06.2016 року № 351 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#n33>
17. Про затвердження Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними : Постанова Національного банку України; Положення від 29.09.2022 № 210 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#Text>
18. Про затвердження Положення про екстрену підтримку Національним банком України ліквідності банків : Постанова Правління НБУ від 14.12.2016 року № 411 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0411500-16>

19. Про затвердження Положення про ліцензування банків : Постанова Правління НБУ від 22.12.2018 року №149 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0149500-18#Text>
20. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України : Постанова Правління НБУ від 16.12.2002 року №508 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03>
21. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України : Постанова Правління НБУ від 21.02.2018 року № 14 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18#Text>
22. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків : Постанова Правління НБУ від 29.07.2022 року № 162 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text>
23. Про затвердження Інструкції про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні : Постанова Правління НБУ від 25.09.2018 року № 103 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18>
24. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України : Постанова Правління НБУ від 24.10.2011 року №373 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>
25. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Національного банку України; Інструкція від 28.08.2001 № 368 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>
26. Про затвердження Положення про порядок визначення банками України розміру регулятивного капіталу : Постанова

НБУ від 28.12.2023 № 196 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0196500-23#Text>

27. Про затвердження Положення про порядок встановлення Національним банком України лімітів відкритої валютної позиції : Рішення Правління Національного банку України від 29.03.2018 року № 184 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr184500-18>
28. Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні : Рішення Правління НБУ від 15.12.2017 року № 803-рш / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17>

БАЗОВА ЛІТЕРАТУРА

29. Банківське право України : навч. посібн. / [Ковалів М. В., Єсімов С. С., Назар Т. Я. та ін.]. Львів : СПОЛОМ, 2023. 256с.
30. Банківські операції: в схемах, таблицях, коментарях : навч. пос. 2-ге вид., перероб. і доп. / уклад. : Гладчук О.М., Ткачук І.Я., Харабара В.М. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2024. 221 с.
31. Банківські операції : підручник / О.В. Дзюблюк, Б.П. Адамик, Н.Д. Галапуп та ін. ; за ред. О. В. Дзюблюка. 2-ге вид., випр. і доповн. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 688 с.
32. Банківські операції: підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; за ред. А.М. Мороза. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: КНЕУ, 2014. 608с.
33. Варцаба В.І., Заславська О.І. Сучасне банківництво: теорія і практика: навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 364 с.
34. Вовчак О.Д., Руцишин Н.М., Андрейків Т.Я. Кредит і банківська справа: підручник. Київ: Знання, 2018. 564 с.
35. Демчук Н.І., Довгаль О.В., Владика Ю.П. Банківські операції : навчальний посібник. Дніпро: Пороги, 2017. с.461

36. Капран В.І. Банківські операції: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2016. 208 с.
37. Ковальчук К.Ф., Вишнякова І.В., Савчук Л.М., Банківські операції : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2016. 161 с.
38. Копилюк О.І. Банківські операції : навчальний посібник. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 536 с.
39. Михайловська А.М. Банківські операції: навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2014. 648 с.
40. Міщенко В.І., Слав'янська Н.Г., Коренєва О.Г. Банківські операції: навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2017. 796 с.
41. Мороз Т. О. Інформаційні системи і технології у банківській сфері : курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2017. 52 с. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2554/1/Informatsiyuni_systemy_i_tekhnolohiyi_u_bankivskiy_sferi.pdf
42. Павлишин О.П. Ричаківська В.І. Банківські операції. Практикум: навч.-метод. посібник. Київ: Алерта, 2015. 158с.
43. Прасолова С.П., Вовченко О.С. Банківські операції: навч. посіб. та практ. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 568с.
44. Сало І. В. Розвиток депозитарної і депозитної діяльності в Україні : монографія. Суми: Університетська книга, 2017. 198с.
45. Скоморович І.Г. Банківські операції: навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2014. 484 с.
46. Стечишин Т.Б., Малахова О.Л. Банківська справа: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 404 с.
47. Ушакова О.А. Банківські операції : навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2021. 226 с.
48. Чайковський Я. І. Банківські технології і продукти: навчальний посібник. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 172 с.
49. Чайковський Я. І. Організація платіжних операцій банків : навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 232 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

50. Банківська справа: теорія і практика: навчальний посібник / С.М. Подік, В.І. Ігнатенко; за ред. С. М. Подіка. Київ: АДА, ЛТД, 2016. 486 с.
51. Мещеряков А.А. Організація діяльності комерційного банку: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2017. 608с.
52. Операції комерційних банків / Р. Коцовська, та ін. 6-те вид. Київ: Алерта, 2014. 500с.
53. Операції банків та небанківських кредитних установ : підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, Т.П. Остапишин та ін.; за наук. ред. А.М. Мороза. Київ: КНЕУ, 2013. 543 с.
54. Основи банківської справи: навчальний посібник / І.Ф. Прокопенко та ін. Київ: Центр навчальної літератури, 2015. 410 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Офіційні сайти органів державного управління України:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Державна служба фінансового моніторингу України - www.sdfm.gov.ua
3. Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
4. Міністерство фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
5. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
6. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/>

Офіційні сайти міжнародних фінансових організацій:

1. Департамент статистики Організації Об'єднаних Націй — <http://unstats.un.org>
2. Європейський центральний банк — <http://www.ecb.int>
3. Міжнародна асоціація зі статистики (IAOS) — <http://isi.cbs.nl>
4. Міжнародний валютний фонд — <http://www.imf.org>
5. Міжнародний інститут статистики (ISI) — <http://isi.cbs.nl>
6. Організація економічної співпраці та розвитку (OECD) <http://www.oecd.org>
7. Світовий банк — <http://www.worldbank.org>

Офіційні сайти науково-дослідних інститутів і центрів, пошукових систем:

1. База українського законодавства в Інтернет — www.lawukraine.com
2. Інститут економічних досліджень і політичних консультацій — www.ier.kiev.ua
3. Інформаційний сервер про Україну — www.uazone.net
4. Консорціум економічних досліджень — www.eurasia.org/eerc/kyiv/EERC
5. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова — www.ucseps.org

Навчальне видання

Банківські операції і технології

Навчально-методичний посібник

Укладачі:

Гладчук Ольга Михайлівна
Марич Максим Григорович
Марич Аліна Василівна
Федишин Майя Пилипівна

Літературний редактор *Лукул О.В.*

Технічна редакторка *Кудрінська О.М.*

Підписано до друку 03.12.2024. Формат 60x84/16.

Електронне видання.

Ум.-друк. арк. 14,0. Обл.-вид. арк. 15,0. Зам. Н-092.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2

e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №891 від 08.04.2002 р.